

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

**POMEN IN VLOGA OBVEZNIH ZAVAROVANJ V
SLOVENIJI**

Ljubljana, september 2006

MATEJA GRABNER

IZJAVA

Študentka Mateja Grabner izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Marka Pavlihe in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1 UVOD	1
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA, NAMENA IN CILJA DELA.....	1
1.2 METODE PROUČEVANJA IN ZASNOVA DELA.....	4
2 OPREDELITEV ZAVAROVALNIŠTVA	4
2.1 POSEBNOSTI ZAVAROVALNIŠTVA.....	4
2.1.1 Tveganje, riziko in naloge zavarovalništva.....	5
2.1.2 Značilnosti zavarovalnih storitev.....	7
2.1.3 Zakon velikih števil.....	8
2.1.4 Pravni okvir.....	8
2.1.4.1 Pogodbeno zavarovalno pravo.....	9
2.1.4.2 Statusno zavarovalno pravo.....	9
2.2 ZNAČILNOSTI ZAVAROVALNE POGODBE.....	10
2.2.1 Pogodbene stranke.....	12
2.2.2 Zavarovalni primer.....	13
2.2.3 Sklenitev zavarovalne pogodbe.....	13
2.3 NADZOR NAD DELOVANJEM TRGA ZAVAROVALNIH STORITEV.....	14
2.3.1 Zakonska podlaga.....	14
2.3.2 Agencija za zavarovalni nadzor.....	15
3 OBVEZNA ZAVAROVANJA	16
3.1 GLOBALNA DELITEV ZAVAROVANJ.....	16
3.1.1 Socialna zavarovanja.....	16
3.1.2 Individualna zavarovanja.....	17
3.2 DELITVE ZAVAROVANJ.....	19
3.2.1 Po Zakonu o zavarovalništvu.....	19
3.2.2 Po Obligacijskem zakoniku.....	20
3.2.3 Po zavarovancu.....	21
3.2.4 Po načinu odločanja.....	21
3.2.4.1 Prostovoljno zavarovanje.....	21
3.2.4.2 Obvezno zavarovanje.....	23
3.2.4.3 Zanimivost: Vinkulacija zavarovalne pogodbe.....	24
3.3 VRSTE OBVEZNIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI.....	26
3.3.1 Zavarovanje pred odgovornostjo.....	29
3.3.1.1 Predpostavke odškodninske obveznosti.....	31
3.3.1.2 Udeleženci v zavarovalnem razmerju.....	34
3.3.1.3 Odgovornost in zavarovalno jamstvo.....	36
3.3.2 Spodbude zavarovalnice k racionalnemu obnašanju zavarovancev.....	37
3.3.2.1 Soudležba zavarovanca pri škodi.....	37
3.3.2.2 Bonus/malus sistem.....	38
4 OBVEZNA ZAVAROVANJA V PROMETU	42
4.1 ZAVAROVANJE AVTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI.....	43
4.1.1 Ključna dejstva.....	43
4.1.2 Sistem zelene karte.....	46
4.1.3 Analiza zavarovalne vrste.....	47
4.1.4 Financiranje reševanja na cesti.....	49
4.2 ZAVAROVANJE ODGOVORNOSTI LASTNIKA ZRAKOPLOVA.....	51
4.2.1 Ključna dejstva.....	51

4.2.2 Analiza zavarovalne vrste	54
4.3 ZAVAROVANJE ODGOVORNOSTI LASTNIKA ČOLNA	55
4.3.1 Ključna dejstva	55
4.3.2 Analiza zavarovalne vrste	57
4.4 NEZGODNO ZAVAROVANJE POTNIKOV V JAVNEM PROMETU.....	58
4.4.1 Ključna dejstva	58
4.4.2 Analiza zavarovalne vrste	60
5 OBVEZNA ZAVAROVANJA POKLICNIH ODGOVORNOSTI	60
5.1 SKUPNE ZNAČILNOSTI ZAVAROVANJ POKLICNIH ODGOVORNOSTI.	60
5.2 IZVAJANJE ZAVAROVANJ POKLICNIH ODGOVORNOSTI V PRAKSI....	64
5.3 ODGOVORNOST ODVETNIKOV.....	68
5.4 ODGOVORNOST NOTARJEV	70
5.5 ODGOVORNOST NEPREMIČNINSKIH POSREDNIŠKIH DRUŽB	71
5.6 ODGOVORNOST PROJEKTANTOV	72
5.7 ODGOVORNOST IZVAJALCEV GRADBENIH IN MONTAŽNIH DEL.....	74
5.8 ODGOVORNOST REVIZIJSKIH DRUŽB	75
5.9 ODGOVORNOST SODNIH IZVRŠITELJEV.....	76
5.10 ODGOVORNOST ZAVAROVALNIH POSREDNIŠKIH DRUŽB	76
5.11 ODGOVORNOST ZDRAVNIKOV	77
5.12 ODGOVORNOST TURISTIČNIH AGENCIJ	78
5.13 ODGOVORNOST OVERITELJEV KVALIFICIRANIH ELEKTRONSKIH POTRDIL	79
5.14 ODGOVORNOST GORSKIH VODNIKOV	79
5.15 ODGOVORNOST GEODETSKIH PODJETIJ.....	80
5.16 ODGOVORNOST UPRAVLJAVCEV STRELIŠČ	80
5.17 ODGOVORNOST CERTIFIKACIJSKIH ORGANOV ZA POTRJEVANJE SKLADNOSTI GRADBENIH PROIZVODOV	80
5.18 ODGOVORNOST IZVAJALCEV ZASEBNEGA VAROVANJA	81
6 OBVEZNA EKOLOŠKA ZAVAROVANJA	82
6.1 ODGOVORNOST ZA JEDRSKO ŠKODO.....	83
6.2 ODGOVORNOST ZA ONESNAŽENJE MORJA Z OLJEM.....	83
6.3 ODGOVORNOST ZA ŠKODO ZARADI PREVOZA NEVARNIH IN ŠKODLJIVIH SNOVI.....	84
6.4 ODGOVORNOST ZA SPLOŠNE EKOLOŠKE NESREČE	85
6.5 ODGOVORNOST ZA ŠKODO ZARADI POŽARA.....	85
7 DRUGA OBVEZNA ZAVAROVANJA	86
7.1 ZAVAROVANJE ODGOVORNOSTI ZA ZDRAVILA IN MEDICINSKE PRIPOMOČKE TER ZAVAROVANJE ODGOVORNOST ZA POIZKUSE ZDRAVIL NA ŽIVIH LJUDEH IN ŽIVALIH.....	86
7.2 ZAVAROVANJE ORGANIZATORJEV POTOVANJ	87
7.3 OBVEZNA NEZGODNA IN ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA	87
7.3.1 Obvezno nezgodno in življenjsko zavarovanje tujih potapljačev	87
7.3.2 Obvezno nezgodno zavarovanje prostovoljnih gasilcev	88
7.3.3 Obvezno nezgodno zavarovanje policistov	88
7.3.4 Odgovornost kolesarjev.....	88
7.4 PREDLOG ZA UVEDBO OBVEZNEGA ZAVAROVANJA	89
7.4.1 Zavarovanje splošne odgovornosti.....	89
7.4.2 Zavarovanje proizvajalčeve odgovornosti za izdelke.....	91

8 SKLEPNE UGOTOVITVE	93
9 LITERATURA	96
10 VIRI	98

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA, NAMENA IN CILJA DELA

Človek je bil vseskozi ogrožen zaradi delovanja najrazličnejših naravnih sil, pojavov in dejanj soljudi. Razumljivo je bilo, da se je želel tudi zaščititi pred temi znanimi in neznanimi silami. Pravimo, da se je varoval pred njimi. Flis meni, da obstaja med pojmom »zavarovanje« in »varovanje« logična povezava, vendar je zavarovanje kot gospodarska dejavnost mnogo širši pojem kot varovanje (Flis, 1999, str. 3). Zavarovanje je namreč dejavnost, ki skrbi za zagotavljanje gospodarske varnosti z izravnavanjem nevarnosti in rizikov, povezanih z gospodarstvom (Boncelj, 1983, str. 13). Njegova naloga je, da številna tveganja, ki so jim zavarovanci izpostavljeni, prerazporedi na vse zavarovance in da zavarovancu izplača ustrezno nadomestilo za utrpelo škodo v skladu s sklenjeno zavarovalno pogodbo (Bijelić, 1998, str. 3). Korenine razvoja zavarovanja segajo v zgodnja leta opravljanja trgovske dejavnosti, v čase starega kitajskega cesarstva, Rima in Grčije. Od takrat naprej se je zavarovanje razvijalo vzporedno z matematično, pravno in ekonomsko znanostjo ter s splošno družbeno, pravno in gospodarsko urejenostjo družbe.

V današnjem svetu si gospodarstva in prav tako našega načina življenja skoraj ne moremo več predstavljati brez zavarovalne dejavnosti. Svoje interese in seveda tudi svoje premoženje želimo kar se da dobro zaščititi in samemu sebi zagotoviti varno življenje in miren spanec, saj na splošno ljudje večinoma nismo naklonjeni tveganju. Z razvojem znanosti in gospodarstva nastanejo tudi večji riziki, ki potrebujejo boljše in varnejše mehanizme izravnave nevarnosti in zato so se pojavile nove zavarovalne oblike, od katerih sta najpomembnejša pozavarovanje in sozavarovanje. Pozavarovanje je navpična porazdelitev rizikov med zavarovalnico in pozavarovalnico. To pomeni, da lahko zavarovalnice prevzamejo nove in večje zavarovalne vsote, ki so posledica gospodarskega razvoja. Sozavarovanje pa tveganja vodoravno porazdeli med več zavarovalnic, ki v portfelju rizikov sodelujejo vsaka s svojim deležem zavarovanja.

Poleg omenjenih mehanizmov izravnavanja nevarnosti pa je hitremu tehnološkemu in gospodarskemu napredku botroval tudi razvoj vedno novih zavarovalnih vrst. Dandanes imamo na razpolago že izredno pester spekter zavarovalnih storitev, ki jih lahko uporabimo s ciljem zavarovati sebe in svoje premoženje. Prav zaradi široke množice ponujenih zavarovalnih vrst se nepoznavalec med njimi težko znajde in pravzaprav ne zna izbrati sebi ustreznih. Druga skrajnost pa je to, da ljudje zavračajo zavarovanje kot nepotrebno. Temu vsekakor bolj botruje finančna situacija kot pa izgovor, da je zavarovanje

neumnost. Že ameriški znanstvenik Abraham Maslow je svojo teorijo motivacije gradil na potrebah ljudi in njihovemu zadovoljevanju (Žnidarič, 2004, str. 22). Takoj po zadovoljitvi osnovnih fizioloških potreb (potreba po hrani, vodi, bivalnem prostoru) človek začuti potrebo po varnosti, ki se kaže v obliki fizične, socialne in finančne varnosti. In na tem mestu ima ključno vlogo zavarovalništvo. V sodobni družbi je socialni mir temeljni institucionalni okvir, ki gre vzporedno s tehnološkim in gospodarskim napredkom države. Skladno s tem ciljem je socialna varnost v družbi pod okriljem državne regulative, saj sistem lahko deluje le na tako usmerjen način.

Država je odgovorna za splošno socialno blaginjo svojih državljanov. Prav zaradi cilja ohranjanja socialnega miru in spodbujanja državljanov, da sami z lastnimi aktivnostmi, resursi in sposobnostmi k temu kar najbolj pripomorejo, se na ravni države formulirata dve temeljni veji zavarovalnih vrst in sicer individualna zavarovanja ter socialna zavarovanja (Flis, 1999, str. 52).

Flis trdi, da se večina zavarovalnih strokovnjakov strinja, da je ena osnovnih značilnosti nastajanja sodobnega zavarovalništva prav tako imenovani pojav socialnega zavarovanja, torej zavarovanja, ki varuje in zadovoljuje potrebo po gospodarski varnosti celotne družbe (Flis, 1999, str. 52). Dr. Boncelj, kot starosta slovenskega zavarovalništva, pravi: »Vsaka od omenjenih glavnih vej zavarovanja ima velik pomen za narodno gospodarstvo. Ta globalna delitev zavarovanja temelji na merilu – koga zavarovanje neposredno varuje in mu neposredno zagotavlja gospodarsko varnost.« To delitev zavarovanja priznavajo vsi zavarovani teoretiki in jo uresničuje ves razviti svet (Flis, 1999, str. 52).

Na področju socialnih zavarovanj ima država ne le nalogo ampak tudi obveznost, da posameznim družbenim skupinam »zagotavlja vsaj minimum življenjske ravni«. V okviru kolektivnih standardov in določil za posamezno družbeno skupino so določene pravice in obveznosti pripadnikov le-teh. V kolikor posameznik želi zase več, torej želi dodatno zavarovalno kritje, lahko te dodatne pravice z ustreznim doplačilom k osnovni ceni tudi dobi. Takšne kombinacije so kot rečeno možne v okviru socialnega zavarovanja, večkrat pa le v okviru individualnega zavarovanja. Pri vsem tem se lahko obliki socialnega in individualnega zavarovanja prepletata oziroma dopolnjujeta (Flis, 1999, str. 53).

»Skratka, sodobna družba oziroma njeni državni organi imajo poseben interes in tudi nalogo, da prebivalstvu zagotovijo socialni mir in da so vsi njihovi deli zaščiteni v svojih temeljnih eksistenčnih potrebah. Zaradi tega sodobne države na področju socialnega zavarovanja s svojimi predpisi mnogo globlje posegajo v zavarovalne pogoje, pravice in obveznosti uporabnikov socialnega zavarovanja, kot pa je to pri individualnem zavarovanju« (Flis, 1999, str. 54). S tem magistrskim

delom bom poskušala dokazati, da je vse več poseganja države tudi na tem področju, prav zaradi zasledovanja istega cilja.

Obstaja pa še ena pomembna razlika med individualnim in socialnim zavarovanjem. Le-to je opaziti v številu zavarovalnih vrst. Ugotovili smo osnovno nalogo socialnega zavarovanja. Prebivalstvu mora zagotoviti določeno družbeno dogovorjeno, če že ne optimalno, pa vsaj sprejemljivo življenjsko raven. Področje socialnega zavarovanja je s tem omejeno na manjše število izredno močnih in dobro razvitih zavarovalnih vrst kot so pokojninsko zavarovanje, invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje ter zavarovanje za primer brezposelnosti (Flis, 1999, str. 54).

Flis prav tako ugotavlja, da je v tem pogledu položaj pri individualnih zavarovanjih povsem drugačen. Individualna zavarovanja so še vedno v pretežni meri prostovoljne narave in v celoti odvisne od volje posameznika, kar se tiče sklenitve zavarovanja. Zaradi intenzivnega gospodarskega in tehnološkega napredka v zadnjem stoletju se je potreba po gospodarski varnosti ob hkratni rastoči raznolikosti družbenih in gospodarskih osebkov zelo povečala. Intenziteta razvoja družbe je ustvarila nove potrebe posameznika, kar sem nakazala že v osnovni iztočnici in kot odgovor na to se je paleta ponudbe individualnih zavarovanj zelo popestrila (Flis, 1999, str. 54).

Kar nekaj teh zavarovanj pa je postalo obveznih. Katera so obvezna zavarovanja in smiselnost predpisovanja obveznih zavarovanj pa bo osrednja tema, ki jo bom obravnavala. Problematike se bom lotila z zornega kota komercialistke za premoženjska zavarovanja, ki pretežno sodeluje s pravnimi osebami. Zaradi narave svojega dela bom več pozornosti namenila zavarovalnim vrstam, s katerimi se srečujem pogosteje. Zakonodajne okvire in določila za posamezno obvezno zavarovalno vrsto bom povezala z dejansko izvedbo v praksi in na analitično primerjalni način izpostavila prednosti, slabosti in pomanjkljivosti, ki sem jih zaznala pri svojem delu.

Glavni cilj raziskave je na enem mestu zbrati vsa zavarovanja, ki so trenutno zakonsko predpisana ter opozoriti na dobre in slabe strani obveznih zavarovanj z zornega kota zakonodajne veje oblasti, zavarovalne strokovne javnosti in fizičnih ter pravnih oseb. Pri tem ne bom mogla mimo nasprotujočih si interesov vseh omenjenih udeležencev ter usklajevanje le-teh za potrebe praktične izvedbe. Opozorila bom na določene zavarovalne vrste, ki sicer še niso obvezne, bi pa v tej smeri kazalo razmišljati. Idejo bom podkrepila s škodno analizo.

Rdeča nit magistrskega dela bodo individualna obvezna zavarovanja v Sloveniji, ki bodo obravnavana z vsaj treh zornih kotov: zavarovalnice, zavarovanca in zakonodajalca. Dodana bo analiza škodnega dogajanja posamezne obvezne

zavarovalne vrste z izsledki, katerim bo sledila razprava o (ne)smiselnosti le-te kot obvezne, koristi le-teh za prebivalce in celotno družbo, za njen razvoj in ohranjanje blaginje. Poleg tega se porajajo še vprašanja: ali je obveznih zavarovanj preveč, premalo, jih je ravno prav ali so samo nadloga, ki jo moramo plačevati ali pa so vendarle koristna in nujna, ali lahko z obveznimi zavarovanji pripomoremo k reševanju kakšnega sorodnega problema in podobno.

1.2 METODE PROUČEVANJA IN ZASNOVA DELA

Pri raziskovanju glavne problematike sem se posluževala teoretične zavarovalniške podlage, ki nam daje temeljno osnovo za razumevanje področja zavarovanih storitev. Ob opiranju na spoznanja nekaterih zavarovanih strokovnjakov, sem dodala svoje mišljenje in videnje problematike. Lastno mnenje sem izoblikovala tekom svojega dela na zavarovalnici. Pridobljene izkušnje iz prakse bom smiselno umestila v kontekst in na tej podlagi analizirala obvezna zavarovanja. Sklepne ugotovitve bom podala na podlagi omenjenega teoretičnega analitičnega pristopa.

Magistrsko delo je vsebinska celota, ki jo lahko členimo na več vsebinskih enot. V drugem poglavju bom na kratko opisala in predstavila delovanje trga zavarovalnih storitev ter opredelila temeljne zavarovalne pojme, ki jih bom uporabljala tekom celotnega dela. S tem bo zagotovljeno osnovno razumevanje strokovnih zavarovanih terminov. V tretjem poglavju bom prikazala osnovne delitve zavarovalnih vrst. Na tej podlagi je grajen naslednji del, kjer obravnavam splošne značilnosti obveznih zavarovanj. Četrto poglavje obravnava skupino obveznih zavarovanj v prometu in izsledke na to temo. Poleg teh so vedno bolj opazna in moderna zavarovanja raznih poklicnih odgovornosti, ki so predmet razprave v petem delu. Šesti del je namenjen obveznim ekološkim zavarovanjem, sedmi pa ostalim obveznim zavarovanjem in predlogu o uvedbi novih obveznih zavarovanj s komentarjem. Osmi del pa je namenjen sklepnim ugotovitvam. Tam bom povzela glavne ugotovitve posameznih sklopov in skušala čimbolj celovito in ciljno odgovoriti na vsebino vseh v uvodu zastavljenih vprašanj.

2 OPREDELITEV ZAVAROVALNIŠTVA

2.1 POSEBNOSTI ZAVAROVALNIŠTVA

Zavarovalništvo kot gospodarska dejavnost ima poseben pomen za narodno gospodarstvo. Njena glavna funkcija je ustvarjanje gospodarske varnosti (Boncelj, 1983, str. 13). Zavarovalništvo je pomemben del finančnega sistema, saj ima

zaradi možnosti pridobivanja likvidnih sredstev relativno velik vpliv na razvoj gospodarstva (Pavliha, 2000, str. 44).

Pavliha definicijo zavarovalništva razširi in pravi, da zavarovalništvo opredelimo kot posebno narodnogospodarsko dejavnost, ki opravlja storitve prodaje zavarovalnih »produktov« (Pavliha, 2000, str. 44). Sredstva, ki jih ustvari s prodajo zavarovalnih produktov, predstavljajo akumulacijo prihrankov, ki so namenjeni za izravnavanje nevarnosti in investicije, ki pa so nujen pogoj za gospodarski razvoj.

Razvito zavarovalništvo predstavlja pomemben makroekonomski interes vsake države. Pomen zavarovalništva za narodno gospodarstvo se najbolj enostavno meri z deležem zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu države. V Sloveniji je le-ta za leto 2004 znašal 5,6 odstotka, v državah Evropske unije pa je bila v letu 2003 udeležba zavarovanja v bruto domačem proizvodu 8,6 odstotka (Statistični zavarovalniški bilten, 2005).

2.1.1 Tveganje, riziko in naloge zavarovalništva

Prvo znanstveno razlago zavarovanja kot gospodarske kategorije je oblikoval že Karl Marx (Bjelić, 1998, str. 3), ki je poudarjal nujnost obstoja rezervnega sklada, iz katerega naj bi se financiralo odpravljanje škod, ki so posledica elementarnih in podobnih nezgod. Gre za izplačilo denarnih zneskov iz nekega sklada oblikovanega iz premij vseh, ki sodelujejo v določeni vrsti zavarovanja.

Flis v razpravi o pojmu zavarovanja ugotovi, da je zavarovanje kompleksen pojem, ki si ga pravniki, ekonomisti, zavarovalni matematiki in družboslovci razlagajo vsak po svoje (Flis, 1995, str. 284). Najbližje celotnosti in bistvu zavarovanja pa se mu zdi Boncljeva slavna definicija, ki pravi: »Zavarovanje je ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnanjem gospodarskih nevarnosti.«

Ivanjko meni, da zavarovanje etimološko pomeni varnost pred določenim dogodkom ali pa dejstvom (Ivanjko, 1999, str. 1). Na sedanji stopnji razvoja se zavarovanje premoženja in oseb izvaja kot posebna gospodarska in družbena dejavnost, katere cilj je ustvarjanje ekonomske varnosti pred nastankom škodnih dogodkov (Ivanjko, 1999, str. 2).

Zavarovalniški strokovnjaki so si o definiciji zavarovalne dejavnosti bolj ali manj poenoteni, vsak pa jo je izrazil s svojimi besedami. Vse definicije zavarovalništva kot dejavnosti pa pripeljejo do enakega sklepa – zavarovanje je posebna dejavnost zaščite gospodarstva ali posameznih gospodarskih enot pred nevarnostmi, ki ogrožajo premoženje ljudi.

Najpomembnejša naloga zavarovalništva je izravnavanje nevarnosti¹ (Flis, 1995, str. 251) oziroma, da številna tveganja, ki so jim zavarovanci izpostavljeni, prerazporedi na vse zavarovance in da oškodovancu izplača ustrezno nadomestilo za utrpelo škodo v skladu s sklenjeno zavarovalno pogodbo (Bjelić, 1998, str. 3). Tako zavarovanec na zavarovatelja prenese del rizika iz svojega poslovanja in si spremenljive stroške spremeni v stalne stroške s plačilom premije².

Zavarovanje torej skrbi za zaščito gospodarstva pred določenimi nevarnostmi, ki bi lahko vplivale na njegov razvoj (npr. požar, potres ...). Hitrost širjenja gospodarske zaščite je odvisna od številnih dejavnikov, med katerimi je najpomembnejše spodbujanje razvoja zavarovalništva s strani države. Zavarovalnice pa so prevzemniki tveganj razvoja (Štiblar, 2002, str. 40).

V teoriji zavarovalništva se največ uporabljata pojma tveganje in riziko. Beseda riziko izvira iz španske besede »risco«, ki v prvotnem pomenu besede pomeni morsko čer, v prenesenem pa nevarnost za ladje. Ker se je zavarovanje razvilo prav zaradi nevarnosti v pomorskem prometu, se je beseda riziko (angl.: risk) uveljavila v zavarovalniškem besednjaku (Flis, 1995, str. 145).

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je rizik opredeljen kot tveganje, možnost, da pride do škode, izgube v poslovanju (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1985, str. 516). Od tod lahko sklepamo, da sta izraza sopomenki, vendar si mnogi zavarovalniški teoretiki in strokovnjaki v tem niso enotni.

Na tem mestu bom omenila le definicijo, ki jo je v svoji teoriji podal Boncelj (Boncelj, 1983, str. 51). Najprej je predstavil riziko v abstraktnem in subjektivnem pomenu besede. Abstraktni riziko naj bi pomenil gospodarsko nevarnost, subjektivni pa naj bi pomenil objekt, ki je izpostavljen določeni nevarnosti. Priznava, da je beseda riziko verjetno najpogostejši izraz v zavarovalni literaturi in praksi, vendar pravi: »Vsekakor ni dosledno in logično, da je riziko včasih tisto, kar je v nevarnosti, včasih pa nevarnost sama.« Nato izraz riziko zamenja z (»pravopisno boljšim izrazom«) izrazom »tveganje«. Raziskuje tudi gospodarsko in poslovno tveganje, ki je po njegovem podvrsta splošnega pojma tveganja. Ugotovi, da sta si gospodarska nevarnost in gospodarsko tveganje sorodna in da pri obeh srečamo dve alternativni, pozitivno in negativno, in izbiri med njima.

¹ Tradicionalno zavarovanje temelji na izravnavanju nevarnosti znotraj nevarnostne skupine. Kot pravi klasična zavarovalna teorija, bo nevarnostna skupina zagotovila izravnavanje nevarnosti, če bodo izpolnjeni naslednji pogoji (Flis, 1999, str. 364):

1. skupnost škode,
2. istovrstnost nevarnosti,
3. homogenost nevarnostnih objektov,
4. neodvisnost nevarnostnih objektov in
5. številnost nevarnostnih objektov.

² Premija je po Bonclju plačilo gospodarstvenikov zavarovalnici za gospodarsko varnost (Boncelj, 1983, str. 19).

Mramor pa tveganje opredeli »kot nezmožnost, da bi pravilno napovedovali prihodnji tok dogodkov oziroma kot nezmožnost popolnoma nadzorovati, ali bodo rezultati prihodnjega toka dogodkov enaki načrtovanim« (Mramor, 1993, str. 99; Mramor, 1999, str. 82).

Moje mnenje pa je, da se pomen izrazov razlikuje oziroma je odvisen od konteksta. Riziko razumem kot neko nevarnost, ki preži na nevarnostni objekt. Tveganje pa kot verjetnost, da bo ta riziko objekt poškodoval in uničil. Kot lastnica nevarnostnega objekta se odločim ali bom objekt proti prežečemu riziku zavarovala ali ne. V primeru tveganja odgovornost za nastanek škodnega dogodka prevzamem nase, saj ne dobim povrnjenih sredstev. Če pa riziko zavarujem in ga zavarovalnica sprejme v lastno izravnavo, sem do povrnitve sredstev v primeru škode upravičena. Tvegam, kadar zavarovanja nimam, medtem ko se s sklenitvijo zavarovalnega razmerja tveganju izognem. Še vedno se sicer soočam z nevarnostjo npr. požara ali prometne nesreče, vendar tveganja ni, saj mi bo zavarovalnica v primeru škodnega ali zavarovalnega dogodka izplačala zavarovalnino. Riziko in tveganje sta si torej v zavarovalništvu komplementarna pojma, nista si pa enaka.

2.1.2 Značilnosti zavarovalnih storitev

»Proizvod« zavarovalnice je zavarovalna storitev, ki s prevzemanjem tveganj zagotavlja varnost tako posameznikom, družinam kot tudi poslovnim sistemom. Storitev pomeni dejanje ali delovanje, ki ga lahko ena stran ponudi drugi. Po svoji naravi je neotipljiva in ne pomeni posedovanja česar koli. Proizvodna storitev je lahko ali pa tudi ne vezana na fizični izdelek (Kotler, 1998, str. 464). Zavarovalnica dejansko prodaja nevidno blago, ki pred prodajo zahteva veliko pojasnjevanja, prepričevanja in poslušanja. To je še posebej pomembno v primeru, ko med trajanjem zavarovanja ne pride do škodnega dogodka in s tem do zavarovalnega primera, kajti zdi se, kot da storitev ni bila opravljena. Najpomembnejša storitev zavarovalnice je vsakemu zavarovancu ves čas trajanja zavarovalne pogodbe zagotavljanje, da bo morebitna škoda nadomeščena z zavarovalnino oziroma odškodnino³, ki izhaja iz sklenjenega zavarovanja. Obljubo zavarovalnica uresniči le, če je izpolnjen razlog, ki je opredeljen v zavarovalni pogodbi. Takrat zavarovalnica izplača zavarovancu odškodnino oziroma zavarovalnino (Končina, 1994, str. 77; Flis, 1999, str. 42).

³ Zavarovalnina: dogovorjena obveznost zavarovalnice, ki izhaja iz sklenjene zavarovalne pogodbe; Odškodnina: povračilo na osnovi obligacijske zaveze, ki temelji na odškodninski odgovornosti (npr. pri zavarovanjih odgovornosti, kjer lahko oškodovanec zahteva povračilo škode neposredno od zavarovalnice (direktna tožba)).

2.1.3 Zakon velikih števil⁴

Zavarovalništvo je storitvena dejavnost. Kot gospodarska dejavnost je podrejena gospodarskim zakonitostim, katerih delovanje je pod določenih mejah potrebno sproščati, pospeševati in izkoriščati. Meje, v katerih poteka, postavlja zakon velikih števil, ki sicer ni gospodarska, temveč matematična zakonitost, njihovo uveljavljanje pa ima pomembne gospodarske posledice. Njen namen je zagotavljanje gospodarske varnosti pred morebitnimi škodnimi dogodki, na ta način, da poskuša združevati čim večje število nevarnostnih objektov (Boncelj, 1983, str. 82). To pomeni prenos posledic škodljivih dogodkov na večjo populacijo, saj le-ti naenkrat ne delujejo pri vseh enako, omogoča pa, da pri odpravljanju posledic sodelujejo vsi potencialno ogroženi in sicer z vplačano premijo za zavarovanje določene nevarnosti. To pa je oblika organiziranosti varstva, ki je predmet zavarovalstva v širšem pomenu besede in na tej osnovni logiki temelji sistem zavarovalništva po vsem svetu. Ta logika bo, kot sem že nakazala, temelj razmišljanja za nadaljevanje tega magistrskega dela.

Varnost zavarovalnice se utrjuje z zbiranjem finančnih sredstev in njihovim nalaganjem, pri čemer se upošteva predvsem načelo varnosti in likvidnosti. Zvezo med zavarovalnico in zavarovancem lahko označimo kot poslovni odnos in zavarovalno pogodbeno razmerje. Dokument, ki obstoj tega razmerja izkazuje, je zavarovalna polica. Gospodarska korist zavarovanca iz omenjene pogodbe je varnost in morebitna zavarovalnina ali odškodnina. Za zavarovalnico pa vplačana premija. Obe omenjeni pogodbeni stranki imata poleg omenjenih pravic tudi določene dolžnosti. Temeljne določila zavarovalnega razmerja bom natančneje osvetlila v nadaljevanju.

2.1.4 Pravni okvir

Zavarovalne organizacije v vlogi gospodarskih subjektov so zaradi svojega položaja in delovanja pomemben del družbe in države. Zaradi tega je razumljivo, da so deležne natančne pravne ureditve. Kot navaja Pavliha, zavarovanje ne bi moglo uspešno opravljati svoje naloge, če ne bi bilo »vpeto v specifična in natančna pravila«, ki so se skozi čas izoblikovala v zavarovalno pravo (Pavliha, 2000, str. 44). Sodobnejša pravna doktrina opredeljuje zavarovalno pravo kot podpanogo gospodarskega prava, ki obravnava pogodbeno zavarovanje (zasebno zavarovalno pravo) ter statusno pravo subjektov (javno zavarovalno pravo).

⁴ Zakon velikih števil v zavarovalnem jeziku: »Čim večje je namreč število nevarnostnih objektov v nevarnostni skupini, tem večje je tudi število po slučaju izbranih in nato prizadetih nevarnostnih objektov. Ker pa so naprej po škodah prizadeti nevarnostni objekti izjema v množici nevarnostnih objektov, je njihovo število lahko veliko le, če je število vseh nevarnostnih objektov v nevarnostni skupini neprimerno večje.« (Boncelj, 1983, str. 82).

2.1.4.1 Pogodbeno zavarovalno pravo

Zavarovalno pogodbeno pravo s pravnimi normami ureja obligacijsko pravna razmerja med zavarovalnico in pogodbenimi partnerji – zavarovalci oziroma zavarovanci. Po Ivanjkovem mnenju je obligacijsko oziroma pogodbeno pravo »najpomembnejši del zavarovalnega prava« (Ivanjko, 1999, str. 61). Opredelili bi ga lahko kot zavarovalno pravo v ožjem smislu, ki proučuje obligacijska razmerja, v katerih stranke po načelih vzajemnosti in solidarnosti združujejo sredstva v obliki zavarovalnih premij za zavarovanje premoženja in oseb pred različnimi vrstami nevarnosti (Pavliha, 2000, str. 153).

V Republiki Sloveniji je bil in je še za vse pogodbe, sklenjene do 31. decembra 2001 pglavitni vir pogodbenega prava Zakon o obligacijskih razmerjih⁵ (ZOR) iz leta 1978. Za vse zavarovalne pogodbe, sklenjene kasneje, pa velja novi zakon – Obligacijski zakonik⁶ (OZ). Poleg tega pa pogodbeno zavarovalno pravo urejajo še zakon o obligacijskih in stvarnopравnih razmerjih v letalstvu, zakon o obveznih zavarovanjih v prometu ter številni drugi zakonski predpisi in podzakonski akti, ki urejajo obvezna zavarovanja.

Ključnega pomena za pogodbeno zavarovalno pravo pa so še splošni in posebni zavarovalni pogoji oz. tipske pogodbe, klavzule, dobri poslovni običaji, sodna praksa in pravna doktrina.

2.1.4.2 Statusno zavarovalno pravo

Statusno zavarovalno pravo pa ureja zlasti področje ustanavljanja, poslovanja, nadzora in prenehanje zavarovalnic, pozavarovalnic in poolov⁷. Ureja tudi položaj zavarovalnih zastopnikov in posrednikov. Osrednji predpis na to temo v Sloveniji je Zakon o zavarovalništvu (Zakon o zavarovalništvu, 2004 in 2006)⁸.

Poleg zakonodaje, ki opredeljuje poslovanje gospodarskih družb v Republiki Sloveniji, v zakonodajni okvir za zavarovalnice prištevamo še dva zakona. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ – 1)⁹ in Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju¹⁰.

⁵ Zakon o obligacijskih razmerjih (ZOR) objavljen v Uradnem listu SFRJ, št. 29/78, 39/85 in 57/89.

⁶ Obligacijski zakonik (OZ) objavljen v Uradnem listu RS, št. 83/2001, 32/2004.

⁷ Jedrske poole za zavarovanje in pozavarovanje jedrskih nevarnosti ustanavljajo na posameznih nacionalnih trgih zavarovalnice in pozavarovalnice. Med članicami velja načelo sozavarovanja in solidarne odgovornosti. Gre za globalno razpršitev rizika. Od leta 1994 imamo tudi slovenski pool za zavarovanje in pozavarovanje jedrskih škod, ki deluje kot gospodarsko interesno združenje (GIZ) (Pavliha, 2000, str. 103 – 104).

⁸ Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) objavljen v Uradnem listu RS, št. 102/2004, 08/2006 in 79/2006.

⁹ Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ – 1, Uradni list RS, št. 104/05).

¹⁰ Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 105/05 in 38/06).

V nadaljevanju bom večinoma uporabljala in upoštevala pogodbeno zavarovalno pravo, saj le-to ureja področje mojega raziskovanja – individualna obvezna zavarovanja, ki jih lahko poimenujem tudi komercialna zavarovanja¹¹, saj se z njimi zavarovalnice na trgu »spopadajo« za tržni delež¹².

2.2 ZNAČILNOSTI ZAVAROVALNE POGODBE

Pojem zavarovalne pogodbe nazorno definira Obligacijski zakonik v 921. členu (Obligacijski zakonik, 2001), ki pravi:

»Z zavarovalno pogodbo se zavarovalec zavezuje, da bo zavarovalnici plačal zavarovalno premijo ali prispevek, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni zavarovalni primer, izplačala zavarovancu ali nekemu tretjemu zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega.«

Puharič pravi, da je »zavarovalna pogodba po svoji pravni naravi praviloma odplačna¹³, dvostransko obvezna¹⁴, tvegana¹⁵ in pristopna pogodba¹⁶« (Puharič, 2004, str. 264).

Uvrstitvi zavarovalne pogodbe med tvegane oziroma aleatorne pogodbe kaže nameniti nekaj več prostora, saj so mnenja tako pravnih kot tudi zavarovalnih strokovnjakov različna. Med tvegane pogodbe se uvršča predvsem zaradi tega, ker se tveganje navidezno prenese na zavarovalnico. V ozadju te trditve je mišljenje, da zavarovalnica tvega pri posamezni pogodbi, saj ne ve, ali bo nastopil zavarovalni primer, torej ne ve, ali bo morala plačati zavarovalnino ali ne. Tudi stranki, ki plačujejo premijo, niso gotove, ali bodo prejele kakršnokoli nasprotno dajatev (Tinauer, 2002, str. 185). Cigoj pravi: »Gre za negotovost dejstva. Ko dejstvo nastopi, nastane zaveza zavarovalnice« (Cigoj, 2002, str. 302).

¹¹ Kot pravi Puharič se z zavarovalnimi posli razume »sklepanje in izvrševanje pogodb o premoženjskem in življenjskem zavarovanju ali pozavarovanju, razen obveznih socialnih zavarovanj« (Puharič, 2004, str. 263). Komercialna zavarovanja so torej vsa zavarovanja razen socialnih zavarovanj.

¹² Posamezen zavarovalni produkt sloni na sprejetih splošnih in posebnih pogojih ter cenikih, na podlagi katerih se zavarovalnica pozicionira na trgu zavarovalnih storitev.

¹³ Pri odplačni pogodbi »mora dolžnik upniku nekaj plačati oziroma dati ali storiti za tisto, kar je prejel ali dobil od upnika oziroma kar je ta zanj opravil« (Puharič, 2004, str. 205). V primeru zavarovalne pogodbe je dolžnik zavarovalec (sklenitelj zavarovanja) in upnik zavarovalnica (zavarovatelj).

¹⁴ Pri dvostransko obvezni pogodbi »sta zaradi vzajemnosti pravic in zavez oba pogodbenika – drug drugemu – sočasno upnika in dolžnika« (Puharič, 2004, str. 205). Pri zavarovalni pogodbi je sklenitelj zavarovanja dolžnik premije zavarovatelju in istočasno upnik, v kolikor bo do zavarovalnega primera prišlo. Zavarovatelj pa je dolžnik v smislu nadomestitve morebitne nastale škode in upnik iz naslova zavarovalne premije.

¹⁵ Tvegana ali aleatorna je pogodba »pri kateri je pogodbeni korist oziroma vrednost izpolnitve za eno stranko ali tudi za obe stranki odvisna izključno ali vsaj pretežno od negotovega razvoja dogodkov ali včasih celo naključja« (Puharič, 2004, str. 208). Izraz izhaja iz latinske besede »alea«, ki pomeni kocko oziroma iz izreka rimskega cesarja Cezarja pred začetkom državljanske vojne ob prekoračevanju rimske vojske čez reko Rubikon: »alea iacta est«, kar pomeni »kocka je padla«.

¹⁶ Pri pristopnih ali adhezijskih pogodbah »stranke praviloma ne morejo spremeniti nobene natisnjene (pripravljene) sestavine. Njihova izbira je predvsem v tem, ali k taki pogodbi pristopijo ali ne« (Puharič, 2004, str. 207). V primeru nejasnih pogodbenih določil v posebnih primerih (kadar zavarovalnica pripravi pogodbo po vnaprej natisnjeni vsebini in jo predlaga stranki), je treba njena nejasna določila razlagati v korist druge stranke – torej sklenitelja zavarovanja (Obligacijski zakonik, 2001, 83. člen). V zavarovalnih razmerjih prevladuje kogentnost, kar pomeni, da se pogodbene stranke lahko pri oblikovanju zavarovalnih pogodb le izjemoma izognejo zakonskim določbam (Obligacijski zakonik, 2001, 924. člen).

Drugače menita Boncelj in Pavliha. Zavarovalnica ne tvega, temveč prodaja in zagotavlja gospodarsko varnost z izravnavanjem nevarnosti (Boncelj, 1983, str. 13). Tveganje je narava iger na srečo, s katerimi nekateri avtorji tudi primerjajo zavarovanje, vendar so vzgibi za zavarovanje in za igre na srečo povsem drugačni. Tako je razlog igre na srečo špekulacija, pri zavarovanju pa gospodarska varnost. Zavarovanje je gospodarska nujnost, igre na srečo pa ne. Igra na srečo je izraz sebičnosti s ciljem obogatitve, zavarovanje pa prav nasprotno – izraz vzajemnosti s ciljem nadomestitve škode (Pavliha, 2000, str. 162).

Zavarovalnica se tveganju izogne z izravnavanjem nevarnosti na nivoju dovolj velike nevarnostne skupine, kjer deluje zakon velikih števil, ter s pozavarovanjem – navpično (vertikalno) porazdelitvijo nevarnosti.

Glede na nespornost pojma zavarovalni primer, je na mestu dodati še definicijo le-tega (Obligacijski zakonik, 2001, 922. člen):

»Zavarovalni primer je dogodek, glede na katerega se sklene zavarovanje, ki mora biti bodoč, negotov in neodvisen od izključne volje pogodbenikov.«

To je pomembno dejstvo, ki mora biti vedno upoštevano, saj je zavarovalna pogodba nična, če je tedaj, ko je bila sklenjena, zavarovalni primer že nastal, če je bil v nastajanju ali je bilo gotovo, da bo nastal, ali če je prenehala možnost, da bi nastal (Obligacijski zakonik, 2001, 922. člen). Tu nastopi služba za oceno in prevzem rizikov, ki mora nevarnostni subjekt na terenu dejansko pogledati in ga analizirati v skladu z okoliščinami. Vse morebitne nejasnosti v zvezi z zavarovalnim primerom, ustreznostjo zavarovalnega kritja, višino odškodnine oziroma zavarovalnine, določa pravna praksa od primera do primera, seveda po temeljnih načelih Obligacijskega zakonika ter sorodnih določilih pravne ureditve.

Iz tega spet lahko povzamemo, da mora biti sistem zavarovalne dejavnosti ustrezno zakonsko reguliran in natančno nadzorovan, da lahko deluje v skladu z osnovnim poslanstvom ustvarjanja varnosti v narodnogospodarskem smislu.

Glede na zgornje določbe moram povedati, da so določila napisana na zavarovalni pogodbi nad določili v splošnih ali posebnih pogojih. Res je zavarovalna pogodba tipska, adhezijska pogodba (pogodba po pristopu), ker zavarovalec običajno pristopi k splošnim, vnaprej pripravljenim zavarovanim pogojem za posamezno zavarovalno vrsto. Zaradi varovanja interesov pogodbenih strank je ključnega pomena, da zavarovalna pogodba vsebuje vsa določila, ki bi botrovala nejasni razlagi pogodbenih pravic in obveznosti. To pomeni, da mora biti v zavarovalni

pogodbi naveden zavarovalec¹⁷, zavarovanec¹⁸, kraj zavarovanja, trajanje zavarovanja, začetek zavarovalnega kritja, zavarovana nevarnost, predmet zavarovanja oziroma zavarovana oseba, uporabljeni pogoji in klavzule ter kar najbolj pogosto botruje nesoglasjem – zavarovalna vsota. Le-ta predstavlja obveznost zavarovalnice iz pogodbe ob nastanku zavarovalnega primera. Poleg omenjenega mora zavarovalna pogodba po 926. členu Obligacijskega zakonika vsebovati še premijo ali prispevek zavarovalca, dan izdaje police in podpisa obeh pogodbenih strank (Obligacijski zakonik, 2001).

Pri interpretaciji pogodbenih razmerij in ugotavljanja obveznosti pogodbenih strank nam je v veliko pomoč pravna praksa, ki povezuje pravno podlago in temeljna določila zavarovalnega prava (tako statusnega kot tudi pogodbenega). O tem govori tudi 82. člen Obligacijskega zakonika. Glede na ta določila se pravna razmerja lahko razlaga po subjektivno-objektivni metodi, kar pomeni, da se ugotavlja resnična subjektivna volja zavarovalca in objektivna volja zavarovatelja. Ugotavlja se torej temeljni razlog posameznika, zakaj se je odločil skleniti zavarovalno pogodbo (nadomestitev škode ali le poskus goljufije). O tem bi lahko povedali še veliko več, vendar bi se preveč odmikala od rdeče niti tega magistrskega dela.

2.2.1 Pogodbene stranke

Zavarovalno pogodbo skleneta zavarovatelj in zavarovalec. Zavarovalec¹⁹ je sklenitelj zavarovanja, ki je bodisi upravičenec do zavarovalnine, plačnik premije ali zavarovanec (Pavliha, 2000, str. 162).

Pri premoženjskih zavarovanjih zavarovalec običajno predstavlja vse tri osebe, zavarovanec in upravičenec pa sta še posebej neločljivo vezana v eni in isti osebi (Pavliha, 2000, str. 162). Kot primer lahko navedem požarno zavarovanje, ki ga sklenem kot lastnica hiše. Pojavim se v vseh teh navedenih vlogah: sklenem zavarovanje (podpišem polico) in plačam premijo kot zavarovalec, zavarovan je moj premoženjski interes, saj želim ohraniti svoje premoženje (hišo) in sem kot lastnica hiše tudi upravičenec v primeru nastale škode.

Pri osebnih zavarovanjih sta zavarovanec in upravičenec lahko različni osebi, saj je zavarovanec tista oseba, ki je nevarnostni objekt (mož življenjsko zavaruje soprogo) (Pavliha, 2000, 162).

¹⁷ Zavarovalec: sklenitelj zavarovanja, plačnik premije.

¹⁸ Zavarovanec: oseba, katere premoženjski interes je zavarovan, upravičenec do zavarovalnine.

¹⁹ Angl. Insured, assured, policyholder (Krašovec, 2006).

Zavarovatelj²⁰ je po slovenskem pravu lahko zavarovalna delniška družba, družba za vzajemno zavarovanje ter zavarovalni pool (Pavliha, 2000, str. 162).

Posebnost glede udeležencev v zavarovalnem razmerju pa so odgovornostna zavarovanja, kjer je upravičenec tretja (oškodovana) oseba (Pavliha, 2000, str. 162). O tem bom razpravljala v tretjem poglavju.

2.2.2 Zavarovalni primer

V posameznih splošnih pogojih, ki so sestavni del zavarovalne pogodbe, je zavarovalni primer točno definiran. Poleg tega ga natančno določa tudi 922. člen Obligacijskega zakonika, ki pravi, da je to dogodek, glede na katerega se sklene zavarovanje in mora biti bodoč, negotov in neodvisen od izključne volje pogodbenih strank (Obligacijski zakonik, 2001). V primeru, da je zavarovalni dogodek že nastal, če je bil v nastajanju ali je bilo gotovo, da bo nastal, ali če je tedaj že prenehala možnost, da bi nastal, je zavarovalna pogodba nična (Puharič, 2004, str. 264).

Prav tako mora biti zavarovalni primer določen tudi na zavarovalni polici, saj se s tem izognemo morebitnemu prirejanju oziroma dvoumnosti obveznosti zavarovalnice iz določil pogodbe.

2.2.3 Sklenitev zavarovalne pogodbe

Zavarovalna pogodba je praviloma sklenjena, kadar pravno in poslovno sposobni stranki soglašata o bistvenih sestavinah pogodbe (Obligacijski zakonik, 2001, 925. člen). Zaradi vsebine pravnih razmerij med pogodbenikoma je pomemben zlasti trenutek sklenitve zavarovalne pogodbe. Tako mora sklenitelj tedaj, kadar je treba plačati zavarovalno premijo naenkrat, to storiti že ob sklenitvi zavarovalne pogodbe. Obveznost zavarovalnice za izplačilo v pogodbi določene odškodnine ali vsote začne teči tisti dan, ki je v pogodbi določen kot dan začetka zavarovanja ali naslednji dan za plačilom premije, če se stranki dogovorita za takojšnje plačilo (Puharič, 2004, str. 265).

Sama oblika zavarovalne pogodbe ni popolnoma jasno izoblikovana oziroma predpisana, pa vendar je mogoče sklepati, da mora biti v pisni obliki, saj se šteje, da je zavarovalna pogodba sklenjena, ko stranki podpišeta zavarovalno polico ali drugo zavarovalno listino (npr. potrdilo o kritju) (Obligacijski zakonik, 2001, 925. člen). V drugem, tretjem in četrtem odstavku 925. člena Obligacijskega zakonika lahko preberemo, da je zavarovalna pogodba sklenjena tudi, če zavarovalnica v

²⁰ Angl. Insurer, assurer, underwriter (Krašovec, 2006).

roku osmih dni, odkar je k njej prispela ponudba zavarovalca (30 dni, če je potreben zdravniški pregled), ne odkloni ponudbe, ki se ne odmika od splošnih pogojev zavarovalnice, se šteje, da je ponudba sprejeta in da je pogodba sklenjena (Obligacijski zakonik, 2001; Cigoj, 2002, str. 308).

Za nastanek zavarovalne pogodbe pismenost torej ni striktno predpisana (Cigoj, 2002, str. 308), saj je zavarovalno pogodbo pa je mogoče skleniti tudi z molkom zavarovalnice (pri ponudbi s strani zavarovanca) ter s plačilom zavarovalne premije (pri nezgodnem zavarovanju potnikov v javnem prometu) (Pavliha, 2000, str. 163).

2.3 NADZOR NAD DELOVANJEM TRGA ZAVAROVALNIH STORITEV

Zaradi zgoraj navedenih dejstev in morebitnih nesoglasij, ki so neizbežne v vsakdanjem življenju in poslovanju, mora nad vsemi predpisi in izvajanju le-teh delovati ustrezen nadzorni organ, v primeru Slovenije je to Agencija za zavarovalni nadzor (AZN). V nadaljevanju bom izpostavila temelje, na katerih in v skladu s katerimi deluje trg zavarovalnih storitev.

2.3.1 Zakonska podlaga

Zakon o zavarovalnicah iz leta 1994 in Zakon o zavarovalništvu iz leta 2000 sta močno vplivala na smer razvoja slovenskega zavarovalništva. S sprejetjem prvega se je za slovensko zavarovalništvo začelo obdobje »tržnega poslovanja, konkurenčne borbe in sodobnega zavarovalnega nadzora« (Bjelič, 1998, str. 16). Zakon o zavarovalnicah, ki je temeljil na prostovoljnosti zavarovanj, je bil statusno-organizacijski predpis, ki je določal pogoje za ustanavljanje zavarovalnic, njihovo upravljanje, poslovanje, nadzor in prenehanje. Zakon je predvideval le dve pravnoorganizacijski obliki zavarovalnic, in sicer delniško družbo ter vzajemno družbo. Pomembna novost, ki jo je prinesel ta zakon je ureditev zavarovalnega nadzora, ki ga je izvajal nadzorni organ (Urad za zavarovalni nadzor) v okviru Ministrstva za finance (Škufca, 2003, str. 269).

Novo reformo slovenskega zavarovalništva je leta 2000 prinesel Zakon o zavarovalništvu. Cilj zakona je na sistematičen način urediti področje zavarovalništva v Republiki Sloveniji s prevzemom pravnega reda EU (acquis communautaire) ter s tem omogočiti nadaljnji razvoj tako pomembne gospodarske panoge (Pavliha, 2000, str. 25).

Na podlagi Zakona o zavarovalništvu iz leta 2000 je bilo izvedeno tudi preoblikovanje in preimenovanje Urada za zavarovalni nadzor v Agencijo za zavarovalni nadzor.

Trg zavarovalnih storitev v Sloveniji je torej urejen zlasti z Zakonom o zavarovalništvu, ki natančno določa okvire poslovanja posameznih akterjev v zavarovalništvu, od zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posredniških družb do zavarovalnic in pozavarovalnic. Zakon določa na kakšen način se zavarovalnica lahko ustanovi, v kakšni pravni obliki lahko deluje, katere storitve lahko opravlja, kakšno naložbeno politiko sredstev mora voditi in podobno. Na podlagi tega zakona je bila ustanovljena tudi Agencija za zavarovalni nadzor, ki je pri izvrševanju svojih nalog samostojna in neodvisna. V nadaljevanju bom nanizala nekaj njenih glavnih funkcij, ki mi bodo pripomogle k celoviti analizi državne regulacije zavarovalstva.

2.3.2 Agencija za zavarovalni nadzor

Cilj delovanja Agencije za zavarovalni nadzor je zmanjševanje in odpravljanje nepravilnosti v zavarovanju, varovanje interesov zavarovalcev in omogočanje delovanja zavarovalnega gospodarstva ter pozitivnega vplivanja le-tega na celotno gospodarstvo. Nadzor izvaja nad zavarovalnicami, zavarovalno zastopniškimi in zavarovalnimi posredniškimi družbami, zavarovalnimi zastopniki ter zavarovalnimi posredniki. Na podlagi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1) je agencija pristojna tudi za izdajo dovoljenj pokojninskim družbam in za izvajanje nadzora nad njihovim poslovanjem. Poleg tega je prisotna tudi za pripravo in izdajo podzakonskih predpisov na podlagi Zakona o zavarovalništvu.

Glede na navedeno lahko naloge agencije razvrstimo v pet osnovnih področij. Prvo področje obsega izdajo dovoljenj, soglasij, mnenj, odločb in odredb zavarovalnicam, zavarovalno zastopniškim družbam, zavarovalno posredniškim družbam, zavarovalnim zastopnikom in posrednikom, bankam za opravljanje storitev zavarovalnega posredovanja, Slovenskemu zavarovalnemu združenju, zavarovalnicam v zavarovalniški skupini in pokojninskim družbam. Drugo področje obsega spremljanje, zbiranje, preverjanje poročil in obvestil zavarovalnic in drugih oseb, ki so ji po določbah Zakona o zavarovalništvu oziroma drugih zakonov dolžne poročati oziroma jo obveščati o posameznih dejstvih in okoliščinah. Tretje obsega opravljanje pregledov poslovanja zavarovalnic in pokojninskih družb, četrto izrekanje ukrepov nadzora po Zakonu o zavarovalništvu in peto pripravo in izdajo podzakonskih predpisov na podlagi Zakona o zavarovalništvu. Skratka skrbi za pravilno in transparentno delovanje celotnega sistema zavarovalniških storitev.

3 OBVEZNA ZAVAROVANJA

3.1 GLOBALNA DELITEV ZAVAROVANJ

V nadaljnjem razmišljanju bom izhajala iz dejstva, da je država odgovorna za splošno socialno blaginjo svojih državljanek in državljanov. Prav zaradi cilja ohranjanja socialnega miru in spodbujanja državljanov, da sami z lastnimi aktivnostmi, resursi in sposobnostmi k temu kar najbolj pripomorejo, se na ravni države formulirata dve temeljni veji zavarovalnih vrst in sicer individualna zavarovanja ter socialna zavarovanja (Flis, 1999, str. 51).

Po Bonclju je *»ena osnovnih značilnosti nastajanja sodobnega zavarovanja prav tako imenovani pojav socialnega zavarovanja, torej zavarovanja, ki varuje in zadovoljuje potrebo po gospodarski varnosti celotne družbe in ima vsaka po svoje velik pomen za narodno gospodarstvo«* (Flis, 1999, str. 51).

Ta globalna delitev zavarovanja temelji na merilu *»koga zavarovanje neposredno varuje in mu neposredno zagotavlja gospodarsko varnost«*.

3.1.1 Socialna zavarovanja

Na področju socialnih zavarovanj ima država ne le nalogo ampak tudi obveznost, da posameznim družbenim skupinam *»zagotavlja vsaj minimum življenjske ravni«*. V okviru kolektivnih standardov in določil za posamezno družbeno skupino so določene pravice in obveznosti pripadnikov le-teh. V kolikor posameznik želi zase več, torej želi dodatno zavarovalno kritje, lahko te dodatne pravice z ustreznim doplačilom k osnovni ceni tudi dobi. Takšne kombinacije so kot rečeno možne v okviru socialnega zavarovanja, večkrat pa le v okviru individualnega zavarovanja. Pri vsem tem se lahko obliki socialnega in individualnega zavarovanja prepletata oziroma dopolnjujeta (Flis, 1999, str. 53).

Skratka, sodobna družba oziroma njeni državni organi imajo poseben interes in tudi nalogo, da prebivalstvu zagotovijo socialni mir in da so vsi njihovi deli zaščiteni v svojih temeljnih eksistenčnih potrebah. Zaradi tega sodobne države na področju socialnega zavarovanja s svojimi predpisi mnogo globlje posegajo v zavarovalne pogoje, pravice in obveznosti uporabnikov socialnega zavarovanja, kot pa je tu pri individualnem zavarovanju, čeprav bom poskušala s tem magistrskim delom dokazati, da je vse več poseganja države tudi na tem področju, prav zaradi zasledovanja istega cilja (Flis, 1999, str. 54).

Socialna zavarovanja služijo ohranjanju osnovne varnosti in eksistence državljanov in državljanov. Zaradi tega morajo biti zasnovana na temeljnih načelih obligacijskega prava – vzajemnosti in solidarnosti. Iz njih izhajajo temeljne pravice državljanov, ki so določene z Ustavo Republike Slovenije v njenem 2. in 14. členu. Ne smejo biti podvržene tržnim mehanizmom in konkurenci ampak morajo biti dostopne vsakemu ne glede na starost, raso, spol, vero, politično ali drugo prepričanje, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino (Ustava Republike Slovenije, 1991, 14. člen).

Pomembna razlika med individualnim in socialnim zavarovanjem je tudi v številu zavarovalnih vrst. Pravkar smo ugotovili, da je naloga socialnega zavarovanja, da prebivalstvu zagotovi določeno družbeno dogovorjeno, če že ne optimalno pa vsaj sprejemljivo življenjsko raven. Področje socialnega zavarovanja je s tem omejeno na manjše število izredno močnih in dobro razvitih zavarovalnih vrst kot so pokojninsko zavarovanje, invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje ter zavarovanje za primer brezposelnosti (Flis, 1999, str. 54).

3.1.2 Individualna zavarovanja

Individualna zavarovanja so sicer številčnejša od socialnih zavarovanj in so v pretežni meri prostovoljne narave in v celoti odvisne od volje posameznika, kar se tiče sklenitve zavarovanja. Mednje prištevamo vse ostale zavarovalne vrste, ki niso socialna zavarovanja in jih ponujajo zavarovalnice (Puharič, 2004, str. 263).

Individualna zavarovanja pa za razliko od socialnih zavarovanj temeljijo na pravih in mehanizmih tržnega gospodarstva. Zavarovalna premija temelji na verjetnostnih izračunih ter določenih predpostavkah (verjetnost umrljivosti, pričakovana življenjska doba, pogostost naravnih nesreč, požarna izpostavljenost, ne/potresno območje ...). Na omenjenih podlagah se oblikujejo premijske stopnje, ki v kombinaciji z vrednostjo zavarovanega objekta/subjekta določajo zavarovalno premijo kot ceno za zavarovanje.

Zaradi intenzivnega gospodarskega in tehnološkega napredka se je v zadnjem stoletju potreba po gospodarski varnosti ob hkratni rastoči raznolikosti družbenih in gospodarskih osebkov zelo povečala. Razvoja družbe je ustvaril nove potrebe posameznika in kot odgovor na to se je paleta ponudbe individualnih zavarovanj zelo popestrila. Kar nekaj teh zavarovanj pa je postalo obveznih prav zaradi cilja države, da ohranja in zagotovi zadovoljivo življenjsko raven svojih državljanov in državljanek.

Tudi v nadaljevanju magistrskega dela se bom posvetila proučevanju individualnih obveznih zavarovanj, kjer gre za neposredno varovanje posameznika. Socialnih

zavarovanj se podrobneje ne bom dotikala, razen v primerih prepletanja pomenov, boljšega razumevanja obravnavane tematike ter pojasnjevanju pomena obstoja zavarovalništva nasploh. Socialna zavarovanja pa so tudi tradicionalno izločena iz zavarovalnega prava (Pavliha, 2000, str. 213). To dokazuje tudi določba prvega odstavka 2. člena Zakona o zavarovalništvu, ki pravi, da so zavarovalni posli po tem zakonu sklepanje in izvrševanje pogodb o premoženjskem in življenjskem zavarovanju ali pozavarovanju, razen obveznih socialnih zavarovanj (Zakon o zavarovalništvu, 2004 in 2006).

V tem magistrskem delu želim predstaviti vlogo obveznih zavarovanj v okviru individualnih zavarovanj, njihov pomen na socialno sfero, državno blaginjo ter ohranjanje življenjske ravni ter optimalno kritje nevarnosti tako za fizične kot tudi pravne osebe oziroma za podjetja.

Ugotovila sem že, da so socialna zavarovanja urejena globalno, na ravni sprejetih zakonov v državi in so samoumevna za vsakega posameznika in temeljijo na obveznosti udeležbe glede na pravni status državljana v različnih obdobjih njegovega življenja. Za vključitev v sistem socialnih zavarovanj ni potrebno nobeno predhodno zavedanje nevarnosti, vzbujanja potrebe zavarovanca in podobno, ampak je to vnaprej določeno. Na primer s sklenitvijo pogodbe o delovnem razmerju posameznik neposredno vstopi v zavarovalno razmerje. Tako neposredno sprejme obveznosti iz tega zavarovalnega razmerja v obliki plačevanja prispevkov od bruto plače ter neposredno pridobi pravico do črpanja pravic v primerih potrebe po le-teh. Tu imam v mislih pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti, zdravstveno zavarovanje, ki so določena na državnem nivoju in so posamezniki zakonsko obvezani participirati v njihovi ureditvi.

Natančneje o tej temi ne bom govorila, ker je nasploh preobsežna. Za moje potrebe v okviru te magistrske naloge pa bodi povedano dovolj. V nadaljevanju me bodo bolj zanimala obvezna zavarovanja na nivoju osnovne celice družbe, ki je lahko tako fizična kot tudi pravna oseba, torej individualna obvezna zavarovanja. Na le-te bom najpogosteje gledala z zornega kota komercialista premoženjskih zavarovanj, saj je to tudi moje delo na zavarovalnici. Postavila pa se bom tudi v vlogo zavarovanca ob sklenitvi zavarovalne pogodbe ter ob morebitnem zavarovalnem primeru. Upravičiti bom poskušala tudi moč države glede predpisovanja zavarovalnih vrst kot obveznih ter njihovo ustrezno predpisovanje ter dejanske težave pri fizičnem uresničevanju zakonskih zapisov, njihovim tolmačenjem in skladanjem s pravili zavarovalniške stroke in matematičnih izračunov.

3.2 DELITVE ZAVAROVANJ

Zavarovalništvo je obsežna gospodarska panoga, katere glavni cilj je ustvarjanje gospodarske varnosti. Zato je treba biti zelo pazljiv že na samem začetku. To pomeni, da je potrebno definirati nevarnostno skupino, na katero nevarnost preži iz okolja ali njene same lastnosti. Definirati je treba tudi nevarnostni subjekt, na katerega preži nevarnosti ter seveda akcije oziroma možnosti kako morebitno škodo preprečiti.

Na zavarovanja lahko gledamo z več zornih kotov in tako izoblikujemo več delitev zavarovanja. Eno izmed njih nam ponuja Zakon o zavarovalništvu. Glede na nevarnosti, ki jih zavarovanja krijejo, obstoja 23 zavarovalnih vrst (Zakon o zavarovalništvu, 2004, 2. člen). Drugo delitev najdemo v Obligacijskem zakoniku, ki zavarovanja deli na premoženjska in osebna (Obligacijski zakonik, 2001, 948. in 966. člen). Za potrebe magistrskega dela pa bom v nadaljevanju dodala še delitev zavarovanj po zavarovancu in načinu odločanja.

3.2.1 Po Zakonu o zavarovalništvu

Zavarovanja se glede na glavne nevarnosti, ki jih krijejo, razvrščajo v naslednje **zavarovalne vrste** (Zakon o zavarovalništvu, 2004 in 2006, 2. člen):

1. nezgodno zavarovanje
2. zdravstveno zavarovanje
3. zavarovanje kopenskih vozil
4. zavarovanje tirnih vozil
5. letalsko zavarovanje
6. zavarovanje plovil
7. zavarovanje prevoza blaga
8. zavarovanje požara in elementarnih nesreč
9. drugo škodno zavarovanje²¹
10. zavarovanje odgovornosti pri uporabi vozil
11. zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov
12. zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil
13. splošno zavarovanje odgovornosti
14. kreditno zavarovanje
15. kavcijsko zavarovanje
16. zavarovanje različnih finančnih izgub
17. zavarovanje stroškov postopka

²¹ Drugo škodno zavarovanje je zavarovanje, ki krije vse škode na premoženju (razen škod na premoženju iz naslova zavarovanja kopenskih vozil in zavarovanja prevoza blaga), ki nastanejo zaradi požara, eksplozije, nevihte, drugih naravnih dogodkov, jedrske energije ter pogrezanja in drsenja tal (Zakon o zavarovalništvu, 2004, 2. člen).

18. zavarovanje pomoči
19. življenjsko zavarovanje
20. zavarovanje za primer poroke oziroma rojstva
21. življenjsko zavarovanje vezano na enote investicijskega sklada
22. tontine²²
23. zavarovanje s kapitalizacijo izplačil²³.

Omenjene zavarovalne vrste se združujejo v naslednje **zavarovalne podskupine** (Zakon o zavarovalništvu, 2004 in 2006, 2. člen):

1. nezgodna in zdravstvena zavarovanja
2. zavarovanje motornih vozil
3. pomorska in transportna zavarovanja
4. zavarovanje zrakoplovov
5. požarna in druga škodna zavarovanja
6. zavarovanja odgovornosti
7. kreditna in kavcijska zavarovanja
8. škodna in nezgodna zavarovanja.

Osnovni **zavarovalni skupini**, ki združujeta več zavarovalnih vrst pa sta (Zakon o zavarovalništvu, 2004 in 2006, 2. člen):

1. premoženjska in
2. življenjska zavarovanja.

3.2.2 Po Obligacijskem zakoniku

Obligacijski zakonik pa zavarovanja deli na (Obligacijski zakonik, 2001, 948. člen in 966. člen):

1. premoženjska zavarovanja – premoženjsko zavarovanje lahko sklene vsak, ki ima interes, da ne nastane zavarovalni primer, ker bi mu sicer nastala premoženjska škoda. Zagotavlja se povrnitev škode, ki bi nastala v zavarovančevem premoženju, če bi nastal zavarovalni primer;
2. osebna zavarovanja – mednje se prištevajo življenjska in nezgodna zavarovanja. Po sporazumu med pogodbenima strankama se v polici določi višina zavarovalne vsote, ki jo mora zavarovalnica plačati, če nastane zavarovalni primer.

²² Tontine je zavarovanje, pri katerem se skupina zavarovancev dogovori, da bo skupno kapitalizirala svoje prispevke in razdelila tako kapitalizirano premoženje med tiste zavarovance, ki doživijo določeno starost oziroma med dediče umrlih zavarovancev (Zakon o zavarovalništvu, 2004, 2. člen).

²³ Pri zavarovanju s kapitalizacijo izplačil prejme zavarovanec v zameno za enkratno oziroma obročno vplačevanje premij, izplačila v določenem obdobju in višini (Zakon o zavarovalništvu, 2004, 2. člen).

3.2.3 Po zavarovancu

Glede na to, kdo je zavarovanec, delimo zavarovanje na (Bjelič, 1998, str. 49):

- zavarovanje pravnih oseb in
- zavarovanje fizičnih oseb.

Zavarovanja pravnih oseb so vsa zavarovanja, kjer so zavarovanci pravne osebe, ne glede na lastništvo, medtem ko med zavarovanja fizičnih oseb sodijo vsa zavarovanja, kjer so zavarovanci posamezniki oziroma človek. V nekaterih zavarovalnih vrstah se pojavljajo kot zavarovanci samo pravne osebe (na primer zavarovanje obratovalnega zastoja zaradi strojeloma), v drugih samo fizične (na primer naložbeno življenjsko zavarovanje), v večini vrst zavarovanja pa sta v vlogi zavarovanca lahko obe kategoriji (požarno zavarovanje, zavarovanje vloma, stekla, avtomobilske odgovornosti ...).

3.2.4 Po načinu odločanja

Z nastankom zavarovalnega razmerja je tesno povezano dejstvo o odločitvi posameznika, ali vstopiti v zavarovalno razmerje ali ne. Pri tem se navežemo na osnovno vprašanje proste volje oziroma svobode odločitve vstopa v zavarovalno razmerje. Tako praksa kot teorija sta pri delitvi zavarovanj glede na možnost svobodnega odločanja enotni, in sicer na:

- prostovoljna ali neobvezna zavarovanja ter
- prisilna ali obvezna zavarovanja.

Prikazane delitve pomagajo bralcu, da si ustvari pogled na zavarovanja oziroma na zavarovalniške storitve v širšem pomenu in se začne zavedati raznolikosti in nenazadnje pomena zavarovalnih vrst.

O možnosti odločanja posameznika ali vstopiti v zavarovalno razmerje ali ne, bo več govora v nadaljnjih poglavjih, saj bo to temelj razmišljanja do konca tega dela. Na tem mestu pa poglejmo osnovno teorijo o obstoju in nujnosti obveznih zavarovanj.

3.2.4.1 Prostovoljno zavarovanje

Pri prostovoljnem zavarovanju sta pogodbeni partnerja pri svoji odločitvi ali bosta zavarovalno razmerje sklenila ali ne, povsem svobodna (Flis, 1999, str. 98). Odločata se po svoji volji. Nihče ju v to ne sili. Temeljni predpostavki za nastanek

prostovoljnega zavarovanja sta pravna prostost obeh partnerjev ter pogodba med njima. Pravna prostost daje pravno možnost za nastanek zavarovalnega razmerja. Kot drugo pa je nujno, da se pogodbeni partnerja po svoji presoji odločita ali bosta sklenila zavarovalno pogodbo ali ne. Torej osnova je svobodna odločitev. V večina primerih pa na podlagi možnosti o prosti presoji sklenitve zavarovalne pogodbe do le-te sploh ne pride. Razlog za to je iskati v dejstvu, da se posamezniku ne zdi potrebno neke nevarnosti zavarovati (Flis, 1999, str. 99). Več razlogov za nesklentev pogodbe je na strani zavarovancev kot na strani zavarovalnice. Vendar pa razlogi tako enih kot drugih niso zanemarljivi, zato jih na kratko preletimo.

Na strani zavarovalnega kandidata (ki je lahko pravna ali fizična oseba) je poglobitnega pomena nezavedanje nevarnosti, podcenjevanje nevarnosti ali pa celo njeno nepoznavanje. V manjšem številu primerov je zavarovalni kandidat enostavno naklonjen tveganju in zavestno ostane brez zavarovalnega kritja. Večinoma pa so zadržki finančne narave (Flis, 1999, str. 100).

Tudi zavarovatelj ima določene zadržke glede sklenitve zavarovalnega razmerja. Sicer ima zavarovatelj temeljni poslovni interes, da sklene čim več zavarovanj (upoštevaje zakon velikih števil), vendar so pri ocenjevanju tveganj, ki jih prevzame nase, tudi nekateri, ki bi lahko ogrozili njegovo poslovanje ali celo obstoj. V takih primerih pa nastopi možnost pozavarovanja, globalnega izravnavanja rizikov ali posebnih zavarovalnih pogojev, pod katerimi je sklenitev zavarovanja možna oziroma pod katerimi zavarovatelj sprejme nase zavarovalno tveganje (Flis, 1999, str. 99).

Zaradi omenjenih vzrokov za nastanek oziroma opustitev zavarovalne pogodbe je smiselno, da država zakonsko določi obveznost za zavarovalnega kandidata. V družbenem merilu pri prostovoljnih zavarovanjih obstajata dva istočasna interesa na zavarovanju: interes nevarnostnega subjekta in interes družbe. Družba v tem primeru enostavno zaupa gospodarskim subjektom, da bodo spoštovali načelo dobrega gospodarja in sami kar najbolje poskrbeli za svojo lastno gospodarsko varnost tudi s primernim zavarovanjem. Saj konec koncev živimo v tržnem gospodarstvu, ki že v temelju predpostavlja svobodno odločanje in zato se naj bi čim manj posluževali nekih dodatnih zakonsko predpisanih obveznosti (Flis, 1999, str. 100).

Pa vendar v razvitem svetu opazimo mnogo uzakonjenih zavarovanj in sicer kot zanimivost naj na tem mestu omenim Francijo, kot državo z kar 90-imi obveznimi zavarovanji, nato mogoče Belgijo, Italijo ter Portugalsko ter na nasprotnem bregu s samo enim obveznim zavarovanjem avtomobilske odgovornosti, Grčijo in Irsko (Pavliha, 2000, str. 215).

3.2.4.2 Obvezno zavarovanje

Obvezna zavarovanja nastajajo po prisili oziroma na podlagi obveze, ki jo določa pristojni državni organ. V takem primeru pa zakonski predpisi prisilijo oziroma obvežejo nevarnostne subjekte, da morajo skleniti ustrezno zavarovanje. Glede na podlago predpisa, pa vendarle tudi v okviru obveznih zavarovanj ločimo (Pavliha, 2000, str. 212):

- deklarativna (izjavna) prisilna zavarovanja in
- konstitutivna (ustanovitvena) prisilna zavarovanja

Pri deklarativnih zavarovanjih je izključena le svoboda odločitve zavarovalnega kandidata. To je razvidno pri zavarovanju avtomobilske odgovornosti. Kupec vozila mora skleniti zavarovalno pogodbo vsaj za zavarovalno vrsto avtomobilske odgovornosti, drugače na pristojni upravni enoti ne pridobi prometnega dovoljenja in ne more registrirati vozila, kar pomeni, da ga ne more uporabljati v skladu z njegovim osnovnim namenom. Zakonodaja je striktno predpisala pogoj za uporabo cestnega vozila s sklenitvijo zavarovalne pogodbe. V tem primeru zavarovalni kandidat sploh nima možnosti odločanja. Država se je odločila namesto njega. Zakaj je temu tako, bom natančneje obrazložila v nadaljevanju in sicer na mestu, kjer bo govora o okoliščinah, v katerih je dobro na državnem nivoju predpisati obveznost sklenitve zavarovalne pogodbe.

Pri konstitutivnih zavarovanjih pa je svoboda odločanja povsem izključena. Zavarovalno razmerje v teh primerih nastane avtomatično, na podlagi zakona. Lahko tudi na podlagi nezavedanja nastanka zavarovalnega razmerja tako s strani zavarovanca kot tudi s strani zavarovalnice. Tipičen primer so obvezna zavarovanja potnikov v javnem prometu. Z nakupom vozovnice je potnik sklenil zavarovalno pogodbo s prevoznikom za čas potovanja ali vožnje za nevarnosti iz naslova nezgodnih zavarovanj. Prevoznik pa mora imeti urejeno zavarovalno polico z zavarovalnico. V primeru nesreče ima potnik pravico zahtevati plačilo zavarovalnine direktno od zavarovalnice (Pavliha, 2000, str. 212).

Prisila je manjša pri deklarativnih obveznih zavarovanjih. Zato je prav z razvojem obveznih zavarovanj v prometu večinoma težnja k deklarativnim zavarovanjem, kjer zakon nalaga določenim pravnim subjektom sklenitev zavarovalne pogodbe z zavarovalnico za določene nevarnosti, ki izhajajo iz njegove dejavnosti, lastnosti in pravnega razmerja.

3.2.4.3 Zanimivost: Vinkulacija zavarovalne pogodbe²⁴

Po razmišljanju dr. Flisa je tretja specifična skupina zavarovanj skupina vinkuliranih zavarovanj. Iz razlage bo razvidno, da poimenovanje ni najbolj ustrezno, je pa njihova umestitev v družbo obveznih zavarovanj zelo primerna, saj le-ta niso sklenjena povsem prostovoljno, pa vendar tudi ne na podlagi prisile kakšnega predpisa (Flis, 1999, str. 103). Obveza ponavadi nastane zaradi določila v pogodbi med dvema strankama, v kateri močnejša pogodbeni partnerica pogojuje sklenitev zavarovanja. Na splošno pa vinkulacija pomeni zapis, praviloma z omejevalno vsebino (Viršek, 2004, str. 385). Pojem najdemo le v zavarovalništvu, bančništvu in v pravu gospodarskih družb.

Bistveno pri tem je, da to ni posebna zavarovalna vrsta, ampak je prenos pravic, ki izhajajo iz zavarovalne pogodbe na drugo osebo. Definicija besede vinkulacija je naslednja: »Zavarovateljeva pisna obveznost, da bo v zavarovalnem primeru pred izplačilom ustrezne odškodnine o tem obvestil osebo, v korist katere je zavarovanje vinkulirano, običajno posojilodajalca, zaradi varstva njegovih pravic, ki izvirajo iz posojilne pogodbe s posojilojemalcem« (Viršek, 2004, str. 386). Torej zaradi nekega pogodbenega razmerja je nastanek zavarovalnega razmerja nujen in izhajajoč iz osnovne pogodbe. Do vinkulacije zavarovanja lahko načeloma pride pri vseh zavarovalnih vrstah, razen pri zavarovanju civilne odgovornosti, saj je pravica neposrednega zahtevka oškodovanca (*actio directa*) do zavarovalnice očitno močnejša od pravice vinkulanta (zastavnega upnika) (Viršek, 2004, str. 389).

Pri tem je potrebno omeniti, da je v procesu vinkulacije zavarovanja ključnega pomena zahtevka za izdajo vinkulacije. Tega se v praksi ne zavedamo dovolj, vendar če razmišljamo naprej, lahko ima to posledice širokih razsežnosti. Zavarovanec mora zahtevati izdajo potrdila o vinkulaciji sklenjenega zavarovanja do vrednosti določene v pogodbi in v zavarovalni polici. Težava pri tem lahko nastane takrat, ko zavarovalnica sploh nima zahtevka in tako lahko zavarovanec zanika vinkulacijo, zavarovalnica pa ima težave tudi z vinkulantom, saj ji lahko očita nestrokovno delo in zavajanje (Viršek, 2004, str. 390). V praksi pa se pojavlja tudi devinkulacija, ki jo poda vinkulant, ko preneha njegov interes za vinkulacijo. To se zgodi običajno po poteku pogodbe med banko in pravno osebo, če gre na primer za nakup osnovnih sredstev.

Najlažje je termin predstaviti s primerom, kjer se to vrsto zavarovanja tudi najpogosteje uporablja. To je pri zavarovanjih kreditov tako pravnim kot tudi fizičnim osebam. Stanovanjski kredit, ki ga želi najeti fizična oseba, je v veliki večini v visokem znesku, torej ali v višini dela ali celotne kupnine za stanovanje ali

²⁴ Vinkulirati – lat. (tudi angl.) *vinculum*, vez.

za gradnjo objekta po nekem predračunu. Zavarovalne vsote so tako za banko kot tudi za zavarovalnico previsoke, glede na to da gre tudi za razmeroma dolgo časovno obdobje najema kredita in s tem povečano nevarnost zaradi izpada dohodkov kreditojemalca zaradi bolezni ali celo smrti. Zaradi tega ponavadi banka ali zavarovalnica radi pogojujeta sklenitev življenjskega zavarovanja (v kolikor kreditojemalec tega še nima sklenjenega) ter vinkulacijo le-tega v svojo korist, kar pomeni, da se v primeru smrti kreditojemalca, škoda oziroma neporavnan znesek obveznosti do banke poravna iz naslova zavarovalne vsote za primer smrti. V nasprotnem primeru bi zavarovalnica škodo v višini neporavnanih obveznosti morala v celoti poravnati banki na podlagi prijave škodnega primera neplačevanja obrokov kredita zaradi smrti kreditojemalca.

Ker se pomen vinkulacije v praksi širi, tudi banke vedno bolj razumejo polico življenjskega zavarovanja kot prvovrstno zavarovanje, tako da kreditojemalcu v tem primeru ni potrebno plačati stroškov zavarovanja kredita, niti se ne ugotavlja njegova kreditna sposobnost (Viršek, 2004, str. 389). Pomen obstoja življenjske police res pridobiva na pomenu v povezavi z bančnimi krediti, pa vendar lahko glede na lastne izkušnje iz dela z zavarovanjem potrošniških in stanovanjskih kreditov povem, da je osnovno merilo za ustreznost komitenta pogojem pridobitve kredita v osnovi kreditna sposobnost iz naslova osebnih dohodkov in dolgoročne ocene stabilnosti delodajalca. V praksi se bolj kot banka za vinkulacijo zavarovalne police odloča v drugi fazi zavarovalnica pri prevzemanju kredita v zavarovanje na podlagi separatne obravnave vloge.

Drugi primer, ki je prav tako pogosto uporabljen, pa je leasing. Leasingodajalec odda leasingojemalcu nepremičnino v najem in od njega zahteva sklenitev zavarovanja požarnih rizikov za to nepremičnino. Zavarovalnica vinkulira to polico v korist leasingodajalca. V primeru požara je škoda leasingodajalcu povrnjena s strani zavarovalnice in finančni obstoj tako leasingojemalca kot tudi leasingodajalca nista ogrožena.

Vinkulirana zavarovanja tako glede na osnovno predstavitev ne nastanejo po svobodni odločitvi zavarovalnega kandidata ampak na zahtevo posojilodajalca. Skratka, svobodna volja je izključena, pa vendar v nobenem predpisu niso opredeljena kot obvezna zavarovanja oziroma ni določil iz katerih bi bilo razvidno, kdaj se takih zavarovanj posluževati. Iz tega izhaja dejstvo, da le praksa in narava posameznega primera določata ali se vinkulacije poslužiti ali ne. Na nek način so vinkulirana zavarovanja pogojno obvezna zavarovanja, ker zakon eksplicitno obveze ne določa, ampak je to lahko pogoj posameznega posojilodajalca oziroma pogodbeno močnejše stranke.

Vinkulacija na splošno pomeni omejitev razpolaganja s premoženjsko pravico, ki se praviloma zapiše na papir. V zavarovalni praksi se izda »Potrdilo o vinkulaciji«

na posebnem obrazcu. Vsebinsko vinkulacija zavarovalne police pomeni izjavo zavarovanca, da bo zavarovalnica po nastopu zavarovalnega primera izplačala zavarovalnino določeni osebi oziroma da se brez privolitve te osebe zavarovalnina zavarovancu ne sme izplačati. Ta izjava ima v sodobnih pravnih redih učinek obvestila zavarovanca o zastavi terjatve ali pravic. Lahko bi bilo tudi obvestilo o odstopu ali prenosu terjatve, vendar pa temu nasprotuje varovalni namen vinkulacije in škodni princip, ki velja za zavarovanje. Z vinkulacijo torej nastane zastavna pravica vinkulanta na terjatvi oziroma pravicah iz zavarovalne pogodbe. Dolžnost zavarovalnice ob tem pa ni le v odnosu do načina izplačila zavarovalnine, ampak tudi v skrbi za bistvene interese vinkulanta. V praksi pa je nasploh v zadnjem času povečan ekonomski interes za vinkulacijo zavarovalne police pri različnih vrstah zavarovanja (Viršek, 2004, str. 392).

Glede na predstavljen pomen vinkulacije zavarovanja lahko le-to brez slabe vesti umestimo v družbo obveznih ter prostovoljnih zavarovanj, saj opisano predstavlja neke vrste obvezo šibkejše stranke in ni v bistvu ne eno ne drugo, ima pa na zavarovalno pogodbo in zavarovalna razmerja neposreden in ključen vpliv.

O temeljnem vprašanju pomena obstoja obveznih zavarovanj ter o razlogih in argumentih za in proti obveznim zavarovanjem bom govorila v nadaljevanju naloge.

3.3 VRSTE OBVEZNIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI

Splošna ugotovitev zavarovalniških strokovnjakov, na kateri lahko gradimo in nadaljujejo razmišljanje o obveznih zavarovanjih je taka, da je obvezno zavarovanje upravičeno in smiselno predpisovati predvsem v naslednjih primerih (Pavliha, 2000, str. 247):

- ko gre za resno in razširjeno nevarnost, ki je velika težava za družbo;
- v primeru hudih nevarnosti, ki so manj razširjene;
- kadar pravo poostri odgovornost za posamezno dejavnost oziroma škodo, ki je prostovoljno ne bi želeli zavarovati;
- kadar je namen obveznega zavarovanja ohraniti socialno varnost vseh udeležencev družbe;
- kadar lahko z dejavnostjo povzročiš škodo večji množici ljudi.

Ohranjanje življenjske ravni posameznikov družbe je smiselno urejeno s pokojninskim in zdravstvenim sistemom zavarovanja, saj je posameznik ob sklenitvi delovnega razmerja zavezan k plačevanju premije za ta namen. Tovrstno kolektivno obvezno zavarovanje je smiselno in upravičeno, saj bi aktivna generacija ob upokojitvi starejše generacije morala skrbeti še za njih poleg sebe in

svojih naslednikov. Socialna kolektivna obvezna zavarovanja sicer niso tema tega dela, so pa vidnejši predstavniki obveznih zavarovanj, ki so nujni in lepo služijo za predstavitev pomena obstoja obveznih zavarovanj.

Pod resno in razširjeno nevarnost, ki je velika težava za družbo, sem imela v mislih vožnjo v avtomobilih oziroma vožnjo v prometu nasploh. Avto je nevarna stvar in vožnja z njim je nevarna dejavnost, saj iz nje izvira povečana nevarnost nastanka škode in zato objektivna odgovornost²⁵ njenega imetnika (Strohsack, 1996, str. 114).

Objektivno odgovornost utemeljujejo različne teorije, vsaka s svojo trditvijo in razlago (Gregorič, 2006, str. 438):

- teorija rizika: škodo, ki izvira iz obratovanja, nositi tisti, ki obratuje;
- ekonomska teorija: kdor ima korist od obratovanja, naj trpi škodljive posledice obratovanja;
- teorija oblasti: kdor ima oblast, da s stvarjo razpolaga, naj bo zanjo odgovoren.

Odgovornost je podana ne glede na krivdo lastnika ali uporabnika stvari ali izvajalca.

Načeloma določena stvar ni nevarna sama po sebi, pač pa taka postane šele glede na okoliščine konkretnega primera in sodna praksa se izpopolnjuje od primera do primera. Kot nevarna stvar se šteje vsaka stvar, ki po svojem namenu, lastnostih, položaju, kraju in načinu uporabe ali kako drugače predstavlja v konkretnih okoliščinah povečano nevarnost za nastanek škode v okolju in je zato treba z njo ravnati posebno skrbno (Strohsack, 1996, str. 115). Oškodovanec je v boljšem položaju. Dokazati mora, da gre za nevarno stvar ali nevarno dejavnost in da mu je nastala pravno priznana škoda. Vzročna zveza se domneva, zato mora imetnik nevarne stvari ali tisti, ki se z nevarno dejavnostjo ukvarja, dokazati, da ta ni bila vzrok za nastalo škodo (Gregorič, 2006, str. 438).

Motorna vozila v širšem smislu pa so, glede na logičen zaključek zgoraj navedenih dejstev in po sodnih odločbah nevarne stvari, ki pomenijo povečano nevarnost za okolico (Strohsack, 1996, str. 115). To pomeni možnost nastanka škode tretjemu. Zato je potrebno, da imetnik nevarne stvari, v našem primeru motornega vozila, sklene obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti, ki pokriva odškodninske zahteve tretjih oseb v zvezi s škodo, povzročeno z vozilom. V primeru, da v današnjem času zavarovanje avtomobilske odgovornosti ne bi bilo obvezno, bi

²⁵ Objektivna odgovornost (kavzalna odgovornost): domnevni povzročitelj bo odgovornosti za nastalo škodo rešen le, če dokaže delovanje višje sile, delovanje oškodovanca ali tretje osebe.

imeli na sodiščih še več dela in zaostankov, saj bi se vsak odškodninski zahtevek reševal tekom sodnega postopka. Poleg tega bi imeli precej več kršenja človekovih pravic in povzročanja nemirov ob poskusu »izterjave« posameznih udeležencev za poplačilo škode ob trku vozil. Z uvedbo obveznega zavarovanja avtomobilske odgovornosti poteka reševanje »sporov« v zvezi z odškodninami in upravičenimi oškodovanci precej bolj urejeno in po mirni poti pod okriljem pravne službe v zavarovalnici.

Ključna prednost obveznih zavarovanj je torej nedvomno boljši položaj oškodovancev, ki jim je hitreje in lažje povrnjena škoda, ki so jo utrpeli. Posledično pa seveda tudi povzročiteljev škode in države, ki del bremena v obliki neplačanih odškodnin prenesejo na zavarovalnice, saj bi v primeru, da zavarovalnice ne bi obstajale, bila država obvezana poskrbeti za ureditev razmerij med povzročiteljem nevarnosti in oškodovancem, saj sta v bistvu oba zaradi neljubega škodnega dogodka utrpela zmanjšanje premoženja (Pavliha, 2000, str. 246).

Pri predpisovanju obveznih zavarovanj pa moram opozoriti tudi na pomen preventivnega obnašanja zavarovancev. S tem, ko postane neko zavarovanje obvezno, se zmanjša racionalno obnašanje posameznika, se ga odvrča od preventivnega obnašanja z izgovorom, da bo morebitne stroške izplačala zavarovalnica (Pavliha, 2000, str. 246). Na nek način se spodbujajo zavarovalniške goljufije. Poleg tega pa se stimulira sodišča, da prisojajo višje odškodnine, saj le-te poravna zavarovalnica, kot bogata finančna institucija. To razmišljanje se bo marsikomu zdelo pristransko in s stališča zagovarjanja interesov zavarovalnice, vendar bi v tem primeru odločno protestirala. Zavarovalnica res združuje sredstva iz vplačanih premij, vendar deluje po načelu vzajemnosti in solidarnosti, kar pomeni, da izplača zavarovalnino le za dejansko nastalo škodo zaradi zavarovane nevarnosti, ki je bila predmet zavarovalne pogodbe.

Ob tem naj dodam še misel, ki širši množici sicer ne bo všeč, je pa resnična. Splošno mnenje je znano: »Zavarovalnica ima roke obrnjene k sebi in težko odveže mošnjiček«. Temu ni tako, kadar zavarovalna pogodba obstaja in zavaruje nevarnosti, ki jim je posameznik dejansko izpostavljen in iz naslova katerih je utrpel škodo. Zavarovanje mora biti sklenjeno kvalitetno in na tej podlagi bo tudi ob nastanku zavarovalnega primera nesporno razviden temelj po katerem bo zavarovalnina ali odškodnina tudi izplačana. Seveda pa je s kvalitetnim zavarovanjem povezana tudi nekoliko višja cena, kar pa je ponavadi ključen vzrok za neobstoj zavarovalne pogodbe in tudi za nezmožnost izplačila zavarovalnine ali odškodnine. Iz tega pa izhaja večina nesoglasij med zavarovalnico in zavarovanci ter botruje slabemu slovesu zavarovalnice v okolju. Zaradi tega je potrebno širšo množico seznaniti z dejstvi in jim predstaviti osnovno logiko zavarovanja, kar bi pripomoglo k bolj treznemu razmišljanju potencialnih

zavarovancev in k zmanjševanju omenjenih nesoglasij. O vsem tem bom nadalje razmišljala še v nadaljevanju in v sklepnih ugotovitvah.

Obvezna zavarovanja so nedvomno posledica hitrega družbenega razvoja in pomemben odgovor družbe ter predvsem zavarovalništva na povečano število tveganj in možnosti ogrožanj osebne in telesne integritete oškodovancev pa tudi lastnikov in uporabnikov nevarnih snovi oziroma izvajalcev nevarnih storitev. Tako so obvezna zavarovanja po mnenju mnogih »fenomen sodobnega časa in prvi izum zadnjih let, saj rastejo kot gobe po dežju« (Pavliha, 2000, str. 215).

Po istem avtorju lahko obvezna individualna zavarovanja v Sloveniji razdelimo na šest skupin (Pavliha, 2000, str. 214):

- obvezna zavarovanja v prometu;
- obvezna zavarovanja poklicnih odgovornosti;
- obvezno zavarovanje organizatorjev potovanj;
- obvezno zavarovanje odgovornosti proizvajalcev zdravil in medicinskih pripomočkov;
- obvezna ekološka zavarovanja;
- obvezna nezgodna in življenjska zavarovanja (razen obveznih nezgodnih zavarovanj v prometu).

Ta delitev bo tudi osnova za nadaljevanje pričujočega magistrskega dela. Posamezno tematsko skupino bom dopolnila z novimi obveznimi zavarovanji in dodala aktualne spremembe. Kot rečeno, več pozornosti bom namenila zavarovanjem, ki jih srečujem pri svojem vsakdanjem delu, saj problematiko le-teh najlažje konkretno pokomentiram. Preostalih se bom dotaknila le v smislu osnovnih karakteristik.

Glede na to, da opazimo v skupini obveznih zavarovanj veliko večino zavarovanj pred odgovornostjo, je na mestu, da nekaj besed posvetimo ključni logiki in značilnostim te zavarovalne vrste. Govorila bom o zavarovanju pred odgovornostjo v splošnem. Logika poklicnih zavarovanj pred odgovornostjo je zelo podobna in temelji na istih izhodiščih.

3.3.1 Zavarovanje pred odgovornostjo

Zavarovanje odgovornosti kot ena izmed najmlajših zavarovalnih vrst se je začela pojavljati v drugi polovici 19. stoletja. Zaradi hitrega razvoja tehnike so se pojavljale nove vrste škod, prav tako se je zelo povečalo njihovo število. Na primeru industrializacije in uvajanja novih delovnih procesov je vse več delavcev opravljalo vrsto do tedaj neznanih (nevarnih) del. Lastniki nevarnostnih virov so

postajali sčasoma tudi posamezniki, katerih premoženje ni zadoščalo za kritje škod. V Nemčiji se je pred koncem 19. stoletja pojavilo zavarovanje odgovornosti, ki je sprva krilo zgolj škodo zaradi smrti ali telesne poškodbe, kmalu pa je riziko zajel tudi škodo zaradi uničenja ali poškodovanja stvari. Na samem začetku je zavarovanje veljalo kot sankcija za »poškodovalca«, ki je bila »nemoralno« odpravljena z razvojem zavarovanja odgovornosti. Kljub začetnim moralnim pomislekom se je to zavarovanje povsem uveljavilo in je danes vgrajeno v miselnost delovanja sodobne družbe (Gregorič, 2006, str. 439).

Zavarovanje pred odgovornostjo je posebna vrsta zavarovanja znotraj velike skupine premoženjskih zavarovanj. Posebna pa je zato, ker so tako pravna kot tudi ekonomska razmerja med pogodbenimi partnerji najbolj zapletena.

Pri drugih premoženjskih zavarovanjih že njihovo ime pove, proti kakšni škodi se zavarujemo. S sklenitvijo požarnega zavarovanja na primer, svoje premoženje zavarujemo pred požarom. Podobno je pri drugih zavarovalnih vrstah. Medtem ko pri zavarovanju odgovornosti tega ne moremo natančno definirati, ampak pravna praksa sproti določa proti kateri nevarnosti in možni škodi se lahko zavarujemo.

Razvoj zavarovanja pred odgovornostjo je povezan z najnovejšimi spoznanji v pravu in ekonomiji ter z razvojem sodobne tehnologije. Vsakdo se v vsakdanjem življenju srečuje z okoliščinami, v katerih bi lahko z nepazljivostjo oškodoval druge. Lahko bi tudi rekli, da je tisti, ki ne sklene zavarovanja pred odgovornostjo, lahkomiseln ter neodgovoren do samega sebe pa tudi do drugih.

Kot pri vseh ostalih zavarovanjih, je ekonomski pomen zavarovanja pred odgovornostjo zelo pomemben, še posebej z vidika zavarovanca. Nevarnost, da bi zaradi visokih odškodninskih zahtevkov izgubili vse svoje premoženje, je bolj grozeča kot katerokoli drugo tveganje. S sklenitvijo zavarovanja pred odgovornostjo bo zavarovalnica namesto zavarovanca izplačala ustrezno odškodnino tretji oškodovani osebi, skladno z določili zavarovalne pogodbe. Z ustreznim kritjem je tako zavarovančevo premoženje na varnem, s tem pa je zavarovan njegov ekonomski položaj.

Vrsta najrazličnejših dejavnikov kot na primer rast prometa, povečanje števila prebivalstva in podobno vpliva na vse večjo možnost nastanka nesreč in z njimi povezanimi odškodninskimi zahtevki. Večja kot je nastala škoda, večja je verjetnost, da oškodovanec od povzročitelja ne bo v celoti dobil povrnjenega odškodninskega zahtevka. Z vidika oškodovancev pomenijo sklenjena zavarovanja pred odgovornostjo najboljše jamstvo, da bodo dobili povrnjeno odškodnino, saj so zavarovalnice najboljši garant za poplačilo zahtevka. Tega so se, z razvojem avtomobilskega prometa, zavedli že v začetku 20. stoletja, kar je imelo za posledico uvedbo prvih obveznih zavarovanj pred odgovornostjo,

predvsem z namenom, da bi lahko bili oškodovanci primerno poplačani. Zato izplačila odškodnine v več milijonski višini vplivajo tudi na boljše socialne razmere v družbi.

Poleg ekonomskega in socialnega pomena pa ne smemo pozabiti tudi na psihološki pomen zavarovanja pred odgovornostjo. Zavarovalnica v primeru škode stoji ob strani zavarovancu ter ga ščiti pred pretiranimi in neupravičenimi odškodninskimi zahtevki. Zavarovancu nudi zaščito in ga skuša razbremeniti odgovornosti za nastalo škodo. Zavarovanec mora po splošnih pogojih prepustiti obravnavanje odškodninskih zahtevkov zavarovalnici, zaradi česar ni upravičen odškodninskih zahtevkov zavrniti, zlasti pa jih ne sme prepoznati (Splošni pogoji za zavarovanje odgovornosti, 2004)²⁶.

Z druge strani pa je s tem, ko je oškodovancu zakonsko omogočeno uveljavljanje odškodnine neposredno od zavarovalnice, v veliki meri izključen neposreden stik med povzročiteljem in oškodovancem. Delavec bo na primer, veliko lažje uveljavljal zahtevek neposredno pri zavarovalnici kot pa pri svojem podjetju, čeprav je njegov odškodninski zahtevek še kako upravičen.

Po splošnih pogojih za zavarovanje odgovornosti, ki so v redni rabi v Sloveniji, so predmet zavarovanja pred odgovornostjo civilno pravni odškodninski zahtevki, ki jih tretje osebe uveljavljajo proti zavarovancu zaradi nenadnega in presenetljivega dogodka (nesreče), ki izvira iz njegove dejavnosti, lastnosti in pravnega razmerja navedenega v polici in imajo za posledico ali poškodovanje oseb ali stvari. Nadaljnja določila v zvezi z odgovornostnimi zavarovanji in odškodninskim pravom so zapisana v Obligacijskem zakoniku (Obligacijski zakonik, 2001), ki je osnovni institut odškodninske obveznosti. Na tem mestu je smiselno omeniti enega od temeljnih načel, na katerih sloni obligacijsko pravo in sicer prepoved povzročanja škode. V njegovih temeljnih določbah je opisano bistvo odškodninske obveznosti. Vsak se mora vzdržati ravnanja, s katerim utegne drugemu povzročiti škodo in da mora škodo, če jo je povzročil, povrniti (Obligacijski zakonik, 2001, 10. člen). V tem primeru je oškodovanec tisti, ki lahko uveljavlja svojo zakonsko določeno pravico do odškodnine.

3.3.1.1 Predpostavke odškodninske obveznosti

Pravne podlage za odškodninsko pravo lahko najdemo tako v Obligacijskem zakoniku, kakor tudi v drugih zakonih, kot so Zakon o gospodarskih družbah, Zakon o varnosti cestnega prometa, Zakon o varstvu okolja, Zakon o delovnih razmerjih in številni drugi.

²⁶ Pri navajanju splošnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

Odgovornost povzročitelja, da povrne škodo tretji osebi, obstaja le v primeru, če so izpolnjene štiri temeljne predpostavke odškodninske obveznosti (Strohsack, 1996, str. 24):

- da je premoženjska ali nepremoženjska škoda sploh nastala;
- da je škoda nastala zaradi nedovoljenega ravnanja povzročitelja ali njegove stvari;
- da obstaja vzročna zveza med nedovoljenim ravnanjem in škodo ter
- da za nedovoljeno ravnanje obstaja odgovornost povzročitelja.

Navedeni pogoji morajo biti podani kumulativno, če manjka le eden od naštetih elementov, praviloma ni odškodninske obveznosti (Strohsack, 1996, str. 24).

Škoda je v 132. členu Obligacijskega zakonika opredeljena kot zmanjšanje premoženja (navadna škoda) in preprečitev njegovega povečanja (izgubljeni dobiček), pa tudi povzročitev telesnih ali duševnih bolečin ali strahu drugemu ter ohranitev ugleda pravne osebe (nepremoženjska škoda). Pri premoženjski škodi mora povzročitelj povrniti škodo tako, da na svoje stroške vzpostavi oškodovano premoženje v stanje, kakršno bi bilo, če ne bi bilo škodljivega dogodka. Pri nepremoženjski škodi pa mora odgovorna oseba dati oškodovancu zadoščenje v nepremoženjski obliki (objava sodbe ali opravičilo v javnih medijih) ali/in v obliki denarne odškodnine (Obligacijski zakonik, 2001, 164. člen).

Nedovoljeno ravnanje je takšno ravnanje, ki povzroči škodo. O nedovoljenem ravnanju govorimo, ko nekdo krši zakonske predpise, pogodbe, običaje, pravila stroke ... Tako ravnanje ima za posledico odškodninsko obveznost le, če je nedopustno oziroma protipravno. Protipravnost obstaja, če za dejanje ali opustitve, ki so pripeljala do kršitev pravic drugega, ne obstajajo opravičljivi razlogi, kot so silobran, odvrnitev škode od drugega, stiska ali privolitev oškodovanca (Obligacijski zakonik, 2001, 131. člen).

Vzročna zveza je povezava med škodnim dogodkom, za katerega je odgovoren povzročitelj in posledicami tega dogodka, ki pomenijo škodo (Obligacijski zakonik, 2001, 149. člen).

Odškodninsko pravo določa, da je povzročitelj škode dolžan povrniti nastalo škodo, če je zanjo odgovoren. Tako po slovenski zakonodaji kot tudi tujih pravnih sistemih je povzročitelj odgovoren za povrnitev škode, če je kriv za škodno dejanje ali če zakon predpisuje njegovo odgovornost kljub temu, da ni kriv. V prvem primeru govorimo o **krivdni ali subjektivni odgovornosti**, v drugem pa o **objektivni ali kavzalni** odgovornosti oziroma odgovornosti brez krivde (Strohsack, 1996, str. 71 in 111).

Krivdna odgovornost je opredeljena v 135. členu Obligacijskega zakonika, ki pravi, da je krivda podana, kadar oškodovanec povzroči škodo namenoma ali iz malomarnosti (Obligacijski zakonik, 2001). Torej je pri krivdni odgovornosti povzročitelj škode dolžan povrniti škodo le, če je kriv. Kot kriv se povzročitelj smatra, če je vedel oziroma mogel ali moral vedeti za posledice, ki lahko nastanejo zaradi njegovega ravnanja, in v primeru, če je želel ali dovolil nastanek škode. Škoda je lahko povzročena z namenom (naklepom) ali iz malomarnosti. Namenoma je povzročena tista škoda, pri kateri je povzročitelj vedel za posledico in jo je tudi hotel. Kot malomarnost pa se upošteva dejanje, ki je v nasprotju z ravnanjem povprečnega človeka.

Ločevanje krivdne odgovornosti na škode, povzročene z namenom, in škode iz malomarnosti je za zavarovanje zelo pomembno, saj zavarovalnice ne krijejo odškodninskih zahtevkov za škode, ki jih je povzročitelj povzročil namenoma.

Druga vrsta odgovornosti, ki jo pozna odškodninsko pravo, je objektivna odgovornost. Pri tej odgovornosti je povzročitelj dolžan povrniti škodo, čeprav zanjo ni kriv. Njegova odgovornost izhaja iz načela, da je nosilec določene dejavnosti ali lastnik oziroma uporabnik stvari, iz katere izvira večja škodna nevarnost, odgovoren za nastalo škodo ne glede na krivdo (Strohsack, 1996, str. 111). Za razliko od krivdne odgovornosti, kjer mora oškodovanec dokazati krivdo domnevnega povzročitelja, mora pri objektivni odgovornosti domnevni povzročitelj, če se želi rešiti odgovornosti, dokazati, da je škoda nastala zaradi višje sile, dejanja tretjih oseb ali dejanja samega oškodovanca.

Odgovornostna zavarovanja torej ne krijejo vsakršne odgovornosti zavarovanca, temveč samo nekatere segmente njegove odgovornosti. Na osnovne omejitve sem opozorila že v zgornjih odstavkih. Vendar pa se za zavarovanca omejitve tu še ne končajo. Večina zavarovalnih pogojev za odgovornostna zavarovanja namreč vsebujejo še dodatne izključitve in omejitve, ki še bolj ožijo jamstvo zavarovalnice. Nekatere izmed teh nevarnosti je sicer možno zavarovati kot posebne oziroma samostojne zavarovalne vrste ali pa kot razširitve zavarovalnega kritja seveda proti doplačilu zavarovalne premije.

Omenili smo že, da odgovornostna zavarovanja krijejo civilno pravne odškodninske zahtevke, ki jih tretje osebe uveljavljajo proti zavarovancu. Pri tem mora biti odškodninski zahtevek posledica dogodka, ki izvira iz na polici navedene nevarnosti (npr. dejavnosti, ki jo opravlja zavarovanec, izdelka z napako, ki ga je zavarovanec dal v promet ...) in mora imeti za posledico:

- telesno poškodbo, obolenje ali smrt osebe (poškodovanje oseb) oziroma
- uničenje, poškodovanje ali izginitvev stvari (poškodovanje stvari).

V določenih primerih je možno zavarovati tudi čiste premoženjske škode (Splošni pogoji za zavarovanje odgovornosti, 2004)²⁷. To so škode, ki nimajo za posledico niti poškodovanja oseb niti poškodovanja stvari. Na splošno pa velja, da zavarovalnice niso pretirano navdušene nad takšnimi razširitvami in jih zato redkeje srečujemo.

3.3.1.2 Udeleženci v zavarovalnem razmerju

Glede na to, da bomo v nadaljevanju govorili o obveznih zavarovanjih, med katerimi je večina odgovornostnih zavarovanj in so zavarovalna razmerja med pogodbenimi strankami najbolj zapletena, je primerno, da prikažem tudi vse udeležence, ki jih pri tem srečamo. S tem si razširimo obzorja ter specifično opišemo posameznega izmed njih, njegove obveznosti in pravice, ki sledijo iz sklenjene zavarovalne pogodbe, katere značilnosti smo spoznali že v prejšnjem poglavju.

Pri vseh zavarovalnih razmerjih se pojavljajo naslednje pogodbene stranke:

- zavarovatelj,
- zavarovalec in
- zavarovanec.

Zavarovatelj je zavarovalnica, ki sprejme določeno nevarnost v zavarovanje in zavezuje, da bo ob nastopu zavarovalnega primera zavarovancu ali nekemu tretjemu izplačala odškodnino (Puharič, 2004, str. 265). Zavarovalec je oseba, ki z zavarovalnico sklene zavarovalno pogodbo. Je torej sklenitelj in plačnik zavarovanja (Puharič, 2004, str. 265). Zavarovanec pa je oseba, katere interes je zavarovan. Večinoma sta zavarovalec in zavarovanec ista oseba. Razlikujeta se le v primeru zavarovanja na tuj račun, torej v primeru, ko nekdo drug plača premijo namesto osebe, katere interes je zavarovan (Flis, 1999, str. 87). Kot primer zavarovanja na tuj račun naj navedem enega najpogostejših primerov in sicer, ko starši pomagajo otroku pri nakupu avtomobila na ta način, da zanj sklenejo polico obveznega zavarovanja avtomobilske odgovornosti in pri tem nastopajo kot zavarovalec, zavarovan pa je interes njihovega otroka. Otrok je torej zavarovanec.

Ker pa so odgovornostna zavarovanja nekoliko posebna, se pri njih v primeru škode pojavijo še tretje osebe oziroma oškodovanci. Zanje je značilno, da niso pogodbene stranke v omenjenem zavarovalnem razmerju, temveč nastopajo le kot prejemniki odškodnin (Flis, 1999, str. 87). Oškodovanci so torej osebe, katerih

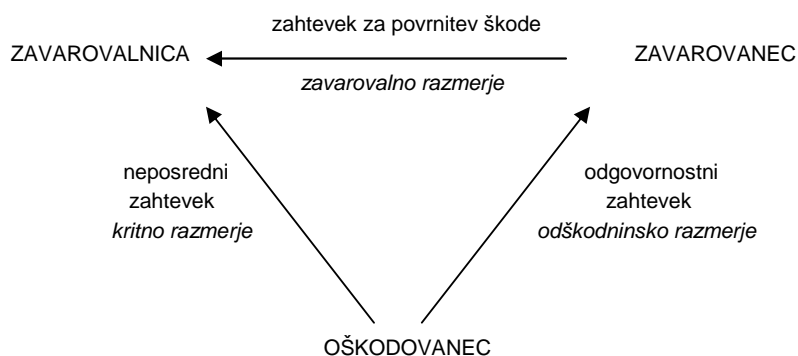
²⁷ Pri navajanju splošnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

premoženje je poškodovano ali uničeno oziroma osebe, ki so utrpeli poškodbe ali obolenja, oziroma svojci umrlih.

Za nazornejši prikaz lahko uporabimo mladega voznika iz prejšnjega primera, ki je na primer povzročil prometno nesrečo, v kateri je lastnik nasproti vozečega vozila utrpel gmotno škodo, njegov sopotnik pa je bil poškodovan. Opraviti imamo torej s tremi oškodovanci (povzročitelj, voznik nasproti vozečega vozilo ter njegov sopotnik).

Razmerja med njimi najlažje ponazorimo s trikotnikom razmerij, ki nastane ob odgovornostni škodi.

Slika 1: Trikotnik razmerij, ki nastane ob odgovornostni škodi

Vir: Ivanjko, 1999, str. 178; Puharič, 2004, str. 265.

Glede na splošne pogoje, ki jih je zavarovanec s podpisom zavarovalne pogodbe sprejel, ima obvezo, da o nesreči brez odlašanja obvesti zavarovalnico. Oškodovanec vloži odškodninski zahtevek neposredno pri zavarovalnici, kjer ima domnevni povzročitelj urejeno zavarovanje odgovornosti. Zavarovanec mora obravnavanje odškodninskih zahtevkov prepustiti zavarovalnici, zaradi česar le-teh ne sme zavrniti, zlasti pa jih ne sme prepoznati. Pooblaščen oseba na zavarovalnici obravnava primer namesto zavarovanca in zastopa interese njegove ter svoje interese. V praksi pravimo, da prouči odškodninske zahtevke po temelju (ali obstaja odgovornost zavarovanca ter kritje po zavarovalni pogodbi) in višini. Zasleduje cilj izplačati upravičeno odškodnino oškodovancu v upravičeni višini.

Razmerje med oškodovancem in zavarovalnico je posebno pravno razmerje, ki je opredeljeno v 964. in 965. členu Obligacijskega zakonika. Oškodovanec lahko zahteva povrnitev škode do zneska njene obveznosti neposredno od zavarovalnice. Zavarovalnica pa mora poplačati škodo le, če je tretji udeleženec

opisanega razmerja, oškodovanec, do odškodnine upravičen in jo zahteva. To imenujemo kritno razmerje.

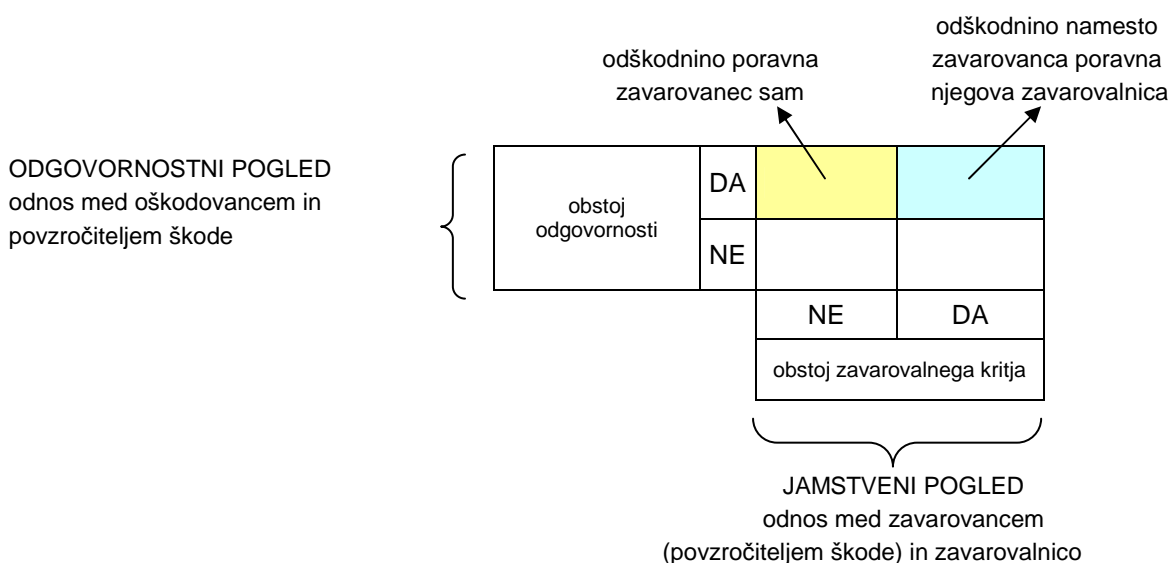
Razmerje med zavarovancem in zavarovalnico pa je zavarovalno razmerje, ki ga urejajo zavarovalna pogodba in določila Obligacijskega zakonika, ki se nanašajo na zavarovalno pogodbo za premoženjska zavarovanja. V zavarovalni pogodbi so pri zavarovanjih pred odgovornostjo še natančneje predstavljene obveznosti zavarovalnice in zavarovanca po zavarovalnem primeru.

Ker se pri škodi pojavlja več strank z različnimi interesi, to običajno vodi v razprave med njimi. Pri tem poglavitno vprašanje ni, ali je škoda nastala, saj je le-ta vidna. Bolj pomembno je, kakšna je višina škode, ali je zanjo odgovoren zavarovanec in kakšna je njegova odgovornost. Kot prvo pa se pojavi še vprašanje ali je v času škode zavarovanec sploh imel sklenjeno odgovornostno zavarovanje, ki krije nastalo škodo (Ivanjko, 1999, str. 181).

3.3.1.3 Odgovornost in zavarovalno jamstvo

V kolikor zavarovanec ima ustrezno jamstvo, kar bom podrobneje predstavila v nadaljevanju, imata (oziroma naj bi imela) zavarovalnica in zavarovanec pri reševanju škode enake interese. S teoretičnega vidika namreč oba želita doseči najugodnejši izid napram oškodovancu. Zmanjšati želita škodo, kolikor se le da (Ivanjko, 1999, str. 181).

Slika 2: Prikaz razkoraka med odgovornostjo in zavarovalnim jamstvom

Vir: prirejeno po Ivanjko, 1999, str. 181.

Praktični primeri kažejo, da temu ni tako. Pogosto se zavarovanec postavi na stran oškodovanca in nastopi proti zavarovalnici. Iz zavarovančevega zornega kota je to dokaj jasno. Za primer odškodninskih zahtevkov iz odgovornostnih škod je kupil zavarovalno polico, iz katere se izplača odškodnina. Torej zavarovanca, če le ima zadostno zavarovalno kritje, ne bremeni višina odškodnine, saj jo namesto njega poravnava zavarovalnica. Če je oškodovanec njegov poslovni partner, lahko zavarovanec z radodarnostjo svoje zavarovalnice z njim ohranja dobre poslovne odnose. Na tem mestu zavarovalnica apelira na zavarovanca, naj odgovornosti za škodo ne prepozna in je niti ne zavrne, ampak zahtevek takoj odstopi njej v reševanje. Nato se zavarovalnica v imenu zavarovanca pogaja o višini priznane odškodnine. Zavarovanec se mora poleg tega, da želi na račun zavarovalnice nekemu ustreči, zavedati tudi dejstva, da se naslednje leto ob obnovi zavarovalne police, na osnovi škodnega dogajanja v preteklem letu, obračuna ustrezno doplačilo na osnovno zavarovalno premijo, kar pomeni, da bo posredno »plačeval grehe« iz preteklosti. Logiko zaračunavanja doplačil glede na preteklo škodno dogajanje bomo spoznali v naslednjem poglavju.

3.3.2 Spodbude zavarovalnice k racionalnemu obnašanju zavarovancev

3.3.2.1 Soudeležba zavarovanca pri škodi

Zavarovalnice pogosto, kot bomo spoznali tudi v nadaljevanju, ponujajo odgovornostna zavarovanja s soudeležbo zavarovanca pri škodi, kar pomeni, da mora zavarovanec sam poravnati del nastale škode. To ga na eni strani sili v bolj skrbno in premišljeno ravnanje, na drugi strani pa takšen dogovor praviloma pomeni nižjo zavarovalno premijo (Pavliha, 2000, str. 185). Poleg tega lahko sam zavarovanec oceni višino škode, ki jo lahko sam izravna oziroma poplača (npr. do 50.000 SIT, do 500.000 SIT, nad izbran znesek pa računa na pomoč zavarovalnice). S tem si zniža zavarovalno premijo in prepreči bagatelne²⁸ škode, ki bi mu samo iznakazile škodni rezultat, zavarovalnici pa povzročila stroške, ki pri obravnavi škodnega dogodka niso zanemarljivi.

Poznamo več oblik soudeležbe zavarovanca pri škodi, in sicer:

- franšize,
- odstotno udeležbo zavarovanca ter
- kombinacije franšize in odstotne udeležbe.

Pri franšizah je višina soudeležbe znana že ob sklenitvi zavarovalne pogodbe, saj se dogovor o tem zapiše na polico in obe pogodbeni stranki s tem določilom

²⁸ Bagatelna škoda: malenkostna škoda, škoda manjše vrednosti.

soglašata s podpisom. Določena je lahko v absolutnem znesku ali z odstotkom od zavarovalne vsote. Franšize se delijo na integralne in odbitne franšize. Pri integralni franšizi zavarovalnica ne krije škode, dokler le-ta ne preseže določenega zneska, nato pa škodo plača v celoti. Pri odbitni franšizi pa zavarovalnica od vsake škode odbije vnaprej dogovorjen znesek. Vidimo, da integralna franšiza ni pravi instrument za spodbujanje zavarovanca k preventivnemu obnašanju, saj ga na nek način spodbuja k temu, da preseže znesek franšize, da poveča škodo, kar pomeni, da mu zavarovalnica izplača škodo v celoti. To se mu načeloma »splaca«. Zaradi tega in kontradiktornosti vsem načelom zavarovalništva (ravnanje dobrega gospodarja, preprečitev nastanka škode ...), je odbitna franšiza bolj priporočljiva za praktično uporabo.

Pri odstotnih udeležbah zavarovanca pri škodi pa je višina soudeležbe določena v odstotku od izračunane zavarovalnine oziroma odškodnine.

V praksi je najbolj pogosto uporabljena tako imenovana kombinirana soudeležba, ki se ponavadi za zavarovalno vrsto zavarovanja pred odgovornostjo glasi takole: *»Soudeležba zavarovanca znaša 10 % od vseh sestavin dajatve zavarovalnice, vendar v absolutnem znesku ne manj kot 50.000 SIT in ne več kot 500.000 SIT po posameznem škodnem dogodku.«*²⁹

3.3.2.2 Bonus/malus sistem

Zavarovalnice morajo organizirati svoje poslovanje po načelih vzajemnosti in solidarnosti ter v skladu z gospodarskimi načeli zavarovanja, tako da trajno zagotavljajo izpolnjevanje svojih zavarovalnih obveznosti (Ivanjko, 1999, str. 218). V svojem splošnem aktu določijo zavarovalne vrste in pogoje, po katerih bo zavarovance analizirala glede na njihovo škodno dogajanje. Generalno gledano je sistem bonus/malus zasnovan na temeljni ideji racionalnosti samega zavarovanca, ki s preišljenim ravnanjem ne pomeni nevarnosti za okolico in s tem znižuje možnost nastanka škode. Racionalnost zavarovanca se vidi tudi v tem, da vsake praske tudi ne prijavi kot škodo na zavarovalnico in ji s tem povzroča dodatne nepotrebne stroške, saj se zaveda, da bo v naslednjem letu zaradi tega deležen plačila višje premije zaradi prijavljenega »brezpredmetnega« škodnega dogodka. To sicer velja za prijavo škode iz naslova kasko zavarovanja motornega vozila, vendar zelo nazorno kaže osnovno idejo predstavljenega sistema. V primeru zavarovanja odgovornosti zavarovanec nima vpliva na prijavo, saj tretja oseba vložiti zahtevek za izplačilo odškodnine iz tega naslova neposredno pri zavarovalnici, lahko se le obnaša kot vzoren voznik in ne povzroča povečane nevarnosti za druge udeležence v prometu.

²⁹ Pri navajanju splošnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

Najbolj je sistem poznan pri zavarovanju avtomobilske odgovornosti, saj ga izkusi sleherni lastnik motornega vozila. Glede na to, da je zavarovanje avtomobilske odgovornosti tudi ena od pomembnejših tem pričujoče magistrske naloge, bom na tem mestu delovanje sistema bonusa in malusa tudi natančneje predstavila. Iz splošnih pogojev za zavarovanje avtomobilske odgovornosti izhaja določilo, da se premija ob sklenitvi zavarovanja določi glede na preteklo škodno dogajanje. Preveri se škodno dogajanje za posamezno motorno vozilo v preteklem času trajanja zavarovanja. Glede na to se vozilo uvrsti v ustrezni premijski razred, s katerim je določen odstotek izhodiščne premije, ki jo je potrebno upoštevati. Izhodiščna premija je zavarovalna premija, ki je s premijskim cenikom za zavarovanje avtomobilske odgovornosti določena za zavarovanje vozila določene vrste, tehničnih lastnosti ter višine kritnih obveznosti.

Razvrščanje v določeni premijski razred se opravlja na način, da se za vsako novo zavarovanje premija določi po 14. premijskem razredu³⁰. Pri tem je vredno omeniti, da se za novo zavarovanje šteje zavarovanje, ki ga je zavarovanec sklenil za vozilo prvič in zavarovanje, ki ga je zavarovanec sklenil po preteku več kot treh let, odkar mu je prenehalo veljati prejšnje zavarovanje. Nato se vsako zavarovalno leto brez prijavljene škode za vozilo iste vrste omogoča razvrstitev za en premijski razred nižje v naslednjem zavarovalnem letu (bonus). Vsaka prijavljena škoda v preteklem zavarovalnem letu, prav tako za vozilo iste vrste, ima za posledico razvrstitev za tri premijske razrede višje v naslednjem zavarovalnem letu (malus).

Za bolj nazoren prikaz sistema določanja bonusa in malusa je na tem mestu dodana tudi tabela, ki prikazuje premijske razrede in odstotke izhodiščne zavarovalne premije.

Tabela 1: Premijski razredi in odstotki izhodiščne zavarovalne premije

Premijski razred	Odstotki izhodiščne zavarovalne premije	Premijski razred	Odstotki izhodiščne zavarovalne premije
4	50	13	95
5	55	14	100
6	60	15	110
7	65	16	120
8	70	17	135
9	75	18	150
10	80	19	170
11	85	20	200
12	90		

Vir: Splošni pogoji za zavarovanje avtomobilske odgovornosti³¹, 2005.

³⁰ Pri navajanju splošnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

³¹ Pri navajanju splošnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

Smisel opisanega sistema je torej nagrajevanje zavarovancev, ki v preteklem letu niso imeli škode in neke vrste kaznovanje tistih, ki pa so imeli škodo. Na nek način individualiziramo zavarovanje. Ta sistem je smiseln pri skupini zavarovanih odgovornosti, saj lahko zavarovanec delno vpliva na zmanjšanje nevarnosti, ki preži tretjim osebam zaradi njegovega udejstvovanja v okolju. To pomeni, da se zavarovanec zaveda svoje objektivne odgovornosti iz posedovanja nevarne stvari ali opravljanja nevarne dejavnosti in lahko znižuje dejavnike, ki pomenijo nevarnost za širšo okolico.

Kako lahko voznik vpliva na škodno dogajanje oziroma kako to, da so eni vedno nagrajani drugi pa kaznovani? V čem se razlikujeta dva voznika? Pravna praksa je priznala motorno vozilo kot nevarno stvar in po odškodninskem pravu je voznik objektivno odgovoren za morebitno nastalo škodo povzročeno s tem vozilom (Strohsack, 1996, str. 115). S tem, da je oseba kot voznik previden, preiščljeno vozi, upošteva cestno prometne predpise, upošteva vse prometne znake, ne vozi pijan, ne vozi agresivno, ne izsiljuje drugih vozil in podobno, zmanjšuje možnost nastanka nesreče in škodnega dogodka, ki bi zavarovalnico bremenil poplačila škode iz naslova njegove avtomobilske odgovornosti. Iz tega lahko zaključimo, da si voznik, ki upošteva zgoraj navedeno, zasluži znižanje premije v naslednjem letu. Neke vrste kazni pa si seveda zasluži voznik, ki je zgoraj opisanemu prav nasproten. Ker pa je tak način večinoma smiseln pri zavarovanih odgovornosti, pogledajmo še primer zavarovanje splošne odgovornosti lesno-predelovalnega podjetja, kjer upoštevanje predpisov prav tako smiselno rezultira ugoden rezultat tako za zavarovanca (podjetje) kot tudi za zavarovalnico.

Pri omenjenem primeru gre za tako imenovan proces »risk managementa³²« ali upravljanja s tveganji. Podjetje se pri opravljanju dejavnosti srečuje z riziki, pred katerimi se želi čimbolj zaščititi, da le-ti ne bi ogrozili obstoja podjetja. Pri tem določijo osnovne nevarnosti, ki jim lahko ogrozijo poslovanje, jih ovrednotijo, ocenijo kakšno višino le-teh lahko nosijo sami, kdaj jih morajo zavarovati, do kakšne višine, kako lahko njihov vpliv na poslovanje kar najbolj eliminirajo in podobno. Proces mora potekati zelo natančno in transparentno, saj lahko le tako prispeva k osnovnemu cilju dolgoročne stabilnosti podjetja. Na tem mestu sem podala osnovno poslanstvo upravljanja s tveganji v podjetju, kar zadostuje za osnovno razumevanje procesa. Podjetniki ponavadi sami ne prepoznajo vseh nevarnosti, ki na poslovanje njihovega podjetja prežijo, zato je naloga zakonodajalca, da ga z obveznim zavarovanjem na določeno nevarnost opozori. Podobna je naloga zavarovalnic, ki podjetnikom svetujejo, kako se pred ne/prepoznanimi nevarnostmi ustrezno zavarovati.

³² »Risk management predstavlja znanstveni pristop k obvladovanju čistih rizikov z uporabo različnih metod za zmanjšanje finančnih in materialnih posledic rizika« (Vaughan, 1997, str. 30).

»Risk management je znanstvena disciplina, ki nam omogoča življenje z možnostjo, da bodo bodoči dogodki povzročili škodo« (Kloman, 1992, str. 305).

Glavna dejavnost podjetja je razrez lesa in njegova nadaljnja predelava. Opravljanje te dejavnosti je samo po sebi nevarno, poleg tega pa se pri tem uporabljajo razne žage in drugi stroji, ki so glede na splošno pravno prakso prav tako nevarne stvari (Strohsack, 1996, str. 115). Kaj lahko podjetje stori, da njegova dejavnost ne bo splošno nevarna za okolico in seveda njegove delavce? Kot dober gospodar mora poskrbeti za urejeno proizvodnjo. Prostor, kjer se dejavnost opravlja, mora biti pospravljen, vse poti, po katerih se delavci gibljejo morajo biti proste za prehod, brez nepotrebnih ovir, ki bi za delavce pomenile nevarnost in bi lahko botrovale padcu in temu posledično odškodnini. Nadalje mora podjetje poskrbeti za varnostne ukrepe v zvezi z opravljanjem izpita o varnosti pri delu, nabavi in uporabi vseh priporočljivih zaščitnih sredstev (rokavic, čelade, očal ...), ki pomenijo zavedanje nevarnosti in preventivno ukrepanje zoper le-teh. Nadalje morajo biti vsa orodja, s katerimi delavci opravljajo nevarno dejavnost ustrezno vzdrževana in pravilno uporabljena (delavec mora upoštevati navodila za upravljanje s strojem ali orodjem, mora imeti ustrezno izobrazbo in prakso). Ta navodila morajo biti tudi napisana na vidnem mestu.

Vse naštetu botruje dejstvu, da je dejavnost sicer nevarna, ampak skupaj z naštetimi ukrepi povsem vsakdanja. Z naštetimi ukrepi tako delodajalca kot tudi zaposlenega, je podjetje prijazno tako do zaposlenih, ker jim nudi dobre pogoje dela, ko tudi zavarovalnici, saj iz takega načina dela izhajajo le odškodninski zahtevki, ki so resnično posledica nesreče, ki je ob vseh preventivnih ukrepih ni bilo moč predvideti oziroma preprečiti. Poleg tega, da podjetja ne bremeni slab škodni rezultat, je večjega pomena za poslovanje to, da delavci niso poškodovani, so vedno zmožni delati in tako kar najbolj prispevajo k dobrim poslovnim rezultatom podjetja kot celote.

Po pogojih za zavarovanje splošne odgovornosti³³ je določen način izračunavanja malusa za podjetja. Podjetju, ki je imelo razmerje med likvidiranimi škodami in plačano zavarovalno premijo v preteklih treh letih več kot 97,4 % se zavarovalna premija za prihodnje obdobje poviša za določen odstotek, pri čemer povišanje ne sme biti višje kot 300 %. Skratka, bonusa se podjetjem ne podeljuje, obstaja samo doplačilo zavarovalne premije zaradi škodnega rezultata. Temu pa botrujejo izkušnje zavarovalnic, saj je število odškodninskih zahtevkov v porastu in na tak način zavarovalnice apelirajo na zavarovance k bolj racionalnemu obnašanju in preventivnim ukrepom. Na zavarovanje splošne odgovornosti in škodnega dogajanja iz tega naslova se bom vrnila v predzadnjem poglavju, kjer bom podala tudi razmišljanje o uvedbi omenjene zavarovalne vrste kot obvezne.

³³ Pri navajanju splošnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

4 OBVEZNA ZAVAROVANJA V PROMETU

Kot prva so se obvezna zavarovanja pojavila v povezavi s prometom. V Zakonu o obveznih zavarovanjih v prometu so le-ta natančno predstavljena in so bila v osnovi določena za cestni promet oziroma za motorna vozila, javni promet in letalski promet. Leta 2002 pa se jim je pridružil še pomorski promet z zavarovanjem odgovornosti lastnika oziroma upravljavca čolna do tretjih oseb (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o obveznih zavarovanjih v prometu, 2002).

Vzrok za nastanek obveznih zavarovanj v prometu kot prvih med obveznimi zavarovanji, je predvsem v naraščanju števila prevoznih sredstev ter s tem naraščanje nevarnosti za udeležence v prometu in okolici na splošno. Leta 1918 je avtomobilsko odgovornost kot obvezno prva uvedla Danska, sledile so ji druge evropske države (Pavliha, 2000, str. 217). Bivša Jugoslavija je leta 1965 prav tako uvedla obvezna zavarovanja v prometu, le-ta pa se tekom let dopolnjujejo.

V Sloveniji tovrstna zavarovanja ureja Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu. Le-ta obvezna zavarovanja v prometu razvršča v štiri skupine, kot sledi:

1. **zavarovanje avtomobilske odgovornosti:** to je zavarovanje lastnika motornega vozila proti odgovornosti za škodo, ki je povzročena tretjim osebam;
2. **obvezno zavarovanje letalske odgovornosti:** to je zavarovanje lastnika zračnega plovila proti odgovornosti za škodo, ki je povzročena tretjim osebam na zemlji oziroma na tleh;
3. **obvezno zavarovanje odgovornosti lastnika čolna:** odgovornost lastnika ali uporabnika čolna proti odgovornosti za škodo, ki je povzročena tretjim osebam;
4. **obvezno nezgodno zavarovanje:** zavarovanje potnikov v javnem prometu proti posledicam nesreče.

Omenjena določila se sproti dopolnjujejo z uvajanjem Direktiv EU, kar sledi cilju harmonizacije evropskega prava. Omenim naj samo Direktivo za letalska zavarovanja 785/2004 (natančneje jo bom definirala v poglavju, ki se nanaša na zavarovanje odgovornosti lastnika letala), ki zajema obvezo za sklenitev zavarovanja odgovornosti letalskega prevoznika tudi za potnike, prtljago in tovor. Tudi v prihodnosti lahko pričakujemo še kakšno spremembo na tem področju, saj pravne podlage še niso povsem ustrezno usklajene.

Ta zavarovanja so deklarativne narave, saj je izključena svoboda odločitve zavarovalnega kandidata. Kupec osebne vozila mora skleniti zavarovalno pogodbo vsaj za zavarovalno vrsto avtomobilske odgovornosti, drugače na

pristojni upravni enoti ne pridobi prometnega dovoljenja in ne more registrirati vozila, kar pomeni, da ga ne more uporabljati v skladu z njegovim osnovnim namenom. Prav tako mora lastnik letala Direktoratu za letalstvo predložiti veljavno zavarovalno polico za zavarovanje odgovornosti do tretjih, potnikov in prtljage, drugače ne pridobi dovoljenja za letenje. Podobno tudi lastnik čolna Upravi RS za pomorstvo predloži veljavno zavarovalno polico za zavarovanje odgovornosti do tretjih in drugo potrebno dokumentacijo, da lahko čoln vpiše v register morskih čolnov in pridobi plovno dovoljenje.

4.1 ZAVAROVANJE AVTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI

4.1.1 Ključna dejstva

Povečanje števila motornih vozil in posledično iz tega izhajajočih prometnih nesreč in naraščanja odškodninskih zahtevkov, je pripeljalo do tega, da je v sredini tridesetih let večina evropskih držav uvedla obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti. Prva v Evropi je bila leta 1918 Danska, sledile so ji ZDA in druge (Pavliha, 2000, str. 217).

Glede na opozorjene okoliščine je zavarovanje avtomobilske odgovornosti med najbolj množičnimi in najpomembnejšimi zavarovanji. V Sloveniji ta zavarovalna vrsta predstavlja okrog 20,15 % celotne zbrane zavarovalne premije. Na drugi strani pa je škodna pogostost visoka, saj je iz tega naslova izplačanih kar 18,43 % vseh izplačanih škod glede na akumulirane podatke vseh slovenskih zavarovalnic (Statistični zavarovalniški bilten 2005, 2006). Iz navedenih podatkov lahko sledi misel, da je zavarovanje avtomobilske odgovornosti upravičeno obvezno zavarovanje, saj bi v nasprotnem primeru imeli na sodiščih še precej več dela in osiromašen finančni obstoj fizičnih oseb udeleženih v prometnih nesrečah. Ugotovila sem že, da to ni cilj zavarovalne regulative, kar bom še natančneje utemeljila v nadaljevanju.

Avtomobilaska odgovornost je po odškodninskem pravu objektivna (Strohsack, 1996, str. 128), ker je vozilo nevarna stvar, razen v razmerju do drugega premikajočega se vozila, kjer je pa subjektivna. Med motorna in priklopna vozila spadajo tudi vozila za prevoz oseb, za prevoz stvari in za vleko ter delovna vozila in traktorji, ki morajo imeti po predpisih o registraciji prometno dovoljene. Zakon pa velja tudi za motorna vozila oboroženih sil, ki se uporabljajo v cestnem prometu. Registracija se lahko opravi ob predložitvi dokaza o sklenjeni zavarovalni pogodbi, kar sem opozorila že na začetku poglavja o obveznih zavarovanjih.

Iz naslova avtomobilske odgovornosti pa določene osebe nimajo pravic do odškodnine (Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, 2005 in 2006, 17. člen). Te osebe so:

- voznik vozila³⁴, s katerim je bila povzročena škoda;
- sklenitelj zavarovanja, lastnik, solastnik in skupni lastnik vozila, s katerim je bila povzročena škoda, in sicer za škodo na stvareh³⁵;
- oškodovanci, katerim je škoda nastala zaradi uporabe vozila na športnih prireditvah, vadbenih vožnjah, zaradi delovanja jedrske energije med prevozom jedrskega materiala ali zaradi vojnih operacij, uporov ali terorističnih dejanj³⁶.

Upravičeni pa so odškodninski zahtevki tretjih oseb zaradi škode na (Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, 2005 in 2006, 15. člen):

- osebah, to je telesne poškodbe prizadetega zdravja ali smrti (sopotnikov in udeležencev prometne nesreče v drugem vozilu) ter
- stvareh, to je uničenja, poškodovanja ali izginitve stvari, razen proti odgovornosti za škodo na stvareh, ki jih je sprejel v prevoz.

Pri obravnavi odškodninskih zahtevkov iz zavarovanja avtomobilske odgovornosti je obveznost zavarovalnice omejena z zavarovalnimi vsotami, veljavnimi na dan škodnega dogodka. V primeru, da je na polici dogovorjena višja zavarovalna vsota, velja tista, napisana na polici.

Najnižje zavarovane vsote so sicer določene zakonsko (Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, 2005, 19. člen) in se povečujejo v skladu z povišanjem maloprodajnih cen, kadar to povišanje znaša več kot 10 %.

Vprašali bi se lahko, zakaj je sploh smiselno predpisovanje najnižjih zavarovalnih vsot? Poglejmo iz zornega kota škodnega dogajanja, kar je tudi osnovni razlog za uveljavitev zavarovanja avtomobilske odgovornosti kot obveznega zavarovanja.

V primeru, da bi izbrali višine zavarovanih vsot za škodo na osebah in stvareh prepustili zavarovancu oziroma sklenitelju zavarovanja, bi kaj hitro prišlo do anomalij, ki bi pustile posledico na zmanjšanju življenjskega standarda udeležencev prometne nesreče. Zavarovanci bi izbirali minimalno kritje, ki je tesno povezano z minimalno zavarovalno premijo, ki so jo dolžni plačati zavarovalnici. Izbrano kritje posledično ne bi zadoščalo za pokrivanje vloženi odškodninskih

³⁴ Voznik je do izplačila odškodnine upravičen s sklenitvijo zavarovanja voznika za škodo zaradi telesnih poškodb (AO plus).

³⁵ Povzročitelj nesreče odškodnino za škodo na svojih stvareh uveljavlja iz naslova avtomobilskega kaska (AKA).

³⁶ Za navedene okoliščine se na osnovno zavarovanje avtomobilske odgovornosti, poškodbe voznika in avtomobilskega kaska uredijo razširitve zavarovalnega kritja za povečane nevarnosti in se skladno s tem zaračuna doplačilo na osnovno premijo.

zahtevkov in breme poplačila le-teh nad višino zavarovalnih vsot bi bil zopet prenesen na posameznika, ki je za škodo odgovoren. To pa nikakor ni bil osnovni namen uvedbe obveznega zavarovanja. Prav nasprotno, kot smo ugotovili že na samem začetku. Najnižje zavarovalne vsote morajo biti predpisane in morajo biti določene tako, da zadoščajo pokrivanju odškodninskih zahtevkov v posameznem škodnem primeru. Na prvi pogled se višine najnižjih zavarovalnih vsot zdijo visoke, pa vendar se je potrebno zavedati, da je lahko posledica prometne nesreče tudi smrt enega ali več udeležencev ali tudi trajna invalidnost enega ali več udeležencev, kar za seboj potegne ogromno stroškov za osebo, ki je invalidnost utrpela kot tudi za njegovo družino, ki ji izgubila enega zdravega člana in mu mora nuditi določeno ugodje kot ponesrečencu.

Obveznost zavarovalnice iz naslova zavarovanja avtomobilske odgovornosti je torej omejena z zavarovalno vsoto, veljavno na dan škodnega dogodka, če z zavarovalno pogodbo ni dogovorjena višja zavarovalna vsota (zavarovanec ima možnost izbrati podvojene zavarovalne vsote). Najnižja zavarovalna vsota³⁷, na katero mora biti sklenjeno zavarovanje, znaša (Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, 2005 in 2006, 19. člen):

- a) za škodo zaradi smrti, telesne poškodbe in prizadetega zdravja, ki izvira iz posameznega škodnega dogodka ne glede na število oškodovancev,
 - za avtobuse in tovorna vozila 245.000.000 SIT
 - za druga vozila 122.500.000 SIT
 - za vozila, ki prevažajo nevarne snovi 490.000.000 SIT

- b) za škodo zaradi uničenja ali poškodovanja stvari, ki izvira iz posameznega škodnega dogodka ne glede na število oškodovancev,
 - za avtobuse in tovorna vozila 49.000.000 SIT
 - za druga vozila 24.500.000 SIT
 - za vozila, ki prevažajo nevarne snovi 98.000.000 SIT

Splošni pogoji za zavarovanje avtomobilske odgovornosti, ki jih uporabljajo zavarovalnice v Sloveniji, temeljijo na določilih tega zakona. Pri tem je potrebno omeniti še način določanja premije na podlagi razmerja med likvidiranimi škodami in plačano zavarovalno premijo. To je sistem bonusa in malusa, ki smo ga podrobneje spoznali že v prejšnjem poglavju.

Dokaj hitro po uvedbi zavarovanja avtomobilske odgovornosti kot obvezne, je nastal problem pri uveljavljanju pravic oziroma odškodnin oškodovancev iz tega

³⁷ Zneski najnižjih zavarovalnih vsot za zavarovanje avtomobilske odgovornosti se zvišajo, če se razmerje tolarja proti evru po srednjem tečaju Banke Slovenije spremeni tako, da so le-ti preračunani v evre nižji od določb 1. člena Druge direktive Sveta 84/5/EG z dne 30. 12. 1983, ki vsebuje priporočila o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil.

naslova v mednarodnem prometu. Poglejmo zakaj. Vsaka posamezna država je po lastni presoji določila višino zavarovalnih vsot, do katerih naj bi zavarovalnica jamčila za izplačilo škode ob nastanku škodnega dogodka oziroma ob izplačevanju vloženih in upravičenih škodnih zahtevkov. Ugotovimo torej, da so bile sklenjene zavarovalne police omejene na določeno geografsko območje in zakonodaja je običajno zahtevala uporabo domačega zavarovatelja in prav tako je pravna praksa večinoma temeljila na zakonodaji države, v kateri ima sedež zavarovatelj. To je pomenilo, da so se poleg vsega drugega razlikovale tudi višine zavarovalnih vsot, do katerih je jamčila zavarovalnica v posameznem škodnem dogodku. Vse naštetu je botrovalo težnji po harmonizaciji zavarovalnega prava med državami in začetek temu je prav gotovo vzpostavitev delovanja sistema zelene karte, ki je omogočal reševanje odškodninskih razmerij ne glede na geografsko pripadnost povzročitelja nesreče, oškodovanca ali kraja škodnega dogodka.

4.1.2 Sistem zelene karte³⁸

Kot odgovor na omenjeno težnjo so države po drugi svetovni vojni dosegle sporazum o tako imenovanem mednarodnem sistemu zelene karte. Gospodarska komisija OZN za Evropo je leta 1949 izdala Priporočilo št. 5, s katerim je priporočala državam, da ustanovijo posebne organe, ki bodo prevzemali pravice in obveznosti iz zavarovalnih pogodb v mednarodnem prometu, hkrati pa zagotovijo nemoten pretok denarja (odškodnin oziroma zavarovalnin) med državami. Kasneje so posamezne države v skladu z omenjenim priporočilom ustanovile takšne organe in so vodile enotno politiko v sistemu zelene karte. Omenjeni organi na nacionalni ravni so se nato združili v Svet birojev zelene karte in le-ta je urejal odnose med njimi, skrbel za nemoteno delovanje sistema, pripravljaj bilateralne pogodbe in dogovore med posameznimi nacionalnimi biroji in podajal splošno ustrezne usmeritve in priporočila.

V Sloveniji v ta namen deluje Slovenski zavarovalni biro (ustanovljen je bil leta 1992), deluje pa v okviru Slovenskega zavarovalnega združenja³⁹. V 333. členu Zakona o zavarovalništvu je določeno, da se slovenske zavarovalnice združijo v

³⁸ Članice sistema zelene karte: Avstrija (A), Belgija (B), Češka (CZ), Ciper (CY), Nemčija (D), Španija (E), Estonija (EST), Francija (F), Finska (FIN), Grčija (GR), Madžarska (H), Italija (I), Irska (IRL), Luksemburg (L), Latvija (LV), Litva (LT), Malta (M), Norveška (N), Nizozemska (NL), Portugalska (P), Poljska (PL), Švedska (S), Slovaška (SK), Slovenija (SLO), Velika Britanija (GB) ter Danska (DK), Islandija (IS) kot države Evropskega gospodarskega prostora ter Švica (CH); sledijo še: Albanija (AL), Andora (AND), Bolgarija (BG), Bosna in Hercegovina (BIH), Belorusija (BY), Hrvaška (HR), Iran (IR), Izrael (IL), Makedonija (MK), Maroko (MA), Moldavija (MD), Romunija (RO), Srbija in Črna Gora (SCG), Tunizija (TN), Turčija (TR), Ukrajina (UA), skupno torej 44 držav.

³⁹ Slovensko zavarovalno združenje (SZZ): gospodarsko interesno združenje slovenskih zavarovalnic.

Slovensko zavarovalno združenje (Zakon o zavarovalništvu, 2004 in 2006). Le-to pa skrbi za:

- posle, predvidene s sprejetimi mednarodnimi sporazumi o zavarovanju lastnikov motornih vozil proti odgovornosti (zelena karta) in predstavlja zavarovalnice v mednarodnih organizacijah zavarovalnic v zvezi s temi posli;
- sprejemanje zavarovalne statistične standarde;
- opravljanje nalog v zvezi s škodnim skladom za izplačilo škod, ki jih povzročijo vozniki neznanih in nezavarovanih motornih vozil ter priklopnikov in nezavarovanih zrakoplovov;
- opravljanje nalog skupnega pomena za zavarovalnice, določene v statutu oziroma za nalog, za katere ga pooblastijo članice.

Preprosta logika delovanja sistema zelene karte (ime je dobil po barvi dokumenta) temelji na dejstvih, da je zelena karta poenoten dokument, ki:

- dokazuje obstoj zavarovanja v državi, kjer je bila karta izdana in
- pooblašča nacionalni biro obiskane države, kjer je nastal škodni dogodek, da le-tega obravnava in izplača odškodnino upravičeni osebi.

Naknadno pa biroji med seboj uveljavljajo regresne zahtevke v zvezi z izplačanimi odškodninami in stroški. Konec koncev bo tujemu nacionalnemu biroju odškodnino plačala domača zavarovalnica, pri kateri je bilo vozilo, ki je bilo v tujini odgovorno za določeno škodo tudi zavarovano.

4.1.3 Analiza zavarovalne vrste

Na nivoju Slovenije po podatkih Slovenskega zavarovalnega združenja predstavlja zavarovalna vrsta zavarovanja avtomobilske odgovornosti 20 % celotne zbrane premije v posameznem opazovanem koledarskem letu. Ob bok temu deležu se lahko postavi le zdravstveno zavarovanje z 23,27 % in druga življenjska zavarovanja, ki obsegajo 23,92 % vse zbrane premije. Pomen te zavarovalne vrste je seveda pogojen z zakonsko podlago, ki omogoča registracijo vozila na upravni enoti in uporabo le-tega le pod pogojem, da ima voznik sklenjeno zavarovalno polico iz naslova avtomobilske odgovornosti.

Na podlagi podatkov o obračunani premiji in izplačanih odškodninah⁴⁰ iz zavarovalne vrste avtomobilske odgovornosti, lahko analiziramo škodno dogajanje in iz tega zopet razberemo nujnost predpisa o obveznem zavarovanju.

⁴⁰ Interna gradiva Zavarovalnice Triglav, d.d. (leto 2002, 2003, 2004 in 2005).

Tabela 2: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova zavarovanja avtomobilske odgovornosti po letih⁴¹

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat ⁴²
2002	29.556.671.993	16.385.758.245	55,44 %
2003	33.486.215.528	19.144.701.195	57,17 %
2004	37.221.094.922	24.064.578.744	64,65 %
2005	39.247.550.321	21.830.107.200	55,62 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005).

Pri pogledu na navedene številke opazimo naraščanje zbrane premije iz naslova zavarovanja avtomobilske odgovornosti. S tem je povezano naraščanje števila cestnih motornih vozil na naših cestah, kar pomeni vedno večjo nevarnost za vse udeležence. Če se spomnimo podatka, da zavarovanje avtomobilske odgovornosti predstavlja 20 % vse zbrane premije, nam je logično, da je obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti zelo smiselno. Tudi znesek izplačanih škod ni zanemarljiv, še posebej ne, če bi predvidevali, da bi te zneske morali plačati sami udeleženci oziroma povzročitelji nesreče.

Škodni rezultat, izračunan na podlagi zajemanja obračunane premije in izplačanih škod nakazuje, da zaenkrat zbrana premija zadostuje plačevanju škod iz naslova avtomobilske odgovornosti. Glede na to, da so v znesku obračunane premije zajeti stroški pridobivanja zavarovanja, administrativni stroški, drugi obratovalni stroški in da so v znesku izplačanih odškodnin zajeti stroški škode manipulacije in likvidacije, bi bil tehnični škodni rezultat bolj nazoren prikaz dejanskega stanja. Za potrebe poročanja zavarovalnice zbirajo podatke o obračunani kosmati zbrani zavarovalni premiji in izplačanih škodah, zato se bom zaradi primerljivosti tudi sama posluževala teh podatkov.

Kot zanimivost pa bom pri zavarovanju avtomobilske odgovornosti prikazala še tehnični škodni rezultat, kjer bo razlika med rezultati dobro vidna prav zaradi zajemanja podatkov.

Pri ostalih obveznih zavarovalnih vrstah v nadaljevanju te primerjave ne bom podajala, saj škodno dogajanje ni tako pestro in tako očitnih razlik ne bi razbrali. Kot rečeno, za potrebe poročanja in medsebojne primerljivosti podatkov, je vsesplošno uporabljeno zajemanje obračunane kosmate zavarovalne premije in izplačanih škod, česar se bom tudi sama posluževala. Spodnja tabela služi poleg zanimivosti tudi kot iztočnica za naslednje poglavje.

⁴¹ Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

⁴² Škodni rezultat je izračunan kot delež izplačanih škod v obračunani premiji.

Tabela 3: Tehnična premija in likvidirane škode iz naslova zavarovanja avtomobilske odgovornosti po letih⁴³

Leto	Tehnična premija v SIT	Likvidirane škode v SIT	Tehnični škodni rezultat ⁴⁴
2003	28.396.310.768	19.162.913.613	67,48 %
2004	31.563.488.494	24.373.051.808	77,22 %
2005	33.281.922.673	21.851.424.411	65,65 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005)

Iz rezultatov v Tabeli 3 lahko razberemo poslabšanje škodnega razmerja med dejansko pobrano premijo in izplačanimi škodami. Glede na to, da pa kljub temu nekaj denarja od pobrane premije ostane, bi kazalo razmisliti o porabi le-tega tudi za druge namene, ki so prav tako povezani za zmanjševanje nastale škode in s tem posledično zmanjševanja odškodnin iz tega naslova ter iz naslova kasko zavarovanja motornih vozil, ki ima še višji škodni rezultat kot sledi iz zgornjih tabel, kar pomeni še večje breme in obveznost za zavarovalnice.

4.1.4 Financiranje reševanja na cesti

Osnovna ideja o tem se mi je porodila ob vse prepogostih prometnih nesrečah in spletu okoliščin, ki zahtevajo interveniranje gasilske enote, specializirane za pomoč in reševanje v posebnih okoliščinah (rezanje pločevine, nesreče z nevarnimi snovmi in podobno).

Glede na reliefno raznolikost Koroške pokrajine, sestavljene iz treh dolin ob večjih rekah (Meže, Drave in Mislinje) in prometnih povezav, ki so pretežno vezane le na eno glavno cesto, je intervencija dokaj otežena, kadar pride do nezgod na neugodnih lokacijah.

Na Koroškem, ki obsega 1.041 km² in je območje dokaj gosto poseljeno, so kot rečeno tri doline, ki potekajo vsaka k sebi (Koroška pokrajina, 2001). Zaradi slabih cestnih povezav so si kljub geografski bližini pravzaprav daleč. Izmed mest po gostoti naselitve in tudi gospodarske razvitosti izstopata Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec. Gasilska enota, ki je specializirana za opravljanje nalog zaščite in reševanja ob nesrečah z nevarnimi snovmi, naloge tehničnega reševanja ob nesrečah v cestnem prometu ter drugih zahtevnejših nalog širšega pomena za lokalno skupnost, je locirana na Ravnah na Koroškem. To je edina enota, ki pokriva območje celotne Koroške. Na podlagi Uredbe o organiziranju, opremljanju

⁴³ Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

⁴⁴ Tehnični škodni rezultat je izračunan kot delež likvidiranih škod v tehnični premiji.

in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč⁴⁵ iz leta 1999 je koncesijo za opravljanje teh dejavnosti dobilo Gasilsko društvo na Ravnah, slovenjgraški gasilci pa so le-to izgubili. Z omenjeno uredbo se je na nivoju Slovenije formiralo 20 gasilskih enot in območja delovanja le-teh so bila opredeljena s koncentričnimi krogi premera približno 30 km, neodvisno od občinskih meja (Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, 1999). Ena od teh je enota na Ravnah, ki svoje delo sicer dobro opravlja, pa vendarle prevladuje splošno mnenje o preveliki oddaljenosti od ostalih delov pokrajine, na primer spodnje Mislinjske doline, kjer so prometne nesreče zaradi neugodne regionalne ceste precej pogoste. Relativna oddaljenost se je izkazala tudi ob nesreči s plinsko jeklenko v Slovenj Gradcu. Slovenjgraški gasilci, ki so prav tako usposobljeni in opremljeni za reševanje in pomoč pri nesrečah z nevarnimi snovmi (so brez koncesije), niso smeli pomagati ponesrečencu, saj so morali delo prepustiti koncesionarjem. Le-ti so zaradi relativne oddaljenosti potrebovali kar nekaj časa preden so prispeli na kraj nesreče in začeli reševalno akcijo.

Tematiko sem želela predstaviti s konkretnimi številkami, ki bi izkazovale potrebna sredstva za vzdrževanje ekipe tudi v Slovenj Gradcu, pa mi za to pristojni konkretnih zneskov niso uspeli zaupati. Zaradi tega bom lastno mnenje glede financiranja dela sredstev za reševanje pri nesrečah z nevarnimi snovmi in prometnih nesrečah predstavila brez navajanja izračunov in zneskov. Ideja sicer zavarovalnici ne bi bila najbolj všeč, pa vendar bi bilo o njej vredno razmisliti⁴⁶. Ustrezna organiziranost gasilskih enot je izrednega lokalnega pomena. Zaradi tega bi poleg prispevka iz državnega proračuna, ki ga v ta namen daje Urad RS za zaščito in reševanje, prispevka iz proračunov občin, ki zapadejo v varovano območje, lahko smiselno prispevala tudi zavarovalnica (v tem primeru zavarovalnice, ki delujejo na območju Koroške) iz naslova zbranih premij za zavarovanje avtomobilske odgovornosti. Ideja je sicer zelo optimistična, prav neizvedljiva pa tudi ne. Na podoben način je urejeno že področje požarne takse, ki se obračuna pri vsaki požarni polici in se odvaja v republiški sklad za reševanje in varovanje pred požarom. V primeru financiranja reševanja na cesti in reševanja z nesreč z nevarnimi snovmi bi bil dovolj že prispevek zavarovalnic v višini določenega procenta od razlike med obračunano premijo in izplačanimi odškodninami. S sredstvi, zbranimi iz državnega in občinskega proračuna ter

⁴⁵ Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč objavljena v Uradnem listu RS, št. 22/99 in 99/99.

⁴⁶ Na podoben način je 18. člen Zakona o obveznih zavarovanjih v prometu (Uradni list RS, št. 35/05 in 30/06) določil, da so »z zavarovanjem avtomobilske odgovornosti kriti tudi odškodninski zahtevki zavodov za zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje za stroške zdravljenja in druge nujne stroške, nastale v skladu s predpisi o zdravstvenem zavarovanju ter za sorazmeren del prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kar se določi v kapitaliziranem znesku glede na preostalo delovno dobo in starost poškodovanca, ki sta potrebni za pridobitev pravice do starostne pokojnine, vendar šele po poplačilu odškodninskih zahtevkov ostalih oškodovancev in do višine zavarovalne vsote. Kriti so tudi subrogacijski zahtevki (legalni odstop terjatev, na temelju katerega preidejo pravice oškodovanca na zavarovalnico) zavarovalnic za izplačane stroške iz dodatnega zdravstvenega zavarovanja.« Bistvo omenjenega določila je, da zavarovalnice plačajo Zavodu za zdravstveno varstvo Slovenije vnaprejšjo pavšalno odškodnino v višini 6,5% od obračunane kosmate premije iz naslova obveznega zavarovanja avtomobilske odgovornosti. S tem plačilom se šteje za poravnano vsa škoda, ki nastane zavodu zaradi smrti ali poškodb zavarovanih oseb v prometnih nesrečah.

prispevka zavarovalnic, bi lahko ustrezno usposobljene specialne gasilske enote lahko delovale na bolj strnjenih lokacijah in tako prispevale k zmanjševanju morebitne škode ob omenjenih nesrečah, kar je prav tako v skladu s temeljnim načelom poslovanja zavarovalnice – ravnanje dobrega gospodarja in pomoč pri zmanjševanju škode.

4.2 ZAVAROVANJE ODGOVORNOSTI LASTNIKA ZRAKOPLOVA

4.2.1 Ključna dejstva

Prav tako kot pri zavarovanju avtomobilske odgovornosti je tudi pri zavarovanju letalske odgovornosti v ozadju Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu. Skladno s tem zakonom podrobnejša stvarnopravna in obligacijska razmerja med letalskim prevoznikom in tretjimi osebami določa Zakon o obligacijskih in stvarnopravnih razmerjih v letalstvu (Zakon o obligacijskih in stvarnopravnih razmerjih v letalstvu, 2000).

Zakon med drugim predpisuje najnižje zneske, do katerih lahko lastnik letala omeji svojo objektivno odgovornost za škodo, ki jo letalo v letu lahko povzroči na tleh. V 142. členu našega zakona je določeno, da je lastnik ali zakupnik letala dolžan skleniti zavarovanje odgovornosti za škodo, ki jo letalo povzroči na tleh, in sicer v višini zavarovalne vsote ter na način, ki ga določa Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, ki v primerjavi z novimi limiti odgovornosti določa minimalne zavarovalne vsote. Ta določila so ustrezno popravljena z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o obveznih zavarovanjih v prometu, ki je stopil v veljavo aprila 2006 in uvaja določila Direktive EU št. 785/2004.

Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu namenja četrto poglavje zavarovanju lastnika zračnega plovila proti objektivni odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebami (30. do 33. člen). Lastnik zračnega plovila, ki je registrirano v Sloveniji, je moral do uvedbe Direktive EU št. 785/2004, skleniti pogodbo o zavarovanju odgovornosti, ki pa ni vključevalo odgovornosti za škodo, ki jo utrpijo potniki letala. Tovrstno zavarovanje se je lahko uredilo kot razširitev zavarovanja odgovornosti, seveda z ustreznim doplačilom na osnovno premijo (Klavzula o razširitvi zavarovanja odgovornosti lastnika zrakoplova ali druge letalne naprave za škodo, povzročeno potnikom in prtljagi)⁴⁷. Tudi tuje zračno plovilo, ki je prihajalo v zračni prostor RS, je moralo imeti takšno zavarovanje, če ni bila dana druga varščina za povrnitev škode ali če z mednarodno pogodbo ni bilo drugače urejeno.

⁴⁷ Pri navajanju splošnih pogojev in klavzul se sklicujem na pogoje in klavzule, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

Po uredbi EU št. 785/2004, ki je začela veljati 30. 04. 2005, pa sledi zahteva po zavarovanju za skoraj vsa letala in druge letalne naprave, ki letijo v zračnem prostoru EU. Na tej podlagi so sledile tudi zgoraj omenjene spremembe zakona. Zahteva zajema obvezo za sklenitev zavarovanja odgovornosti za:

- potnike, prtljago in tovor;
- zavarovanje vojnih in /ali terorističnih nevarnosti;
- škodo zaradi smrti, poškodbe zdravja ali premoženja na zemeljski površini (odgovornost za škodo povzročeno tretjim osebam).

Kot sem že omenila, je bilo zavarovanje odgovornosti za škodo povzročeno tretjim osebam na zemlji obvezno že pred omenjeno uredbo. Novost je obvezno zavarovanje potnikov in prtljage, ki je bilo prej urejeno kot razširitev osnovnega zavarovanja odgovornosti in je bilo izbirno. Prav tako je lahko lastnik zrakoplova pred uredbo izbiral ali bo vojne rizike zavaroval ali ne.

Pri tem je vredno omeniti, da ta uredba EU ne velja za državne zrakoplove (npr. zrakoplove, ki se uporabljajo v vojaške, carinske in policijske namene glede na 3(b). člen Konvencije o mednarodnem civilnem letalstvu), modele zrakoplovov, katerih maksimalna vzletna teža⁴⁸ ne presega 20 kg, za letalne naprave, ki se dvigujejo v zrak s pomočjo nog (motorna jadralna padala in motorni zmaji), za privezane balone, zmaje ter padala.

Prav tako so zavarovanja vojnih in terorističnih rizikov opravičeni zrakoplovi in jadralna letala, katerih maksimalna vzletna teža je manj kot 500 kg ter mikrolahka letala, ki se uporabljajo v nekomercialne namene ali za lokalno usposabljanje pilotov znotraj meja države.

Pri letalski odgovornosti je obveznost zavarovalnice prav tako določena oziroma omejena z zavarovalno vsoto, veljavno na dan škodnega dogodka, če z zavarovalno pogodbo ni dogovorjena višja vsota. Najnižje predpisane zavarovalne vsote za posamezni zavarovalni primer, ne glede na število oškodovancev, se razlikujejo glede na maksimalno vzletno težo zračnega plovila in so podane v enoti *SDR*, ki jo zaznamuje košarica valut, kot tehtano povprečje vrednosti teh valut v tolarski protivrednosti.

⁴⁸ Maksimalna vzletna teža zračnega plovila je teža letala s polnim rezervoarjem, z vsemi predvidenimi potniki, posadko in maksimalno maso koristnega tovora, ki ga zračno plovilo lahko vozi.

Tabela 4: Trenutno veljavne minimalne zavarovalne vsote glede na maksimalno vzletno težo zračnega plovila za škodo povzročeno tretjim

Vzletna teža	Minimalna ZV v SDR ⁴⁹
do 500 kg	750.000
do 2.000 kg	1.500.000
do 2.700 kg	3.000.000
do 6 ton	7.000.000
do 12 ton	18.000.000
do 25 ton	80.000.000
do 50 ton	150.000.000
do 200 ton	300.000.000
do 500 ton	500.000.000
nad 500 ton	700.000.000

Vir: Uredba EU št. 785/2004, 2004.

Pri odgovornosti za potnike je kot limit predpisana zavarovalna vsota 250.000 SDR po potniškem sedežu. Po uredbi je sicer možno, da država za letala, ki ne presegajo vzletne mase 2.700 kg in se ne uporabljajo za komercialne namene, zniža ta limit na 100.000 SDR po sedežu (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o obveznih zavarovanjih v prometu, 2006). Ta rešitev je na podlagi cenika za zavarovanje letalske odgovornosti⁵⁰ možna, vendar se v praksi skoraj ne uporablja, saj ni bistvene razlike v premiji, zavarovalno kritje pa je občutno višje pri zavarovanju odgovornosti do potnikov v višini 250.000 SDR.

Pri odgovornosti za prtljago je predpisan limit 1.000 SDR po potniku na komercialnem letu, pri odgovornosti za tovor pa 17 SDR po kg tovara na komercialnem letu, pri čemer mora imeti letalo prostor namenjen za prevoz tovara in v registraciji letala določeno maksimalno težo tovara, ki ga lahko prevaža.

Če je škoda povzročena z nezavarovanim zračnim plovilom, odgovarja Slovenski zavarovalni biro in sicer tako, kot bi odgovarjala zavarovalnica, če bi bilo sklenjeno zavarovanje, vendar največ do zavarovalne vsote, ki je bila predpisana na dan škodnega dogodka. Težko je razumeti odločitev zakonodajalca, da oškodovancev ni mogoče poplačati iz škodnega sklada tudi za škodo, ki jo povzroči neznano zračno plovilo.

Zavarovalnice prodajajo tovrstno zavarovanje v obliki pogojev za zavarovanje lastnika zračnega plovila proti odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam, ki ponujajo kritje v skladu z zakonom, med drugim pa izključujejo odškodninske zahteve zaradi namernega ravnanja zavarovanca, odškodninske zahteve

⁴⁹ SDR (special drawing rights) – obračunska enota v obliki posebnih pravic črpanja, ki jo je definirala Mednarodni denarni sklad.

⁵⁰ Sklicujem se na cenik Zavarovalnice Triglav, d.d.

potnikov, padalcev, poveljnika pilotov in drugih članov posadke zavarovanega zračnega plovila. Težava se lahko pojavi pri nejasni opredelitvi »škode na tleh« oziroma »škode na zemlji«, saj na primer ni jasno ali bi po teh pogojih bila krita škoda na ladji, v katero bi se zaletelo letalo (Pavliha, 2000, str. 228). Gotovo pa ni krita škoda, ki bi jo zračno plovilo povzročilo drugemu zračnemu plovilu v zraku. Tovrstno kritje je zagotovljeno po zavarovalni vrsti kasko zavarovanja zračnih plovil.

4.2.2 Analiza zavarovalne vrste

Tabela 5: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova zavarovanja odgovornosti lastnika letala po letih⁵¹

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat
2002	404.348.652	817.116	0,002 %
2003	482.239.603	2.366.290	0,004 %
2004	350.784.831	0	0,000 %
2005	312.090.325	421.099	0,001 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005)

Iz podatkov lahko razberemo zniževanje zbrane premije po letih, kar pa ni posledica zmanjševanja pomena zavarovanja letalske odgovornosti ampak prehajanje zavarovancev med različnimi ponudniki zavarovalnih storitev na slovenskem ozemlju. Namen zgornjih podatkov ni bil pokazati porasta ali upadanja premije ampak škodno dogajanje, iz česar bom izluščila pomen obveznosti zavarovanja letalske odgovornosti.

Vidimo, da so škode iz naslova zavarovanja letalske odgovornosti redke. Pa vendar, kadar do njih pride so le-te lahko katastrofalne. Vzemimo, da letalo povzroči škodo prebivalcem na tleh (strnjeno naselje ali mesto) in kadar je na letalu večje število potnikov in članov posadke. Zaradi tega ima ustrezno zavarovanje odgovornosti letalskega prevoznika velik pomen za širšo množico prebivalcev. Prav zaradi omenjenih možnosti nastanka nesreče, je direktiva EU poleg odgovornosti do tretjih kot obvezno zavarovanje dodala še zavarovanje odgovornosti do potnikov in prtljage. Pri tem je bilo v praksi tudi opaziti poskuse goljufije, saj so na primer posamezni aeroklubi trdili, da ima njihovo letalo dva pilotska sedeža namesto enega pilotskega in enega potniškega, saj je z uvedbo Direktive št. 785/2004 postalo zavarovanje občutno dražje kot pretekla leta. Zaradi tega je bilo potrebno zahtevati tudi potrdilo Direktorata za letalstvo o dveh pilotskih

⁵¹ Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

sedežih glede na posamezno vrsto letala oziroma zrakoplova, da ni bilo nesoglasij pri sklepanju zavarovanja, kakor tudi ne bi bilo sporno izplačilo odškodnine upravičencem v primeru škodnega dogodka.

Omembe vredno je tudi novo določilo, ki zahteva od pilota, da ima v času poleta pri sebi vedno veljavno zavarovalno polico oziroma drugo listino, ki izkazuje obstoj ustreznega zavarovalnega kritja in jo mora na zahtevo uradne osebe tudi pokazati. Kot druga listina je pri tem mišljeno na certifikat, ki je vezan na zavarovalno polico o zavarovanju odgovornosti, ki je ponavadi sklenjena kot permanentna in se vsako leto le obnovi in fizično izda certifikat, ki vsebuje ključne podatke povzete iz zavarovalne police.

Podatkom iz zgornje tabele bi najraje ostali zvesti še naprej, saj si škod iz tega naslova ne želi ne zavarovalnica (saj škoda iz odgovornosti za seboj potegne tudi škodo iz zavarovanja kaska zrakoplova, kar ni majhen zalogaj) niti letalski prevozniki, niti potniki in njihovi sorodniki.

4.3 ZAVAROVANJE ODGOVORNOSTI LASTNIKA ČOLNA

4.3.1 Ključna dejstva

Po Zakonu o obveznih zavarovanjih v prometu je od leta 2002 kot obvezna zavarovalna vrsta uvedeno tudi zavarovanje lastnika čolna proti odgovornosti za škodo povzročeno tretjim osebam (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o obveznih zavarovanjih v prometu, 2002, 33. člen). Vsi čolni, ki so registrirani v Sloveniji in vsi čolni, ki prihajajo v teritorialno morje ali notranje vode RS, morajo biti zavarovani za škodo, ki jo lastniki ali uporabniki vodnega plovila lahko povzročijo tretjim osebam. Pri tem zavarovanju gre delno tudi za vpliv zakonodaje sosednje Republike Hrvaške, ki je že leta 1994 z Zakonom o zavarovanju⁵² uvedla zavarovanje odgovornosti lastnika oziroma uporabnika čolna, katerega moč motorja presega 15 kW⁵³.

Lastnik oziroma uporabnik čolna na motorni pogon z močjo večjo kot 3.7 kW, ki je vpisan v register morskih čolnov pri Upravi RS za pomorstvo, mora skleniti pogodbo o zavarovanju odgovornosti za škodo, ki jo z uporabo čolna povzroči tretjim osebam zaradi smrti, telesne poškodbe in prizadetega zdravja (v nadaljevanju: zavarovanje odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam z uporabo čolna), razen proti odgovornosti za škodo na stvareh, ki jih je sprejel v prevoz.

⁵² Zakon o zavarovanju objavljen v Narodnih novinah, št. 9/94.

⁵³ kW je fizikalna merska enota za moč motorja (energijski pretok).

Zahtevi za vpis čolna v register morskih čolnov je potrebno priložiti dokaz o sklenjeni zavarovalni pogodbi, ki mora biti veljavna najmanj toliko časa, kolikor bo veljalo dovoljenje za plovbo. Torej je tudi to urejeno deklarativno kot zavarovanje avtomobilske odgovornosti.

Osebe, ki se prevažajo s čolnom, se ne štejejo za tretje osebe po tem zakonu in so po splošnih pogojih za zavarovanje odgovornosti lastnika čolna za škodo povzročeno tretjim osebam⁵⁴ tudi izključene iz zavarovalnega kritja. Lahko pa se uredi razširitev kritja po posebnih pogojih z ustreznim doplačilom na osnovno premijo in s tem zavarovanje krije tudi škodo, ki je posledica uveljavljanja odškodninskih zahtevkov potnikov na podlagi civilnega prava, če je v plovbni nezgodi, požaru ali eksploziji prišlo do smrti, telesne poškodbe ali prizadetega zdravja le-teh. Upravičeni so odškodninski zahtevki za osebno škodo, torej poškodovanje oseb. Pri tem je trenutno veljavna zavarovalna vsota 5 mio SIT, dogovorjena v polici, zgornja meja obveznosti zavarovalnice za vsak posamezni škodni primer. Na isti način se lahko razširi tudi kritje za škodo na stvareh. V tem primeru pa lahko zavarovanec izbere višino zavarovalne vsote in sicer 1,5 mio SIT, 10, 20 ali 30 mio SIT po posameznem škodnem dogodku.

Obveznost zavarovalnice iz naslova zavarovanja odgovornosti lastnika čolna je, kot sem navedla že zgoraj, prav tako omejena z zavarovalno vsoto, veljavno na dan škodnega dogodka, če z zavarovalno pogodbo ni dogovorjena višja vsota.

Najnižja zavarovalna vsota za škode iz posameznega škodnega dogodka ne glede na število oškodovancev, na katero mora biti sklenjeno zavarovanje, znaša 50 mio SIT (Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, 2005 in 2006).

Lastnik tujega čolna, ki prihaja v teritorialno morje ali notranje morske vode Republike Slovenije, mora prav tako imeti sklenjeno veljavno zavarovalno pogodbo o zavarovanju odgovornosti za omenjene škode, če ni dana druga varščina za povrnitev škode ali če z mednarodno pogodbo ni drugače določeno. Obveznost iz prvega odstavka tega člena ne velja za čolne oboroženih sil Republike Slovenije.

Prav tako mora tudi na čolnu lastnik vedno imeti certifikat, ki izkazuje obstoj ustreznega zavarovalnega kritja, ki ga na vpogled lahko zahteva uradna oseba.

Za plačilo škod, ki jih oškodovancem povzročijo vozniki nezavarovanih in neznanih vozil, nezavarovanih zrakoplovov ali drugih letalnih naprav in nezavarovanih čolnov, se pri Združenju ustanovi škodni sklad. Iz škodnega sklada se plačujejo tudi zavarovalnine potnikom v javnem prometu zaradi posledic nesreče, če lastnik javnega prometnega sredstva ni sklenil zavarovalne pogodbe.

⁵⁴ Pri navajanju splošnih in posebnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

Odškodnina se iz sredstev škodnega sklada izplača tudi v primeru, ko je bil uveden stečajni postopek nad zavarovalnico, ki je dolžna plačati odškodnino. V tem primeru se iz sredstev škodnega sklada izplača le tisti del odškodnine, ki ni bil izplačan iz stečajne mase zavarovalnice.

4.3.2 Analiza zavarovalne vrste

Zavarovalna vrsta odgovornosti lastnika čolna je kot obvezna postala v letu 2002 (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o obveznih zavarovanjih v prometu, 2002, 33. člen). Poglejmo si premijsko in škodno dogajanje v naslednji tabeli.

Tabela 6: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova zavarovanja odgovornosti lastnika čolna po letih⁵⁵

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat ⁵⁶
2002	30.340.253	569.470	1,88 %
2003	52.705.360	3.217.853	6,12 %
2004	49.375.215	2.029.666	4,11 %
2005	56.763.121	2.051.477	3,61 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005).

Načeloma se lastniki čolnov poslužujejo osnovnega zavarovanja, ki ga razširijo na kritje tudi za škodo, ki je posledica uveljavljanja odškodninskih zahtevkov potnikov na podlagi civilnega prava, če je v plovni nezgodi, požaru ali eksploziji prišlo do smrti, telesne poškodbe ali prizadetega zdravja. Skratka upravičeni so odškodninski zahtevki za osebno škodo ali poškodovanje oseb. Na splošno zavarovanje nima pretirane cene, saj variira od 15.000 SIT za čoln z najmanj močnim motorjem ter naprej višje glede na moč motorja. Zavarovalna premija se obračuna glede na moč motorja na vodnem plovilu in je v cenikih podana v absolutnem znesku, medtem ko se premija za kasko zavarovanje obračuna v odstotku od vrednosti plovila⁵⁷. Škodno dogajanje pri kasko zavarovanju vodnih plovil je precej bolj slikovito, saj je večinoma posledica slabega načina usposabljanja vaditeljev čolnov in pomanjkanje izkušenj. Kot zanimivost naj navedem podatek, da je približno 80 % vseh škod iz naslova kasko zavarovanja vodnih plovil posledica nasedanja in poškodbe propelerja (Posvet s področja transportnih zavarovanj, 2006).

⁵⁵ Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji. Podatki zajemajo zavarovalno premijo za zavarovanje odgovornosti v mednarodnem, domačem in rečno-jezerskem prometu.

⁵⁶ Škodni rezultat je izračunan kot delež izplačanih škod v obračunani premiji.

⁵⁷ Pri navajanju cen se sklicujem na cenike, ki jih uporablja Zavarovalnica Triglav, d.d.

Manjši čolnički, ki so v Jadranskem morju tudi najbolj razširjeni, imajo sprejemljivo ceno ureditve zavarovanja. Sicer je uvedbi tega zavarovanja kot obveznega botrovalo kar nekaj poškodb tretjih oseb (večina plavalcev), vendarle škodne pogostosti ne opažamo, kar tudi lepo pokažejo podatki o izplačanih škodah v zgornji tabeli. Sklepam, da so lastniki ali upravljavci čolnov pri plovbi pazljivi in ne izzivajo usode kar zadeva ogrožanja tretjih oseb, več je »nerodnosti«, ki pa botruje izplačilom škod iz naslova kasko zavarovanja. Bolj kaotično je bilo stanje pri vodnih skuterjih, ki so brezglavo divjali po zalivih in neposredno ob obali, kjer se zadržuje tudi največ kopalcev in jih izpostavljali nevarnosti. Tudi to je eden izmed vzrokov za uvedbo obveznega zavarovanja odgovornosti pri upravljanju za vodnimi plovili. Več škod kot iz odgovornosti, izvira iz naslova kasko zavarovanja vodnih plovil, kjer pa že lahko tudi razmišljamo v smeri goljufij.

Sklenem lahko, da je bila uvedba zavarovanja odgovornosti lastnika ali uporabnika vodnega plovila ustrezna in upravičena. Poleg tega, da smo sledili zakonodaji Republike Hrvaške, se je s tem lepo uredil promet na vodi, ozavestilo se je vse udeležence ter spodbudilo k previdnejšemu obnašanju le-teh. Sistem je pripomogel tudi k ureditvi registra vodnih plovil, kar pa tudi ni zanemarljivega pomena. Konec koncev je tudi škodno dogajanje v prid zavarovalnici, saj iz tega naslova večjih škod ne beleži.

4.4 NEZGODNO ZAVAROVANJE POTNIKOV V JAVNEM PROMETU

4.4.1 Ključna dejstva

Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu posebej ureja obvezno nezgodno zavarovanje oziroma zavarovanje potnikov v javnem prometu proti posledicam nesreče, ki ga morajo skleniti lastniki vozil, ki se uporabljajo za prevoz potnikov v javnem prometu (Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, 2005 in 2006).

Zavarovalno pogodbo morajo skleniti lastniki naslednjih prevoznih sredstev:

- avtobusov, s katerimi se opravlja javni prevoz v domačem in mednarodnem linijskem ali zunajlinijskem (prostem) prometu;
- avtobusov, s katerimi se opravlja prevoz na delo in z dela;
- avtobusov turističnih organizacij za prevoz turistov;
- taksijev s pet ali več sedeži;
- tirnih vozil za prevoz potnikov;
- letal, s katerimi se opravlja javni prevoz potnikov na rednih in posebnih linijah ali z izrednimi prevozi;

- turističnih letal, ki se uporabljajo za krajše lete in panoramske prelete;
- najemnih letal, ki se dajejo v najem s pilotom;
- plovil, s katerimi se opravlja javni prevoz potnikov po morju in notranjih vodah na rednih in posebnih linijah ali z izrednimi prevozi;
- drugih prevoznih sredstev, ne glede na vrsto pogona, s katerimi se opravlja javni prevoz proti plačilu.

Zakon definira potnika v javnem prometu kot osebo, ki potuje z enim od navedenih prevoznih sredstev, ne glede na to, ali ima veljavno vozovnico, kakor tudi osebo, ki ima pravico do brezplačne vožnje. Za potnike se šteje tudi oseba, ki vstopa v prevozno sredstvo ali med potovanjem ali po njem izstopa iz njega, ter oseba, ki je pred vstopom ali po izstopu poškodovana zaradi obratovanja prevoznega sredstva (Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, 2005 in 2006).

Potnik oziroma upravičenec v primeru potnikove smrti ima pravico zahtevati plačilo zavarovalnine neposredno od zavarovalnice. Njena obveznost se določa v skladu z določili zavarovalne pogodbe, sklenjene na podlagi zavarovalnih pogojev za nezgodno zavarovanje. Obveznost je tudi tukaj omejena za zavarovalnimi vsotami, ki veljajo na dan zavarovalnega primera, če niso v zavarovalni pogodbi določene višje vsota.

Najnižje zavarovalne vsote na katere mora biti sklenjeno zavarovanje potnikov v javnem prometu so (Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, 2005 in 2006):

- za primer smrti: 1.000.000 SIT
- za primer trajne izgube splošne zmožnosti (invalidnost): 2.000.000 SIT
- za primer začasne nezmožnosti za delo za povračilo izgubljenega dohodka in nujno potrebnih stroškov zdravljenja: 500.000 SIT.

Ne glede na te določbe se v primeru letalskih prevozov uporablja najnižja zavarovalna vsota v znesku 250.000 SDR za naveden primer po posameznem potniškem sedežu, kar sem navedla že v predhodnem poglavju.

Če je potnik utrpel večjo škodo, kot je znašala zavarovalnina iz tega naslova, ima proti osebi, ki je odgovorna za škodni dogodek ali njeni zavarovalnici, pravico le do odškodninskega zahtevka za preostanek pravno priznane škode. Potniku ali drugemu upravičencu, kateremu je odgovorna oseba povrnila vso škodo, ugasne pravica do zavarovalnine iz zavarovanja potnikov v javnem prometu do višine izplačane odškodnine. Gre za tako imenovano načelo prepovedi obogatitve, ki je sicer značilno za premoženjska zavarovanja.

Če lastnik prevoznega sredstva ni sklenil zavarovanja potnikov po tem zakonu, odgovarja za plačilo zavarovalnine potniku ali drugemu upravičencu združenje v skladu z zavarovalnimi pogoji, po katerih sklepajo ta zavarovanja zavarovalnice. Združenje ima do lastnika nezavarovanega prometnega sredstva pravico zahtevati povračilo izplačane zavarovalnine z zamudnimi obrestmi in stroški (Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, 2005 in 2006).

4.4.2 Analiza zavarovalne vrste

Tabela 7: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova obveznega nezgodnega zavarovanja potnikov v javnem prometu po letih⁵⁸

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat
2002	21.345.050	29.737.385	139,32 %
2003	22.296.964	28.261.363	126,75 %
2004	25.038.241	33.578.004	134,11 %
2005	23.759.501	15.752.286	66,30 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005).

Iz podatkov lahko sklenemo, da je nezgodno zavarovanje potnikov v javnem prevozu nujno potrebno kot obvezno, čeprav za zavarovalnico pomenijo slab škodni rezultat. S socialnega vidika pa je povsem ustrezno in pravilno, da potniki kot šibkejše stranke v primerjavi s prevoznikom ne ostanejo prepuščene same sebi v primeru nesreče, ki se je zgodila njim ali njihovim bližnjim.

5 OBVEZNA ZAVAROVANJA POKLICNIH ODGOVORNOSTI

5.1 SKUPNE ZNAČILNOSTI ZAVAROVANJ POKLICNIH ODGOVORNOSTI

V Sloveniji smo zadnje čase priča uvedbi vedno novih obveznih zavarovanj na področju opravljanja določenih poklicev. Razna gospodarsko interesna združenja (v nadaljevanju GIZ) skupaj z zakonodajno vejo oblasti uvajajo obvezna zavarovanja za podjetja določenih dejavnosti, ki naj bi bile še posebej izpostavljene. Aktualno je seveda zavarovanje odgovornosti proti tretjim osebam oziroma za škodo, ki bi jo z opravljanjem svoje dejavnosti podjetnik ali njegovi zaposleni utegnili povzročiti tretjim osebam v povezavi z opravljanjem dejavnosti, ali zgolj v povezavi z lastnostmi dejavnosti in pravnih razmerij s tretjimi osebami.

⁵⁸ Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

Tekom opravljanja poklica na zavarovalnici ter zbiranja informacij do končne verzije pričujočega magistrskega dela sem se srečala z naslednjimi obveznimi zavarovanji poklicnih odgovornosti:

- odvetnikov,
- notarjev ter skrbniških notarjev,
- projektantskih podjetij, gradbenikov in montažerjev,
- revizijskih družb,
- zavarovalnih posredniških družb,
- zdravnikov,
- sodnih izvršiteljev,
- overiteljev kvalificiranih potrdil elektronskih podpisov,
- gorskih vodnikov,
- kolesarjev,
- geodetskih podjetij,
- certifikacijskih organov za potrjevanje skladnosti gradbenih proizvodov,
- upravljavcev strelišč,
- izvajalcev zasebnega varovanja,
- nepremičninskih posredniških družb ter
- turističnih agencij.

Poklicne odgovornosti, ki pa so trenutno še neobvezne so zavarovanje odgovornosti uprave in nadzornega sveta gospodarske družbe ter zavarovanje odgovornosti finančnih servisov, cenilcev in davčnih svetovalcev. Posamezne od teh so prav »eksotične« in jih na primer izvajajo samo na sedežu posamezne zavarovalnice in do tako imenovanih območnih enot sploh ne sežejo. Zaradi tega se bom podrobneje posvetila razmišljanju o zavarovalnih vrstah, ki jih sama pri svojem vsakdanjem delu redno srečujem in se soočam s problemi, ki jih bom prav tako analizirala in pokomentirala. O posamezni od navedenih obveznih zavarovanj poklicne odgovornosti bom namenila nekaj več prostora, pri posameznih pa bom navedla le ključna dejstva. Navedla bom predpis, na podlagi katerega je zavarovanje postalo obvezno in dodala kratek lastni komentar.

Pri zavarovanjih poklicnih odgovornosti gre praviloma za neko predhodno poslovno razmerje med zavarovancem in naročnikom storitve (oškodovancem), ki temelji bodisi na pogodbenem razmerju⁵⁹ (npr. projektanti, revizorji, nepremičninski posredniki ipd.) ali na pooblastilnem razmerju⁶⁰ (npr. odvetniki, notarji ipd.)

⁵⁹ Pogodbeno razmerje je obligacijsko ali obveznostno razmerje, na podlagi katerega je ena stranka upravičena zahtevati od druge določeno dajatev, storitev proti plačilu določenem v pogodbi.

⁶⁰ Pooblastilno razmerje je razmerje, s katerim se da nekemu pravico odločanja, mera odločanja.

Dejstvo je, da pri tem prihaja do različnih razmerij med udeleženci v omenjenih razmerjih, in sicer:

- razmerje med zavarovalnico in zavarovancem (izvajalec storitve)
- razmerje med izvajalcem storitve in naročnikom ali pooblastiteljem
- razmerje med izvajalcem storitve in tretjim osebam
- razmerje med oškodovancem in zavarovalnico.

Pri pojasnjevanju relacij in obveznosti enega udeleženca do drugega se bom posluževala že uporabljenih terminov iz poglavja 3.3.1.2.

Osnovno razmerje, ki je za moje potrebe najbolj zanimivo, je seveda zavarovalno razmerje, ki združuje zavarovalnico in zavarovanca. V primeru poklicnih odgovornosti je to izvajalec določene storitve. To razmerje je na videz dokaj jasno in temelji na podpisu zavarovalne pogodbe za zavarovanje odgovornosti. Postavi pa se vprašanje kakšno vrsto škode iz odgovornosti sklenjeno zavarovanje dejansko pokriva.

Pri sklenjenem zavarovanju poklicne odgovornosti zavarovalnica jamči za škodo, ki jo zavarovance zaradi strokovne napake povzroči naročniku storitve pri opravljanju registrirane dejavnosti ter zanjo odgovarja na podlagi Obligacijskega zakonika (Posvet komercialistov, 2006). To pomeni, da zavarovalnica praviloma jamči za čisto premoženjsko škodo⁶¹, ki jo proti zavarovancu uveljavlja naročnik. Zavarovanje poklicne odgovornosti ureja razmerje med izvajalcem storitve in naročnikom storitve.

To lahko ponazorimo s primerom: odvetnik se tekom moje obrambe in zagovora ne poslužuje vseh razpoložljivih dovoljenih sredstev dokazovanja in obrambe, kar meni in mojemu podjetju ogrozi ugled v lokalnem in širšem okolju in zaradi tega izgubim pomemben posel, vreden na primer za 10 mio SIT. Ta znesek 10-ih milijonov tolarjev predstavlja čisto premoženjsko škodo, ki sem jo jaz, kot odvetnikova stranka, utrpela zaradi njegove strokovne napake in neustreznega ravnanja, ki je omajala kredibilnost mojega podjetja. Seveda mi zavarovalnica te čiste premoženjske škode ne bi izplačala brez natančnega preverjanja in simulacije okoliščin, ki bi se zgodile, če bi odvetnik ravnal dovolj strokovno po svojih najboljših močeh. Ob tem je vredno omeniti, da splošni pogoji zavarovanja poklicnih odgovornosti⁶² izključujejo škode, ki nastanejo zaradi kršitve izpolnitvenih rokov, velike malomarnosti, kršitve zakonskih predpisov, izgube podatkov ali listin, škode nastale povezanim družbam ipd.

⁶¹ Čista premoženjska škoda je škoda, ki nastane zaradi dejanja, opustitve ali napake in ni nastala niti na osebah niti na stvareh (lahko tudi čista finančna škoda ali izguba).

⁶² Pri navajanju splošnih in posebnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

Nastanek čiste premoženjske škode, ki je posledica strokovne napake izvajalca storitev, je sprožilec nastanka škodnega dogodka (časovna omejitev veljavnosti zavarovanja).

Zgoraj pa sem izpostavila še eno relacijo, v kateri lahko nastopa izvajalec storitev. To je razmerje do tretjih oseb, ki niso v pogodbenem ali kakršnem drugem razmerju do njega, pa vendar utrpijo neko škodo zaradi njegove dejavnosti ali lastnosti. Primerna ponazoritev bi bila lahko naslednja: naključni obiskovalec poslovnega prostora odvetnika (na primer poštar, kurir ...) se je poškodoval pri hoji po preprogi, saj je bila le-ta neustrezno položena. Za nevarnost je objektivno odgovoren ter nastala materialna in osebna škoda je predmet splošne odgovornosti. Primer nas pripelje do že poznanega kritnega razmerja med zavarovalnico in oškodovancem, ki smo ga prav tako že spoznali v poglavju 3.3.1.2. To razmerje pa lahko obstaja le v primeru, da ima za nastanek škode domnevno odgovoren subjekt urejeno zavarovanje splošne odgovornosti. S tem zavarovanjem pa zavarovalnica jamči za škodo zaradi civilno pravnih odškodninskih zahtevkov, ki jih tretje osebe uveljavljajo proti zavarovancu zaradi nenadnega in presenetljivega dogodka (nesreče) in imajo za posledico poškodovanje oseb in poškodovanje stvari.

Iz povedanega sledi ugotovitev, da se za izvajalca storitve idealno zavarovalno jamstvo sestoji iz dveh zavarovalnih vrst, ki vsaka zase pokrivata določene vrste škod. To sta:

- zavarovanje splošne odgovornosti (pokriva razmerje do tretjih oseb) ter
- zavarovanje poklicne odgovornosti (pokriva razmerje do naročnikov).

V večini evropskih držav je predstavljena ureditev poklicnih zavarovanj že ustaljena praksa. Pri nas smo se tega že lotili⁶³ in nas na strokovnem pojasnjevanju čaka še veliko dela, saj obligacijska razmerja v povezavi s pogodbenimi določili niso sama po sebi umevna.

Na tem mestu naj dodam še to, da posamezen GIZ in zbornice spodbujajo svoje člane k ureditvi zavarovanja poklicne odgovornosti in so s tem namenom pri zavarovalnicah v Sloveniji izposlovale ugodnejše pogoje za ureditev potrebnih zavarovanj v kolektivnem smislu.

Kolektivno zavarovanje poklicne odgovornosti je na primer zavarovanje članov notarske zbornice pri eni od slovenskih zavarovalnic. V tem primeru se določi zavarovalna vsota za posamezni škodni dogodek na posameznega člana zbornice. Prisoten je tudi letni agregat in franšiza. Iz prakse pa je znano, da

⁶³ Prav v času nastajanja tega magistrskega dela dobivajo prilagoditve splošnih in posebnih pogojev za zavarovanje določenih poklicnih odgovornosti s pripadajočimi ceniki svojo »končno« podobo.

kolektivna zavarovanja ponavadi zagotavljajo relativno nizko zavarovalno zaščito (nižje zavarovalne vsote). To botruje dejstvu, da se večina posameznikov zavaruje še individualno za višje zavarovalne vsote ter zavarujejo še splošno odgovornost in si s tem zagotovijo ustrezno zavarovalno kritje.

Prav z namenom upravičiti zgoraj zapisano razmišljanje bom v zaključku magistrskega dela tudi predlagala dve zavarovalni vrsti, za katere bi bilo smiselno, da se uvedeta kot obvezni in dodala njuno škodno dogajanje, ki ga bom pokomentirala v povezavi z predlogom.

5.2 IZVAJANJE ZAVAROVANJ POKLICNIH ODGOVORNOSTI V PRAKSI

Pričakujemo lahko, da se bo že kar obsežni množici kmalu pridružilo še kakšno obvezno zavarovanje iz dejavnosti, saj se pogodbene stranke vedno bolj zavedajo svojih pravic in jih izkoristijo v primeru nezadovoljstva ali neustreznega izvajanja posla s strani izvajalca. Prav zaradi tega poskušajo GIZ-i predpisovati obveznost zavarovanja dejavnosti in odgovornost svojih članov omejiti z najnižjimi zavarovalnimi vsotami. Tako prisilijo izvajalca k čimbolj vestno opravljenemu delu, brez morebitnih pripomb in povzročanja škod tretjim osebam, kot tudi zaščitijo sebe pred bizarnimi odškodninskimi zahtevki, ki v določenih primerih segajo v nebo. Na ta način zagotovimo veljavnost načela prepovedi obogatitve po Obligacijskem zakoniku in tekom reševanja škodnega primera in njegove likvidacije najdemo temelj za izplačilo oziroma sploh za upravičenost izplačila zahtevane odškodnine.

Pri tem je ključnega pomena to, da če se že nekaj predpisuje, se mora predpisati tako, da vsi udeleženci v pogodbenih razmerjih natančno vedo kako in kaj. Praksa predpisov pa je taka, da se v zakonskem členu omeni naslednji tekst: »Izvajalec mora imeti zavarovano odgovornost za škodo, ki bi utegnila nastati tretjim osebam v zvezi z opravljanjem dejavnosti.« Ponavadi se tukaj konča delo zakonodajne veje oblasti. Takoj, ko se zahteva izvajanje predpisa v praksi, pride do nesoglasij med zadevnimi udeleženci. Problem relacij med udeleženci sem nazorno predstavila že zgoraj. Potrebna so dopolnila ali podzakonski akti, ki naknadno predpišejo minimalno zavarovalno vsoto za predpisano zavarovanje, saj si izvajalci izbirajo najnižja kritja zgolj, da zakonu zadostijo in plačajo najnižjo možno zavarovalno premijo. Ne zavedajo pa se, zakonodajalec pa jim tega ni nakazal, da se s tem zavarovanje ščiti in jih varuje pred osebami, ki so naključno v razmerju do izvajalca del ali storitev. Poleg tega je smiselno predpisati tudi višino letnega agregata, ki pomeni znesek vseh izplačanih škod v posameznem zavarovalnem obdobju, ponavadi v enem letu. V praksi znaša letni agregat dvakratnik osnovne zavarovalne vsote, lahko pa tudi manj, odvisno od škodne pogostosti iz naslova

posamezne zavarovalne vrste in ocene rizika strokovnih služb na zavarovalnici. Zavarovalni strokovnjaki sicer uskladijo svoje cenike z zakoni, ampak to ni rešitev. Realnost bi morala bolj vplivati na nastajanje ustreznih zakonov, vsaj kar se zavarovanja poklicnih odgovornosti tiče. Poglejmo primer gradbenega podjetja, ki ga Zakon o graditvi objektov zavezuje k sklenitvi zavarovanja izvajalca gradbenih del (Zakon o graditvi objektov, 2002, 33. člen).

Gradbenik sklene osnovno zavarovanje odgovornosti samo za to, da zadosti zakonu, ne pa zato, da bi se zavaroval pred vsemi riziki, ki jih srečuje pri opravljanju svoje dejavnosti. Škodni primeri iz naslova gradbene odgovornosti obstajajo, vendar večinoma niso manjših vrednosti, saj tehnični škodni rezultat iz leta 2005 izkazuje dokaj klavrno sliko z vidika zavarovalnice in znaša 96,70 %⁶⁴. Škode iz tega naslova niso zanemarljive tako za zavarovalnico kot tudi za zavarovanca. Potrebno je izpostaviti, da tudi gradbenik težko absorbira materialno škodo, ki nastane pri njegovem delu in ga ovira pri nadaljevanju ustaljenega poslovanja. Dejstvo, ki izhaja iz prakse je, da gradbeniki ponavadi sklenejo gradbeno zavarovanje le za temeljne nevarnosti, ki so razdeljene na štiri sklope in sicer:

- nevarnosti požara, eksplozije, viharja, toče, mraza in podobno,
- gradbene nezgode,
- nespretnosti, malomarnosti in naklepa ter
- vlomske tatvine.

Temu dodajo še odgovornost do tretjih oseb glede na omenjene določbe zakona (Zakon o graditvi objektov, 2000, 33. člen).

Omenjene nevarnosti so zelo ozko zastavljene in so primerne za novogradnje. Kakor hitro pa se opravljajo adaptacije, dograditve in podobno, pa je omenjeno zavarovalno kritje občutno preozko, saj s tem niso krite škode na obstoječem objektu, kjer se adaptacija izvaja, niso krite škode na sosednjih objektih in podobno.

S tem zopet pridemo do problema, ki sem ga izpostavila že pri skupnih značilnostih zavarovanj poklicnih odgovornosti. Relacije med vsemi udeleženci pri izvajanju gradnje (ne/pogodbeni udeleženci). Gradbenik je v razmerjih do naročnika storitve, svojih zaposlenih, naključnih mimoidočih in nenazadnje do stvari tretjih oseb (avtomobili, objekti ...) in tretjih oseb samih. Za temeljito zavarovalno kritje bi tudi gradbenik potreboval vsaj gradbeno zavarovanje za temeljne nevarnosti z razširitvami kritja za škode na obstoječem objektu, na sosednjih objektih in odgovornost izvajalca del na zakonsko določeno zavarovalno vsoto 10 mio SIT. Pri tem se odgovornost izvajalca del obravnava po splošnih

⁶⁴ Tehnični škodni rezultat je izračunan kot delež izplačanih škod v opazovanem letu v tehnični zavarovalni premiji.

pogojih za zavarovanje splošne odgovornosti (relacije do tretjih oseb in stvari). Omenjeno zavarovalno kritje je seveda pogojeno za nekoliko visoko ceno in zaradi tega v praksi skoraj nikoli ni izpeljano tako, kot bi bilo smiselno. Cena takega zavarovanja se kot rečeno lahko zniža s povečano soudeležbo zavarovanca pri škodi in izključitvijo škod proti zaposlenim delavcem.

V praksi pa se vse prevečkrat zgodi situacija, ko gradbenik ni imel škodnemu dogodku ustrezno urejenega zavarovalnega kritja. Zakaj? Delno sem na vprašanje odgovorila že zgoraj. Zakon predpisuje le obvezo za sklenitev osnovnega zavarovanja odgovornosti za škodo povzročeno tretjim. Dobro pri tem sicer je, da je zavarovanje odgovornosti za določen projekt oziroma prevzeto gradnjo, po pogojih in cenikih možno le kot nadgradnja zavarovalnega kritja za osnovne dejavnosti⁶⁵.

Pri gradbeni dejavnosti pa so ključnega pomena škode, ki lahko nastanejo objektu na katerem se opravljajo rekonstrukcije, dograditve ali predelave, v nevarnosti so prav tako objekti, ki so v neposredni bližini gradbišča in jih izvajalec del lahko poškoduje. Prav te nevarnosti so za izvajalca gradbenih del ključne. Zavarovalnice jih ponujajo v okviru razširitev osnovnega gradbenega zavarovanja, ampak se jih gradbeniki redkeje poslužujejo. Seveda smo že ugotovili, da je s širino zavarovanega kritja povezana tudi cena in prav zaradi tega se prevečkrat zgodi, da kritje ni ustrezno nevarnostim, ki izhajajo iz določene dejavnosti. Zaradi tega menim, da bi bilo potrebno v primerih predpisovanja zakonov in pogojevanja obstoja zavarovane pogodbe prenesti nadaljnje ukrepanje na interesno združenje, ki koordinira določeno dejavnost.

Postopek bi moral biti naslednji: zakonodajno telo predpiše, da mora izvajalec oziroma nosilec določene dejavnosti imeti ustrezno zavarovalno kritje. Na tem mestu pa bi se za eno mizo morali usesti izvajalci, predstavniki združenja izvajalcev in seveda zavarovalničarji. S tem bi se soočila mnenja vseh, na katere neposredno apelira krovni zakon. Tako bi se izoblikoval produkt, ki bi zadovoljil interese države v zvezi z zagotavljanjem splošne varnosti ljudi, interese izvajalcev del po upoštevanju predpisov in zagotovitvi potrebnega zavarovalnega kritja ter nenazadnje tudi zavarovalniške stroke, ki bi lahko uredila produkt po interesih vseh strank. S tem pri posameznih škodnih dogodkih ne bi prihajalo do neskladij in nesoglasij glede tolmačenja posameznih škodnih dogodkov in zavarovalnica bi se že od začetka zavedala rizika, ki ga prevzame nase. Ta misel velja za vse poklicne odgovornosti, ki so zakonsko predpisane kot obvezne in jim je v posameznem zakonu namenjen le en stavek. Določila so zelo ohlapna in zavarovalnice seveda same omejujejo svojo odgovornost in izoblikujejo produkt predvsem po svojih načelih in tako so one na strani predpisovalca minimalnih

⁶⁵ Pri navajanju splošnih pogojev in cenikov se sklicujem na pogoje in cenike, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

zavarovalnih vsot, letnih agregatov in temeljnih nevarnosti, ki jih pokrivajo z določenim zavarovanjem, kar pa jih seveda ne postavlja v najlepšo luč v očeh zavarovancev. Prav zaradi tega bi morale vse stranke, ki se jih dotika določen predpis soočiti mnenja in potrebe in tako bi nastal zavarovalni produkt, ki bi imel ustrezno kritje in ustrezno ceno, glede na prevzeta tveganja po aktuarskih izračunih in verjetnostih nastanka škodnega dogodka.

Na tem mestu sem izpostavila osnovne probleme, na katere naletimo pri izvajanju zakonov v praksi. Dejstvo pa je, da ni zavarovalnega produkta, ki bi v celoti ugodil zakonskim določilom. Zavarovatelj ne more nase slepo prevzemati rizikov, ki bi akumulirani lahko bili usodni za zdravo funkcioniranje zavarovalniškega trga. Vedno bodo obstajale neke omejitve s strani zavarovalnice, vedno bodo obstajale neke zavarovalne vsote, do katerih bo zavarovalnica svoje obveznosti omejila, vedno bodo obstajale franšize, ki bodo služile kot spodbudo za racionalno obnašanje zavarovancev in vedno bodo obstajali letni agregati in določene izključitve iz zavarovalnega jamstva, ki bodo onemogočale izplačevanje škod v nedogled.

Pri posamezni zavarovalni vrsti, ki jo pri vsakdanjem delu pogosteje srečujem in se soočam z dejansko uporabo le-te v praksi, bom izpostavila ključne probleme, ki se pri tem pojavljajo. Le-ti so izraziti na samem začetku zavarovalnega posla (pred in ob podpisu zavarovalne police), kakor tudi v fazi servisiranja stranke ob škodi ali morebitnih drugih situacijah, kjer zavarovanec potrebuje strokovno pomoč zavarovalnice. Kot zanimivost bom pri določenih zavarovalnih vrstah dodala še pregled obračunane premije, izplačanih škod in izračunan škodni rezultat po opazovanih koledarskih letih.

Izmed »težko pričakovanih« omenjenih novosti v zavarovalnih podlagah, ki so v pripravi, naj omenim le vgradnjo sistema malusa za posamezno od poklicnih odgovornosti. Osnovno logiko delovanja tega sistema smo spoznali že v poglavju 3.3.2.2. Opozorim naj le na to, da se bo glede na škodno dogajanje v preteklih treh letih obračunalo le doplačilo na osnovno premijo.

Skladno s pospešenim prilagajanjem na novo evropsko valuto, se spreminjajo tudi zavarovalne vsote in ceniki zavarovalnic. Pri določenih obravnavanih zavarovanjih so se spremembe v tej zvezi že zgodile in so že v veljavi, na kar bom sproti tudi opozorila (odgovornost odvetnikov, notarjev, zavarovalno posredniških družb). Pri ostalih pa spremembe še sledijo, saj morajo biti zavarovalne vsote in zavarovalne premije po 1. 1. 2007 biti izražene v evrih.

5.3 ODGOVORNOST ODVETNIKOV

To je bil prvi primer obveznega zavarovanja poklicne odgovornosti v sodobnem slovenskem pravu (Pavliha, 2000, str. 233). Sprejet je bil z Zakonom o odvetništvu leta 1993. Omenjeni zakon Odvetniški zbornici Slovenije nalaga, da zavaruje odvetnike pred odgovornostjo za škodo, ki bi jo odvetniki utegnili povzročiti pri opravljanju odvetniškega poklica (Zakon o odvetništvu, 1993, 9. člen).

Odvetnik ne odgovarja za uspeh, njegova dolžnost je uporabiti vso poklicno znanje, ki ga ima, da bi dosegel določen rezultat za stranko (Gregorič, 2006, str. 443). Problem medsebojnega odnosa med odvetnikom in stranko sem izpostavila že v poglavju 5.1. Pri svojem delu mora ravnati s skrbnostjo dobrega strokovnjaka. Odvetnik, ki je ravnal z vso skrbnostjo, marljivostjo, znanjem in sposobnostjo, ki se zahteva od njega, ne bo odškodninsko odgovarjal, čeprav ni dosegel pričakovanega rezultata. Če pa ravna v nasprotju s pravili stroke, je podana njegova (krivdna) odgovornost. Obligacijski zakonik v 6. členu eksplicitno opredeljuje poklicno skrbnost dobrega strokovnjaka. Merilo je tipično ravnanje povprečnega strokovnjaka z istega področja. Angleško pravo pa na primer od profesionalcev zahteva, da pokažejo tisto stopnjo skrbnosti in znanja, ki je značilna za druge strokovnjake iz iste branže, torej skrbnost in znanje razumnega in povprečno skrbnega in usposobljenega profesionalca. Sodna praksa v ZDA pa odškodninsko odgovornost odvetnikov omejuje in je le-ta podana takrat, če je njegovo ravnanje tako slabo, da na tak način noben njegov poklicni kolega ne bi postopal. Druga skrajnost je prisotna v Franciji, kjer odvetnik odgovarja za vsako malomarnost, pri čemer je standard za presojo skrbnosti preudaren odvetnik (Gregorič, 2006, str. 443).

Odvetniška zbornica ima za vse svoje člane to zavarovanje urejeno kot kolektivno⁶⁶ (Posvet komercialistov, 2006). Premija za omenjeno zavarovalno kritje se plačuje iz odvetnikovega zavarovalnega prispevka zbornici, minimalne zavarovalne vsote pa so prepuščene pogodbeni avtonomiji, saj jih zakon eksplicitno ne določa, prav tako pa ni sprejet ustrezen podzakonski akt, ki bi urejal to področje.

V praksi so zavarovalne vsote ponavadi iste kot pri zavarovanju odgovornosti notarjev. Le-ta pa je bila do julija 2006 po veljavnih predpisih določena na minimalno 8 mio SIT in po želji posameznega notarja njen večkratnik, torej 16 mio SIT, 24 mio SIT in naprej (Odredba o najnižji zavarovalni vsoti, 1994). Prav tako je bil s strani zavarovalnic določen tudi letni agregat, ki znaša največ dvakratnik izbrane zavarovalne vsote. Smisel določitve minimalnih zavarovalnih vsot in letnih agregatov za zavarovalnico pa smo spoznali že v prejšnjem poglavju o splošnih

⁶⁶ Kolektivno zavarovanje odvetnikov je Odvetniška zbornica sklenila na zavarovalno vsoto 24 mio SIT.

značilnostih zavarovanja poklicnih odgovornosti. Od julija 2006 pa veljajo nove zavarovalne podlage⁶⁷, ki določajo minimalno zavarovalno vsoto za odvetnike 50.000 EUR in njen večkratnik, glede na željo zavarovanca. Soudeležba zavarovanca pri vsaki škodi je 10 % od dajatev zavarovalnice, vendar ne manj kot 450 EUR⁶⁸.

Slovenske zavarovalnice ponujajo takšno zavarovanje v obliki splošnih pogojev za zavarovanje poklicnih odgovornosti ter posebnih pogojev za zavarovanje poklicne odgovornosti odvetnikov⁶⁹. S tem zavarovanjem je krita poklicna odgovornost zavarovanca za čisto premoženjsko škodo, ki nastane zaradi grobih napak pri opravljanju registrirane dejavnosti zavarovanca (odvetnika) ter pri njem redno zaposlenih oseb.

Odvetniška dejavnost zajema vse oblike pravne pomoči fizičnim in pravnim osebam pri uresničevanju in zaščiti njihovih pravic ter pravnih interesov, kot na primer dajanje pravnih nasvetov, sestavljanje listin, tožb, pritožb, predlogov, zahtevkov, izrednih pravnih sredstev in podobno. Do zavarovalnega primera pride z vsako opustitvijo zagotavljanja pravne zaščite ali z napakami, katerih posledica je škoda, povzročena tretjim osebam (strankam). Izključena je odgovornost za odškodninske zahtevke za škodo, ki nastane zaradi primanjkljajev v blagajni ali zaradi napak pri izplačilih in poneverb zavarovančevega osebja, kakor tudi za škodo, ki nastane zaradi namerne kršitve predpisov in pogodbenih obveznosti, zaradi nekomercialnega svetovanja odvetnika in podobno. Praksa reševanja odškodninskih zahtevkov iz naslova poklicne odgovornosti ugotavlja, da je približno 90% vseh škodnih primerov posledica zamujanja rokov, kar štejejo pod veliko malomarnost in kar ponavadi že meji na naklep. Dobro definirane izključitve so pri tem zavarovanju ključnega pomena, saj se s tem odpravi velika verjetnost zavarovalniških goljufij.

Tabela 8: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova zavarovanja poklicne odgovornosti odvetnikov po letih⁷⁰

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat
2002	42.859.976	12.925.844	30,16 %
2003	51.797.442	22.595.369	43,62 %
2004	56.081.408	52.123.251	92,94 %
2005	64.729.908	54.294.805	83,88 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1.1.2002 do 31.12.2002 (ter 2003, 2004 in 2005).

⁶⁷ Interni viri Zavarovalnice Triglav, d.d.

⁶⁸ Pri navajanju splošnih in posebnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

⁶⁹ Pri navajanju splošnih in posebnih pogojev se sklicujem na pogoje, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

⁷⁰ Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

Ustaljena je uporaba odbitne franšize, na kar pa sem že opozorila. Škodno dogajanje je razvidno iz zgornje tabele in prav tako nakazuje na utemeljeno uvedbo obveznega zavarovanja, gledano z vidika varstva oškodovancev.

5.4 ODGOVORNOST NOTARJEV

Zelo podobno zgoraj opisanemu je urejeno tudi zavarovanje poklicne odgovornosti notarjev. Obveznost zavarovanja te poklicne odgovornosti nalaga Zakon o notariatu, ki predpisuje, da mora notar skleniti zavarovalno pogodbo za kritje morebitne škode, za katero je odgovoren strankam po obligacijskih predpisih (Zakon o notariatu, 2006, 14. člen). Tudi za notarje se je do julija 2006 uporabljala predpisana minimalna zavarovalna vsota 8 mio SIT oziroma njen večkratnik in prav tako letni agregat, kar sem opisala že pri zavarovanju odgovornosti odvetnikov (Odredba o najnižji zavarovalni vsoti, 1994). Od julija 2006 so v veljavi nove zavarovalne podlage, ki prav tako kot pri zavarovanju odgovornosti odvetnikov določajo minimalno zavarovalno vsoto 50.000 EUR in njen večkratnik, glede na željo in potrebe zavarovanca⁷¹. Prav tako je uporabljena odbitna franšiza v višini 10 % od dajatev zavarovalnice, vendar v absolutnem znesku najmanj 450 EUR.

Zakon o notariatu pa poleg zavarovanja osnovne dejavnosti predvideva tudi obvezno zavarovanje dejavnosti za skrbniške notarje. Zakon o varstvu kupcev stanovanj in enostanovanjskih stavb v 41. členu namreč določa, da storitve skrbniškega notarja po pogodbi o oblikovanju skrbniškega računa lahko opravlja le notar, ki je vpisan v register skrbniških notarjev in ima ustrezno zavarovalno kritje na podlagi dodatnega zavarovanja odgovornosti v zvezi z opravljanjem skrbniških storitev po omenjeni pogodbi o oblikovanju skrbniškega računa (Zakon o varstvu kupcev stanovanj in enostanovanjskih stavb, 2006). To kritje je razširitev osnovnega zavarovanja poklicne odgovornosti in zavarovalnica premijo obračuna glede na višino posameznih projektov oziroma sklenjenih pogodb o oblikovanju skrbniškega računa z banko in prodajalcem. Višina zavarovalne premije je torej vezana na višino vrednosti posameznega projekta oziroma pogodbene vrednosti. Osnovna zavarovalna vsota je prav tako 50.000 EUR in njen večkratnik. Prav tako je uvedena 10 % franšiza, ki v absolutnem znesku ni nižja od 900 EUR⁷².

V primeru notariata gre za opravljanje storitev javnega značaja in s tem je povezano dejstvo, da notar v bistvu opravlja storitve za tretje osebe, ki so istočasno v vlogi naročnika. Tretje osebe in naročniki so si enaki v razmerju do notarja in tudi zavarovalno kritje je temu prilagojeno. Po navedenih pogojih

⁷¹ Interni viri Zavarovalnice Triglav, d.d.

⁷² Interni viri Zavarovalnice Triglav, d.d.

zavarovalnica v enakem obsegu jamči za čisto premoženjsko škodo, ki jo proti zavarovancu uveljavljajo tretje osebe, torej naročniki storitev javnega značaja (Posvet komercialistov, 2006).

5.5 ODGOVORNOST NEPREMIČNINSKIH POSREDNIŠKIH DRUŽB

Zakon o nepremičninskem posredovanju v 6. členu določa, da mora nepremičninska družba zavarovati svojo odgovornost za škodo, ki jo povzroči naročitelju ali tretji osebi s kršitvijo pogodbe o posredovanju, z zavarovalno vsoto, ki ne sme biti nižja od 40.000.000 SIT za posamezen zavarovalni primer oziroma od 80.000.000 SIT⁷³ za vse zavarovalne primere v posameznem letu (Zakon o nepremičninskem poslovanju, 2003). Te zavarovalne vsote lahko pristojni minister za posamezno leto tudi spremeni⁷⁴. Z obravnavano določbo zakon ureja najnižjo zavarovalno vsoto, za katero se mora zavarovati nepremičninska družba oziroma nepremičninski posrednik ter zavarovalne primere, za katere se mora obvezno zavarovati. V vsem ostalem pa glede zavarovanja pred odgovornostjo veljajo splošna pravila, ki jih ureja obligacijsko pravo (Kožar, 2003, str. 109).

V tem primeru vidimo, da je že zakonodajalec natančno zapisal, kaj od nepremičninskih posrednikov pričakuje in kolikšno zavarovalno kritje od njega zahteva v zameno za izdajo licence za opravljanje posla. Določena je minimalna zavarovalna vsota, ki je glede na poslovanje nepremičninskega posrednika, ki ima povprečne dohodke iz naslova dejavnosti, kar ustrezna in določen je tudi letni agregat, kar je v pomoč zavarovalnici, da izračuna ustrezno plačilo za prevzeto zavarovalno kritje.

Prav tako je tudi tukaj zavarovalnica vključila soudeležbo zavarovanca v višini 10 % od priznane odškodnine, vendar najmanj 40.000 SIT že zaradi preventivnih ukrepov, gledano skozi škodno politiko.

V praksi je bilo zavarovanje do nedavnega urejeno v okviru zavarovanja splošne odgovornosti z razširitvijo za čiste premoženjske škode. Jamstvo zavarovalnice je bilo pri tem širše, o čemer sem predhodno že razpravljala, vendar precej cenovno neugodno za mala podjetja z enim ali dvema zaposlenima, saj Zakon o nepremičninskem posredovanju od nepremičninskih družb tega ni zahteval. Zakon predvideva le zavarovanje poklicne odgovornosti nepremičninskih posrednikov, čemur pa ustreza sedanja ureditev in izvajanje v praksi.

⁷³ Nove zavarovalne podlage: zneski v EUR – 170.000 EUR / 340.000 EUR.

⁷⁴ V tem primeru bodo spremenjene zavarovalne vsote morale biti izražene v evrih.

5.6 ODGOVORNOST PROJEKTANTOV

Projektantska dejavnost je nepogrešljiv segment pri izgradnji objektov (Ferlan, 1998, str. 171). Zakon o graditvi objektov v 1. členu natančno navaja, da gradnja objekta obsega projektiranje, gradnjo in vzdrževanje objekta (Zakon o graditvi objektov, 2004, 1. člen). Omenjeni zakon natančno predpisuje minimalno zavarovalno vsoto na katero se mora glasiti zavarovalna polica (Zakon o graditvi objektov, 2004, 33. člen). To je 10 mio SIT za posameznega izvajalca projektantskih storitev. Zakon določa, da mora biti pogodba sklenjena pred začetkom izvajanja storitev za škodo, ki bi jo projektantsko podjetje utegnilo povzročiti vlagatelju pri opravljanju svoje dejavnosti.

Po splošnih pogojih in cenikih za zavarovanje projektantske odgovornosti⁷⁵ je minimalna zavarovalna vsota prav tako določena v skladu z zakonom (10 mio SIT), lahko pa zavarovanec izbere tudi višjo, pač glede na lastne potrebe in naravo projektov, ki jih prevzema v delo. Omenjeno zavarovanje pokriva zahteve tretjih oseb za škodo zaradi napake v tehnično računskih in statističnih osnovah ter izračunih, v konstrukciji in tehnični izdelavi projektne dokumentacije, če ima napaka v času zavarovalnega kritja za posledico poškodovanje ali uničenje objekta, ki je ali bo zgrajen na podlagi zavarovančevega projekta.

Podjetje mora previdno oceniti ali je glede na dejavnost podvrženo obvezi za sklenitev tega zavarovanja. Proučiti mora možne škode in posledice, ki jih pri svojem delu lahko povzroči naročniku. Pri tem mora izhajati iz dejstva, da so predmet zavarovanja odškodninski zahtevki tretjih oseb zaradi napak v projektni dokumentaciji.

Nepravilno tolmačenje posameznih terminov lahko pripelje do prave zmede in poostrovanja odnosa med zavarovateljem in zavarovancem zaradi odklonitve izplačila prijavljene škode. Obstaja pa tudi optimistični scenarij, ki ga bom opisala na konkretnem primeru, ki sem ga obravnavala pred kratkim. Podjetje, na katerega se situacija nanaša, je dejansko registrirano kot projektantsko podjetje in v začetni evforiji ponujanja zavarovanja projektantske odgovornosti kot obvezne, so se določena razmerja nehote spregledala.

Ob tem naj opozorim, da to ni osamljen primer, kar lahko zrcali nezadostno zanimanje obeh udeleženk v zavarovalnem razmerju. Natančno proučevanje zavarovalnega kritja, izključitev in podobnih določil, se je začelo izvajati ob nastali škodi, ki je bila zavrnjena. Glede na naravo njihovega poslovnega procesa, je bila to lastna škoda, ki pa je povsod izključena iz zavarovalnega kritja. Lastna škoda pa je bila zaradi tega, ker so sami izoblikovali idejo o izdelku od začetka do konca.

⁷⁵ Pri navajanju splošnih pogojev in cenikov se sklicujem na pogoje in cenike, ki jih ponuja Zavarovalnica Triglav, d.d.

Poslovni proces, ki se je pri njih odvijal, je tekel od zasnovne ideje o določeni strojni opremi oziroma delu stroja, do priprave kompletne projektne dokumentacije in same izdelave prototipa in nato po preizkušanjih tudi polizdelka ali končnega izdelka, ki je nato bil plasiran na trg. Eden od teh polizdelkov, ki je bil predviden za nadaljnjo vgradnjo v stroj pri kupcu v Nemčiji, ni ustrezal merilom in kupec je prototip zavrnil kot neuporaben. Zaradi tega so šle v nič vse projektantske ure, ves material, skratka celoten projekt ni bil za nobeno rabo. Stroške, nastale v tej zvezi, je želelo podjetje uveljaviti iz naslova zavarovanja projektantske odgovornosti, saj konec koncev, to zavarovanje krije škode, ki bi nastale zaradi napak v tehničnih računskih in statističnih osnovah. Pa vendar mora po pogojih odškodninski zahtevek vložiti tretja oseba, ta pa v opisanem primeru ni bila udeležena. Po težkih pogajanjih in tolmačenju vseh možnih razmerij in takih ali drugačnih rešitev, smo skupaj prišli do zaključka, da jim je dejansko na kožo pisano zavarovanje proizvajalčeve odgovornosti za izdelke, ki so ga tudi sklenili.

To zavarovanje bom s strokovnega vidika natančneje obravnavala v zadnjem poglavju. Na tem mestu bi dodala le opazko, da zavarovalnice obstajajo in delujejo zaradi zavarovancev. Skladno s tem jim moramo ponuditi tisto, kar le-ti potrebujejo ali pa česar ne potrebujejo in upamo, da iz tega naslova ne bo škodnih posledic. Šalo na stran, zavarovanje temelji na zaupanju, ki ga lahko dosežemo le s korektnim sodelovanjem. Iz opisanega primera je razvidno, da je to možno.

Pri zavarovanju projektantske odgovornosti je predviden letni agregat izplačanih škod v višini dvakratne zavarovalne vsote ter seveda obvezna odbitna franšiza, kot soudeležba zavarovanca pri vsakem škodnem dogodku.

Tabela 9: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova zavarovanja poklicne odgovornosti projektantov po letih⁷⁶

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat
2002	46.016.165	17.802.252	38,67 %
2003	78.255.716	13.762.599	17,59 %
2004	99.112.103	19.454.297	19,63 %
2005	118.674.791	3.575.788	3,01 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005).

Iz podatkov lahko sklepamo, da se je uvedba projektantske odgovornosti kot obvezne obnesla kot ustrezna. Gledanje z vidika upadanja izplačanih škod lahko pripelje k predpostavki, da so se projektanti začeli resno zavedati svoje odgovornosti in se delu posvetijo z vso potrebno skrbnostjo in strokovnostjo, kar

⁷⁶ Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

ima za posledico manjše število odškodninskih zahtevkov in nesporazumov med vsemi udeleženci razmerja.

Iz zakonskih določil vidimo, da se je pri predpisovanju tega zavarovanja kot obveznega že posluževalo natančnejših določil, vsaj kar se tiče minimalne zavarovalne vsote. Enako velja za naslednjo zavarovalno vrsto – zavarovanje izvajalca gradbenih del.

5.7 ODGOVORNOST IZVAJALCEV GRADBENIH IN MONTAŽNIH DEL

Tudi gradbenik oziroma montažer⁷⁷ mora imeti na podlagi Zakona o graditvi objektov obvezno sklenjeno zavarovanje odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam na minimalno zavarovalno vsoto 10 mio SIT (Zakon o graditvi objektov, 2004, 33. člen). Glede na to, da je pri nas že kar praksa, da se določeno zavarovanje predpiše kot obvezno, ne določi se pa vseh zadev, ki so v posameznih primerih relevantne, je tehnična izvedba ustreznosti zavarovanja in njegove skladnosti tako za zakonom kot tudi s potrebami zavarovanca, ki je sklenitvi obvezan, prepuščena zavarovalniškemu sektorju.

O temeljnih problemih izvajanja zavarovanja odgovornosti izvajalca gradbenih del sem razmišljala že v poglavju o skupnih značilnostih poklicnih odgovornosti, zato se na tem mestu ne bi ponavljala. Prikazala bi le škodno dogajanje, ki je zelo podobno škodnemu dogajanju pri zavarovanju avtomobilske odgovornosti, kar kaže na utemeljeno uvedbo obvezne sklenitve zavarovanja. Škodni rezultat je v tem primeru še precej slabši od škodnega rezultata pri zavarovanju avtomobilske odgovornosti, kar postaja že zaskrbljujoče za zavarovalnico.

Tabela 10: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova zavarovanja poklicne odgovornosti izvajalcev gradbenih del po letih⁷⁸

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat
2002	85.093.732	13.109.578	15,41 %
2003	85.094.837	14.379.422	16,90 %
2004	79.319.215	24.436.491	30,81 %
2005	76.005.026	68.170.357	89,69 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005)

⁷⁷ Logika gradbenega in montažnega zavarovanja je v praksi zelo podobna, zato se bom v nadaljevanju posluževala le izraza izvajalec gradbenih del ali gradbenik in se s tem izognila besedni zmedi, ki bi sledila pogostega poimenovanja obeh poklicev.

⁷⁸ Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

Ustaljena je soudeležba zavarovanca pri škodi in znaša prav tako ustaljenih 10% od priznane odškodnine vendar najmanj 50.000 SIT in največ 500.000 SIT. Zgornja meja soudeležbe je variabilna in jo lahko zavarovanec poviša, seveda se mu s tem prizna popust na premijo, obenem pa ga spodbuja k racionalnemu obnašanju, saj si škod ne želi plačevati sam.

5.8 ODGOVORNOST REVIZIJSKIH DRUŽB

Vse revizijske družbe so po 47. členu Zakona o revidiranju obvezane k zavarovanju odgovornosti za škodo, ki bi jo lahko povzročile pravni osebi, pri kateri je opravila revidiranje, oziroma tretji osebi, s kršitvijo pogodbe o revidiranju oziroma pravil revidiranja (Zakon o revidiranju, 2001).

Prav tako je določena minimalna zavarovalna vsota in sicer mora za posamezen zavarovalni primer za posamezno poslovno leto biti najmanj enaka tistemu od naslednjih rezultatov, ki je višji:

- od najvišje cene za storitve revidiranja na podlagi posamezne pogodbe o revidiranju, pomnoženi z 1,5 ali
- od seštevka cen za storitve revidiranja na podlagi vseh pogodb o revidiranju, pomnoženemu z 2,5.

Zavarovalni primer pomeni eno ali več dejanj ali opustitev, ki izhajajo iz poročila posamezne objavljene revizije družbe za določeno obračunsko obdobje, ki obsega izkaz uspeha in stanja, izračun dobička ali izgube in poročilo o spremembah finančnega položaja. Iz tega izhaja, da zavarovalnica z zavarovanjem jamči za čisto premoženjsko škodo, ki jo proti zavarovancu uveljavlja tretja oseba in za katero je zavarovanec odgovoren⁷⁹.

Določen je seveda letni agregat in odbitna franšiza. V pogojih za zavarovanje poklicne odgovornosti revizijskih družb je navedeno, da je zavarovanec udeležen pri vsaki škodi z 10 % od priznane odškodnine. Minimalni znesek soudeležbe zavarovanca pri škodi ni definiran, poslužujemo se le odstotno izražene franšize. Letni agregat pa predstavlja dvakratnik dogovorjene zavarovalne vsote, izračunane na zgornji prikazan način.

⁷⁹ Interni viri Zavarovalnice Triglav, d.d.

5.9 ODGOVORNOST SODNIH IZVRŠITELJEV

Po Zakonu o izvršbi in zavarovanju mora izvršitelj pred prisego skleniti zavarovalno pogodbo za morebitno škodo, ki nastane pri opravljanju njegove dejavnosti (Zakon o izvršbi in zavarovanju, 2006, 285. člen). To je škoda, ki nastane z opustitvijo dolžnosti izvršitelja.

Najnižjo zavarovalno vsoto, za katero mora izvršitelj skleniti zavarovalno pogodbo, določi minister, pristojen za pravosodje, s podzakonskim aktom. Le-ta še ni izdal podzakonskega akta, ki bi določil novo zavarovalno vsoto. Trenutno veljavna je zavarovalna vsota je še vedno 10 mio SIT (Pravilnik o najnižji zavarovalni vsoti za izvršitelja, 2002).

5.10 ODGOVORNOST ZAVAROVALNIH POSREDNIŠKIH DRUŽB

Zakon o zavarovalništvu v 222. členu po vzoru pravnega reda EU predpisuje obvezno zavarovanje zavarovalnih posredniških družb (Zakon o zavarovalništvu, 2004 in 2006). Svojo odgovornost do zavarovalca za kršitev pogodbe o zavarovalnem posredovanju morajo zavarovati z zavarovalno vsoto, ki ne sme biti nižja od 240 mio SIT za posamezni zavarovalni primer oziroma 360 mio SIT za vse zavarovalne primere v posameznem letu (letni agregat)⁸⁰. Zopet je prisotna soudeležba zavarovanca pri škodi in sicer v višini 10 % od priznane odškodnine, vendar v absolutnem znesku ne manj kot s 100.000 SIT.

Zavarovanje krije odškodninsko obveznost zavarovanca za čisto premoženjsko škodo, ki nastane zaradi napačnega ravnanja ali opustitve ravnanja pri opravljanju dejavnosti zavarovalnega posredovanja in jo proti zavarovancu uveljavlja naročnik. Natančne relacije med udeleženci v omenjenem pogodbenem razmerju sem obravnavala že v predhodnih poglavjih in se na tem mestu ne bi več ustavljala. Na kratko bi izpostavila le ključna dejstva v zvezi z udejanjanjem te zavarovalne vrste v praksi.

V tej zvezi je na slovenskem trgu med sedmimi zavarovalnicami⁸¹ sklenjen dogovor o sozavarovanju za zavarovanje odgovornosti zavarovalnih posrednikov. V njem je določeno, da bodo podpisnice v zvezi z izvajanjem zavarovanj odgovornosti zavarovalnih posrednikov sklepale zavarovanja in likvidirale škode. Vsaka od zavarovalnic bo pri posamezni sklenjeni zavarovalni pogodbi nosila pravice in obveznosti v sorazmernem deležu.

⁸⁰ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zavarovalništvu je v juniju 2006 uvedel zneske izražene v evrih in sicer minimalna zavarovalna vsota 1 mio EUR in letni agregat 1,5 mio EUR.

⁸¹ Podpisnice dogovora so bile: Adriatic d.d., Slovenica d.d. (sedaj združena), Generali d.d., Grawe d.d., Merkur zavarovalnica d.d., Zavarovalnica Maribor d.d., Zavarovalnica Tilia d.d. in Zavarovalnica Triglav d.d.

5.11 ODGOVORNOST ZDRAVNIKOV

Na podlagi Zakona o zdravniški službi mora zdravnik, ki dela neposredno z bolniki, biti zavarovan za odgovornost za škodo, ki bi lahko nastala pri njegovem delu (Zakon o zdravniški službi, 2004 in 2006, 61. člen). Zaposlenega zdravnika zavaruje delodajalec (npr. bolnišnica).

Zdravnikova odgovornost se pri njegovi strokovni napaki presoja po subjektivnem merilu. Zakon o zdravstveni dejavnosti določa, da zdravstveni delavci in sodelavci opravljajo dejavnost v skladu s sprejeto zdravstveno doktrino in s kodeksom medicinske etike. Zdravnik mora pri svojem delu ravnati po spoznanjih znanosti in strokovno preverjenih metodah (Zakon o zdravniški službi, 2004 in 2006, 3. člen). Zavezan je za skrbno ravnanje in ne odgovarja za pričakovan uspeh, čeprav zdravljenje poteka strokovno neoporečno.

Načelo subjektivne odškodninske odgovornosti zdravnika temelji na bolnikovem pristanku na določeno metodo zdravljenja in na dejstvu, da bolezen kot taka predstavlja nevarnost, pri čemer nosilec bolezni nosi morebitno škodo, ter na tem, da je zdravnik zavezan ravnati skrbno in strokovno v korist bolnika. Iz tega lahko izluščimo dejstvo, da zdravnik ne sme biti preveč obremenjen z grožnjo strožje odgovornosti, ker bi ga to sililo k izrazito defenzivnim postopkom zdravljenja, ki bolniku v mnogih primerih ne zagotavljajo uspeha zdravljenja (Gregorič, 2006, str. 446).

Na strokovnem področju zavarovalno vsoto po posameznih specialnostih vsako leto določi zbornica v soglasju z ministrom (Zakon o zdravniški službi, 2004 in 2006, 61. člen). Zdravniška zbornica Slovenije zahteva od svojih članov sklenitev zavarovanja na zavarovalno vsoto 3 mio SIT.

To višino zavarovalnega kritja imajo na razpolago v okviru kolektivne ureditve zavarovanja s strani Zdravniške zbornice.

Glede na dodatne dogovore in relativno nizko predpisano zavarovalno vsoto je Zdravniška zbornica Slovenije apelirala na svoje člane, naj sklenejo zavarovanje odgovornosti za višje zavarovalne vsote. Z zavarovalnico je zbornica sklenila dogovor o zavarovalnem kritju za 6,5 mio SIT ter 13 mio SIT. S tem dogovorom se je določil tudi določen popust na višje zavarovalne vsote. Ta dogovor se dosledno izvaja tudi v praksi, pri čemer upamo na čim manj odškodninskih zahtevkov. Škodno dogajanje se glede na podatke ne izkazuje tako dramatično, kot je to mogoče čutiti ob spremljanju novic in škandalov v sredstvih javnega obveščanja.

Tabela 11: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova zavarovanja poklicne odgovornosti zdravnikov po letih⁸²

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat
2002	24.161.548	3.662.097	15,16 %
2003	22.865.297	9.188.530	40,19 %
2004	19.382.450	11.819.720	60,98 %
2005	19.819.481	8.229.677	41,52 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005)

5.12 ODGOVORNOST TURISTIČNIH AGENCIJ

To zavarovanje je najnovejše, saj so morale turistične agencije le-tega urediti do 1. 2. 2006. S tem so zadostile pogojem za pridobitev licence za opravljanje dejavnosti organizacije turističnih aranžmajev. Poleg dokazila o zavarovanju nesolventnosti organizatorjev turističnih potovanj, ki spada v kategorijo kavcijskih zavarovanj in katerega bomo spoznali v poglavju 7.2, je po Zakonu o spodbujanju razvoja turizma obvezno tudi zavarovanje odgovornosti turistične agencije iz dejavnosti z razširitvijo na čisto premoženjsko škodo na predpisano zavarovalno vsoto 10 mio SIT (Zakon o spodbujanju razvoja turizma, 2004, 36. člen).

Kot običajno, je dodana soudeležba zavarovanca pri škodi v višini 10 %, vendar najmanj 50.000 SIT in največ 500.000 SIT. Zavarovalna vsota predstavlja tudi letni agregat in najvišjo obveznost zavarovalnice iz tega naslova.

Zavarovanje krije škodo, ki nastane zaradi neizvajanja ali neustreznega izvajanja pogodbenih obveznosti do naročnika turističnih storitev. To ne pomeni škode, ki bi nastala kot posledica nezadovoljstva stranke z neustrezno namestitvijo ali njenim subjektivnim mnenjem o ustreznosti storitve, ampak je odškodninski zahtevek stranke upravičen v primeru, da se dokaže čista premoženjska, finančna, telesna ali materialna škoda za katero bi bila agencija dejansko odgovorna.

Kot primer lahko navedem, da agencija rezervira stranki, ki je hitela na poslovni sestanek na primer v London, napačno letalsko karto. Stranka je zaradi tega imela probleme na letališču, celo zamudila let in sestanek ter uspela dokazati finančno izgubo zaradi izgube posla, ki je bil posledica rezervacije napačne letalske karte.

Naslednje poklicne odgovornosti so še bolj specifične in so poznane pravzaprav le peščici ljudi, ki se s temi dejavnostmi neposredno ukvarjajo. Kljub temu niso nič

⁸² Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

kaj manj pomembna kot zavarovanja, ki sem jih zgoraj natančneje opisovala, pa vendar naj mi kdo ne zameri, ker se jih bom le bežno dotaknila.

5.13 ODGOVORNOST OVERITELJEV KVALIFICIRANIH ELEKTRONSKIH POTRDIL

Ena izmed takih je zavarovanje poklicne odgovornosti overiteljev kvalificiranih potrdil elektronskih podpisov. To je sodobno zavarovanje, ki temelji na Zakonu o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu iz leta 2004. Zakon ureja področje elektronskega poslovanja, ki zajema poslovanje v elektronski obliki na daljavo z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije ter uporabo elektronskega podpisa v pravnem prometu, ki praviloma vključuje tudi elektronsko poslovanje v sodnih, upravnih in drugih podobnih postopkih (Zakonu o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu, 2004, 1. člen). Pri tem imajo poseben položaj overitelji, ki so lahko fizične ali pravne osebe in izdajajo kvalificirana potrdila in opravljajo druge storitve v zvezi z overjanjem ali elektronskimi podpisi. Te storitve morajo zagotavljati kot dobri strokovnjaki. Po 34. členu omenjenega zakona morajo zavarovati svojo odgovornost do tretjih oseb. Prav tako je predpisana najnižja zavarovalna vsota, ki jo predpiše Vlada RS z uredbo, ki trenutno določa zavarovalno vsoto v višini 50 mio SIT.

5.14 ODGOVORNOST GORSKIH VODNIKOV

Kot naslednja zanimivost so gorski vodniki, ki morajo po Zakonu o gorskih vodnikih in njegovim 22. členom imeti zavarovano svojo odgovornost proti tretjim osebam in morajo biti nezgodno zavarovani (Zakonu o gorskih vodnikih, 2004). V nasprotnem primeru so kazensko odgovorni in se jim predpiše globa v višini 200.000 SIT.

Najnižje zavarovalne vsote predpiše pristojni minister na pobudo Združenja gorskih vodnikov Slovenije. Na spletni strani združenja sem našla naslednje podatke o zavarovanju gorskih vodnikov:

Aktivni gorski vodniki z mednarodno licenco, z licenco slovenskega združenja in aktivni gorski vodniki - pripravniki z licenco ZGVS so zavarovani za odgovornost do tretjih in sicer za poškodovanje oseb do vsote 10.320.000 SIT in za poškodovanje stvari do vsote 3.096.000 SIT. To zavarovanje je urejeno na nivoju Združenja gorskih vodnikov Slovenije glede na število vseh članov.

Poleg tega morajo biti tudi obvezno nezgodno zavarovani in sicer za trajno invalidnost za vsoto 3.000.000 SIT in za smrt zaradi nezgode za vsoto 1.500.000 SIT.

5.15 ODGOVORNOST GEODETSKIH PODJETIJ

Na podlagi Zakona o geodetski dejavnosti in njegovega 28. člena, lahko dobi geodetsko podjetje dovoljenje za opravljanje dejavnosti le pod pogojem, da ima sklenjeno zavarovalno pogodbo za škodo, ki bi jo pri opravljanju dejavnosti utegnilo povzročiti strankam ali tretjim osebam in sicer do najnižje zavarovalne vsote v višini 10 mio SIT (Zakon o geodetski dejavnosti, 2000).

5.16 ODGOVORNOST UPRAVLJAVCEV STRELIŠČ

Skladno z Zakonom o orožju in njegovim 55. členom je upravljalec strelišča odgovoren za vso škodo, ki nastane iz dejavnosti strelišča oziroma zaradi opustitve njegovih zakonskih dolžnosti (Zakon o orožju, 2005). Pred začetkom upravljanja strelišča mora skleniti zavarovalno pogodbo za škodo, za katero je odgovoren in sicer najmanj v višini zavarovalne vsote, ki jo predpiše minister z notranje zadeve. Na tej podlagi je odrejena najnižja zavarovalna vsota, za katero mora upravljavec strelišča skleniti zavarovalno pogodbo za škodo, za katero je odgovoren po zakonu o orožju, znaša 20.000.000 tolarjev.

5.17 ODGOVORNOST CERTIFIKACIJSKIH ORGANOV ZA POTRJEVANJE SKLADNOSTI GRADBENIH PROIZVODOV

Z Zakonom o gradbenih proizvodih⁸³ iz leta 2000 so se uredili pogoji za promet z gradbenimi proizvodi, podeljevanju tehničnih soglasij gradbenim proizvodom, ugotavljanje skladnosti le-teh s predpisi Evropske organizacije za tehnična soglasja ter izvajanje postopkov priznavanja skladnosti gradbenih proizvodov (Zakon o gradbenih proizvodih, 2000, 1. člen).

Bistvene zahteve za gradbene objekte, ki morajo biti, če so predpisane s predpisi o graditvi gradbenih objektov, izpolnjene ves čas njihove ekonomsko sprejemljive življenjske dobe in ki jih je treba upoštevati pri določitvi zahtevanih lastnosti gradbenih proizvodov so mehanska odpornost in stabilnost, varnost pred požarom, higienska in varstvena zaščita in varovanje okolja, varnost pri uporabi, zaščita pred hrupom ter varčevanje z energijo.

⁸³ Gradbeni proizvod je vsak proizvod, ki je izdelan za trajno vgraditev v gradbene objekte (Zakon o gradbenih proizvodih, 2000, 5. člen).

Zakon v 28. členu določa, da lahko evropsko tehnično soglasje podeli le inšpekcijski organ, ki izpolnjuje pogoje strokovne usposobljenosti za ocenjevanje skladnosti gradbenih proizvodov ter ima dovoljenje ministra za gospodarstvo (licenco za opravljanje dela). Iz določil zakona ni razbrati predpisa o višini zavarovalne vsote, franšizi in podobnem. Avtonomija je na strani zavarovalnice oziroma zavarovanca.

Osebnostno se s tem zavarovanjem še nisem srečala zato težko komentiram njegovo realizacijo v praksi. Glede na specifičnost zavarovanja in določilo, da je za potrjevanje skladnosti proizvoda z zahtevami tehničnih specifikacij odgovoren proizvajalec (Zakon o gradbenih proizvodih, 2000, 22. člen), lahko razmišljam v smeri prenosa tveganja proizvajalčeve odgovornosti za izdelke na organ za potrjevanje skladnosti gradbenih proizvodov.

5.18 ODGOVORNOST IZVAJALCEV ZASEBNEGA VAROVANJA

Eno izmed novejših zavarovanj poklicnih odgovornosti je tudi obvezno zavarovanje odgovornosti izvajalcev zasebnega varovanja. Uvedbi tega zavarovanja je prav gotovo botrovala anomalija, ki je na področju izvajanja varnosti in delovanja varnostnih služb vlada v Sloveniji. Ob eni ali dveh odmevnejših nesrečah ali škodah, ki sta bile posledici neustrezne organizacije in usposobljenosti varnostne službe, so se zadeve začele premikati v smeri ureditve zakonodaje na področju pogojev, pod katerimi se varnostna služba lahko izvaja oziroma pod katerimi pogoji se družbi za varovanje izda licenca za opravljanje teh poslov.

Poznamo več oblik varovanja⁸⁴ in za vse je po določbah Zakona o zasebnem varovanju potrebno zadostiti dokaj strogim pogojem za pridobitev licence za opravljanje poslov iz tega naslova (Zakon o zasebnem varovanju, 2003, 37. člen).

Nosilec dejavnosti oziroma imetnik licence za opravljanje poslov zasebnega varovanja mora imeti že pred začetkom opravljanja dejavnosti urejeno zavarovanje odgovornosti za škodo, ki bi utegnila nastati naročniku ali tretji osebi v zvezi z opravljanjem dejavnosti. Določena je tudi minimalna zavarovalna vsota, ki v tem primeru znaša 10 mio SIT za posamezni zavarovalni primer (Zakon o zasebnem varovanju, 2003, 37. člen). Letni agregat je dvakratnik zavarovalne vsote, kar pomeni 20 mio SIT za vse zavarovalne primer v posameznem letu. Pokrita je

⁸⁴ Oblike varovanja:

- varovanje oseb
- varovanje premoženja
- prevoz in varovanje denarja ter drugih vrednostnih pošiljk
- varovanje javnih zbiranj
- upravljanje z VNC (upravljanje s tehničnimi sredstvi in napravami v varnostno-nadzornem centru)
- načrtovanje in izvajanje varnostnih sistemov.

škoda, ki nastane v času varovanja naročniku ali tretji osebi (o njihovih medsebojnih relacijah sem že predhodno razpravljala) ter napaka pri načrtovanju in pri izvajanju. Prav tako je prisotna 10 % soudeležba zavarovanca pri posameznem škodnem dogodku.

Pri tem naj izpostavim dilemo, ki se je pojavila dokaj hitro po uveljavitvi Zakona o zasebnem varovanju. Problem je nastal pri prevozu denarja in drugih vrednostnih pošiljk, ki jih je varnostna služba sprejela v prevoz. Denar je občutljiva zadeva in vedno bolj je »dišalo« po izsiljevanju ali celo goľufiji. Prevozniki denarja so bili proti lastnikovim trditvam nemočni, saj se točne količine denarja ali drugih vrednostnih stvari niso zavedali. Pri tem je praksa dilemo razrešila na naslednji način:

- Zavarovanje blaga na prevozu je izključno v interesu lastnika tega blaga in je tudi edina oseba, ki ima na blagu premoženjski interes. To pomeni, da mora lastnik blaga le-to ustrezno zavarovati, kar lahko stori s kargo zavarovanjem,
- Z imetniki licenc, ki prevoze vrednostnega blaga opravljajo, pa se sklene zavarovanje poklicne odgovornosti, saj prevoznik nikakor ne more vedeti za vrednost pošiljke.

6 OBVEZNA EKOLOŠKA ZAVAROVANJA

Obvezna ekološka zavarovanja so uvedena predvsem z namenom spodbujanja in usmerjanja družbenega razvoja v smer, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja (Zakon o varstvu okolja, 2006, 1. člen).

Vsak posameznik se mora s svojim odgovornim ravnanjem truditi za čim boljšo kvaliteto bivanja v okolju danes in tudi v prihodnje, saj smo nenazadnje odgovorni tudi za kvaliteto bivanja in življenja bodočih generacij.

Predpisom, pravilom in priporočilom, ki urejajo varstvo okolja v smislu preprečevanja jedrskih in drugih nesreč, onesnaževanja stojećih in tekočih voda, morja, preprečevanja nesreč pri prevozu nevarnega blaga in podobnim, je skupno to, da usmerjajo delovanje ljudi v smeri preprečevanja in zmanjševanja obremenjevanja okolja, ohranjanju in izboljševanju kakovosti okolja, trajnostni izrabi naravnih virov, zmanjševanju rabe energije in uporabi obnovljivih virov energije ter odpravljanju posledic obremenjevanja okolja.

O varstvu okolja je bilo izrečenih že veliko besed, še več jih lahko pričakujemo. Dejstvo pa je, da tematiko obravnava kar nekaj zakonov, ki se usklajujejo s

priporočili Evropske Unije. Naj omenim le Zakon o varstvu okolja, Zakon o prevozu nevarnega blaga, Pomorski zakonik.

Med obvezna ekološka zavarovanja uvrščamo zavarovanja za jedrsko škodo, za onesnaževanje morja z oljem, za kodo zaradi prevoza nevarnih in škodljivih snovi oziroma nevarnega blaga, za splošne ekološke nesreče ter škodo zaradi požara (Pavliha, 2000, str. 241). Ureditev posameznega od teh zavarovanj se nenehno usklajuje z smernicami in priporočili Evropske Unije s ciljem harmonizacije evropskega prava, kar predstavlja za temeljito spremljanje ustrezne zakonodaje pravi »vlak smrti«. Zgoraj omenjeni zakoni so bili »osveženi« in sprejeti v letu 2006 in dokaj natančno nadgrajujejo pomanjkljivosti zakonskih določil njihovih predhodnikov.

Podrobnejšega proučevanja posameznega od ekoloških zavarovanj se na tem mestu ne bom lotila, saj bi se preveč oddaljila od smisla magistrske naloge in kaj hitro prešla okvire, ki so mi na voljo. Tudi pri svojem delu se z njimi ne srečujem pogosto⁸⁵ in zaradi tega tudi težko komentiram probleme, ki izhajajo iz udeleženosti predpisov v praksi.

6.1 ODGOVORNOST ZA JEDRSKO ŠKODO

Zakonodaja v zvezi z jedrsko škodo temelji na Konvenciji o odgovornosti tretjim na področju jedrske energije, ki je začela veljati leta 2000. Določila konvencije se dopolnjujejo s predpisi veljavnimi v Evropski uniji. Ratificirana Pariška konvencija je vnesla nekaj novosti pri ureditvi tovrstnih zavarovanj in sicer je predpisala minimalne zavarovalne vsote za odgovornost do tretjih iz naslova jedrske škode. Pod pogoji iz te konvencije se pogodbenice obvezujejo, da se odškodnina za škodo izplača do zneska 15 mio SDR za nesrečo. Vsaka pogodbenica pa si lahko pridobi višji ali nižji znesek z zavarovanjem ali drugim finančnim jamstvom (Konvencija o odgovornosti tretjim na področju jedrske energije, 2000, 10. člen), pod nobenim pogojem pa zavarovalna vsota ne sme biti nižja od 5 mio SDR.

6.2 ODGOVORNOST ZA ONESNAŽENJE MORJA Z OLJEM

Pomorski zakonik, ki je uvedel najnovejše spremembe v zvezi z onesnaževanjem morja z nevarnimi in škodljivimi snovmi, v 128. členu govori, da ladji, ki prevaža več kot 2.000 ton olja in nima potrčila o zavarovanju odgovornosti za škodo, povzročeno zaradi onesnaženja z oljem v skladu s tem zakonom, ni dovoljeno priti

⁸⁵ Pri zavarovanju splošne odgovornosti uporabljamo Klavzulo za zavarovanje odgovornosti proti ekološkim škodam v smislu Zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06). Zavarovalnica jamči za škodo zaradi civilno pravnih odškodninskih zahtevkov, ki jih tretje osebe (oškodovanci) uveljavljajo proti zavarovancu zaradi ekološke škode, ki imajo za posledico poškodovanje oseb ali stvari. Uporabljena je 10 % franšiza in letni agregat v višini dvakratnika zavarovalne vsote.

v pristanišče in ne oditi iz pristanišča v Republiki Sloveniji in tudi ne v njem nakladati ali razkladati olja. Ladjar ali agent, ki zastopa ladjarja, je dolžan pred prihodom v pristanišče Upravi Republike Slovenije za pomorstvo predložiti potrdilo iz prejšnjega odstavka. Ladja, ki prevaža več kot 2.000 ton olja kot tovor, mora imeti potrdilo o zavarovanju za odgovornost za škodo (Pomorski zakonik, 2004, 128. člen), povzročeno zaradi onesnaženja z oljem (povzročeno z izlitim ali odvrženim oljem), na skupni znesek 133 SDR od primera in tone ladje, pri čemer celotni znesek nikakor ne more presegati 14 mio SDR (Pomorski zakonik, 2004, 831. člen). Potrdilo izda zavarovalnica ali druga oseba, pri kateri je tako zavarovanje sklenjeno, na podlagi predloženih listin, iz katerih izhaja, da je zavarovanje nepreklicno in nepogojno ter da ne bo prenehalo prej kot v treh mesecih. Lastnik ladje ne more omejiti svoje odgovornosti do zgoraj navedenih zneskov, če je dogodek, ki je povzročil škodo, nastal zaradi njegove osebne krivde.

6.3 ODGOVORNOST ZA ŠKODO ZARADI PREVOZA NEVARNIH IN ŠKODLJIVIH SNOVI

V Sloveniji je v veljavo stopila novela Zakona o prevozu nevarnega blaga prav v letu 2006. Ta zakon je usklajen s pravnim redom EU in ureja zlasti tehnične vidike prevoza nevarnega blaga v cestnem, železniškem, pomorskem in zračnem prometu (Zakon o prevozu nevarnega blaga, 2006, 2. člen). Vsakega od teh še natančneje določajo predpisi, od katerih nekatere smo v tem delu že spoznali. V omenjenem zakonu je predvideno le obvezno zavarovanje odgovornosti prevoznika za škodo, povzročeno tretjim osebam. Brez tega zavarovanja ne sme prevažati nevarnega blaga (Zakon o prevozu nevarnega blaga, 2006, 18. člen). Prevozno sredstvo, ki nevarne snovi prevaža, mora biti tudi nazorno in v skladu s predpisi označeno (Zakon o prevozu nevarnega blaga, 2006, 34. člen). Poleg tega so predvidene dokaj visoke kazni za neupoštevanje tega določila (Zakon o prevozu nevarnega blaga, 2006, 55. člen). Država ni predpisala najnižjih zavarovalnih vsot, niti ni predvidela sprejema podzakonskega akta na tem področju. Za razliko od drugih načinov prevoza, je za motorna vozila, ki prevažajo nevarne tovore, v zakonu o obveznih zavarovanjih v prometu predpisana minimalna zavarovalna vsota (navedene v poglavju 4.1.1). Pomorski transport nevarnih snovi je urejen na način, ki smo ga spoznali pri odgovornosti za onesnaženost morja z nevarnimi snovmi. Ostali dve vrsti transporta pa sta prepuščeni praznini.

6.4 ODGOVORNOST ZA SPLOŠNE EKOLOŠKE NESREČE

Iz Zakona o varstvu okolja sledi dokaj nedorečeno določilo v 10. členu, ki pravi, da se mora povzročitelj obremenitve za okolje zavarovati pred odgovornostjo za škodo, ki ji jo lahko povzroči z ekološko nesrečo tretji osebi (Zakon o varstvu okolja, 2006). V sedmi določbi tretjega člena pa je opisano, da je povzročitelj tveganja za okolje vsaka pravna in fizična oseba, ki neposredno ali posredno, izključno ali hkrati onesnažuje okolje, rabi naravne dobrine ali povzroča tveganje za okolje ali povzroči nesrečo. Iz tega bi lahko sklepali, da se mora vsak kadilec obvezno zavarovati oziroma si lahko to določilo razlagamo povsem vsak na svoj način, kar pomeni, da je na tem področju potrebnega še ogromno dogovarjanja oziroma konkretnih rešitev. Načeloma splošni pogoji za zavarovanje odgovornosti večine slovenskih zavarovalnic izključujejo odgovornost za ekološke nesreče in je kritje zopet rešeno s klavzulo za zavarovanje odgovornosti proti ekološkim škodam. S tem zavarovalnica jamči za škodo zaradi civilno pravnih odškodninskih zahtevkov, ki jih tretje osebe uveljavljajo proti zavarovancu zaradi ekološke škode, ki izvira iz nenadnega, nepričakovanega in presenetljivega dogodka (nesreče). Kritje obsega škodo zaradi smrti, telesnih poškodb in obolenja oseb ter škode zaradi uničenja in poškodb stvari (vključno z zemljišči, tekočimi in stoječimi vodami, podtalnico, rastlinami, živalmi in ozračjem). Zavarovalnica prav tako določi minimalne zavarovalne vsote ter letni agregat v višini dvakratnika izbrane zavarovalne vsote. Del škode pa mora tudi v tem primeru nositi sam zavarovanec v obliki franšize. Logični zaključek glede na zavarovalno kritje je, da morajo tovrstno zavarovanje skleniti pravne osebe, ki s svojim delovanjem oziroma dejavnostjo lahko povzročijo zgoraj navedene škode okolju.

6.5 ODGOVORNOST ZA ŠKODO ZARADI POŽARA

Zakon o varstvu pred požarom v skladu s politiko varstva okolja v 31. členu določa, da je požarno zavarovanje, ki ga ponujajo zavarovalnice sestavni del varstva pred požarom. V skladu s tem morajo zavarovalnice v svojih pogojih določiti najmanj enako požarno varnost, kot jo določa zakon (Zakon o varstvu pred požarom, 1993 in 2001, 31. člen). Povzročitelj požarnega tveganja se mora zavarovati proti odgovornosti za škodo, ki jo lahko povzroči nesreča tretjim osebam, lokalni skupnosti ali državi. Minimalnih zavarovalnih vsot ni predpisanih, prav tako pa tudi ni eksplicitno izraženo, kateri pravni subjekt predstavlja potencialno ogroženost požarno nevarnosti tretjim osebam, lokalni skupnosti ali državi.

7 DRUGA OBVEZNA ZAVAROVANJA

7.1 ZAVAROVANJE ODGOVORNOSTI ZA ZDRAVILA IN MEDICINSKE PRIPOMOČKE TER ZAVAROVANJE ODGOVORNOST ZA POIZKUSE ZDRAVIL NA ŽIVIH LJUDEH IN ŽIVALIH

Zakon o zdravilih in medicinskih pripomočkih⁸⁶ v 1. členu določa zdravila in medicinske pripomočke za uporabo v humani in veterinarski medicini, pogoje za njihovo izdelavo in dajanje v promet ter pogoje za zagotavljanje njihove kakovosti, varnosti in učinkovitosti (Zakon o zdravilih in medicinskih pripomočkih, 1999, 1. člen).

Zdravila in homeopatski izdelki se lahko dajejo v promet le z dovoljenjem pristojnega organa, v tem primeru je to Agencija za zdravila in medicinske pripomočke. Predlog za izdajo dovoljenja lahko med drugim vloži tudi pravna ali fizična oseba, ki nastopa v imenu proizvajalca in ima sedež v Sloveniji. Šteje se, da nastopa v imenu proizvajalca, če ima z njim sklenjeno pogodbo o zastopanju, ki opredeljuje tudi zavarovanje odškodninske odgovornosti proizvajalca za območje Republike Slovenije.

Prav tako mora svojo odgovornost za morebitno škodo, nastalo s preizkušanjem, zavarovati predlagatelj preizkušanja zdravila za uporabo v humanitarni medicini⁸⁷. Minimalna zavarovalna vsota ni predpisana, kakor tudi ne kazni za kršitev navedenih določb. Zavarovatelj zato določi svoje pogoje, ki jih z zavarovancem ustrezno nadgradita (višina zavarovalne vsote, soudeležba zavarovanca ...). Zavarovalnica jamči za povrnitev osebne premoženjske škode⁸⁸, ki jo preizkušanci uveljavijo proti zavarovancu zaradi telesnih poškodb, obolenj ali smrti, do katerih je prišlo zaradi zdravil oziroma snovi, uporabljenih v postopku kliničnega preizkušanja.

Tudi izdelovalci medicinskih pripomočkov morajo zavarovati odgovornost za morebitno škodo, povzročeno uporabnikom ali tretji osebi. Obvezno zavarovanje odgovornosti je prav tako predpisano za preizkuševalca medicinskih pripomočkov in naročnika preizkušanja, izdelovalec medicinskih pripomočkov v preizkušanju ali naročnik preizkušanja pa mora obvezno (nezgodno) zavarovati preizkušanca za morebitno škodo, povzročeno z medicinskim pripomočkom v preizkušanju. Prav tako najnižje zavarovalne vsote niso predpisane, je pa navedena denarna kazen za prekršek neupoštevanja v zvezi za zavarovanjem.

⁸⁶ Zakon o zdravilih in medicinskih pripomočkih (Uradni list RS, št. 101/1999, 70/2000, 7/2002 ter 67/2002).

⁸⁷ Zakon o zdravilih (2006, 60. člen) ter Pravilnik o kliničnem preizkušanju zdravil (2006, 8. člen).

⁸⁸ Osebna premoženjska škoda je opredeljena kot razlika med dejanskim premoženjskim stanjem preizkušanca in premoženjskim stanjem, ki bi ga imel, če do škodnega dogodka ne bi prišlo. V primeru telesnih poškodb so kriti potrebni stroški zdravljenja in denarno rento zaradi prehodne ali trajne nesposobnosti za delo, zmanjšanja delovne sposobnosti ali trajnega povečanja preizkušancevih potreb. V primeru smrti so kriti pogrebni stroški in denarna renta osebam, ki jih je preizkušanec preživljal oziroma imajo pravico od preizkušanca zahtevati preživljanje.

7.2 ZAVAROVANJE ORGANIZATORJEV POTOVANJ

Glede na določbe iz prvega odstavka 36. člena Zakona o spodbujanju razvoja turizma, 2004, 36. člen) morajo organizatorji turističnih potovanj pred pričetkom opravljanja dejavnosti med drugim skleniti pogodbo z zavarovalnico za primer nesolventnosti organizatorja turističnih potovanj, ki jo priložijo k vlogi za izdajo licence (Zakona o spodbujanju razvoja turizma, 2004, 37. člen).

Zavarovanje za primer nesolventnosti je posebna oblika kavcijskega zavarovanja, ki se nanaša na zavarovanje stroškov vrnitve oseb na potovanju v kraj njihovega prebivališča oziroma na kraj odhoda, če tega organizator potovanja ni sposoben sam financirati. Zavarovalnica izplača zavarovalnino v primeru, ko organizator svoji stranki ni finančno sposoben odplačati stroškov vrnitve (kredita).

V zakonu je tudi točno določen način in postopek pridobitve licence za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih potovanj, dejavnosti prodaje oziroma posredovanja turističnih potovanj ter o načinu vodenja registra izdanih licenc (Zakona o spodbujanju razvoja turizma, 2004, 37. člen). K vlogi za pridobitev licence za opravljanje dejavnosti je potrebno priložiti originalno pisno dokazilo o obstoju navedenega zavarovanja (garantno pismo).

Minimalna zavarovalna vsota je 10 mio SIT in ustaljena je uporaba franšize.

7.3 OBVEZNA NEZGODNA IN ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA

Omenjenih nezgodnih in življenjskih zavarovanj ne smemo mešati z obveznim nezgodnim zavarovanjem potnikov, ki sodijo v skupino obveznih zavarovanj v prometu, pa čeprav velikokrat delamo prav to napako. V omenjeno skupino lahko uvrščamo le obvezno nezgodno in življenjsko zavarovanje tujih potapljačev, prostovoljnih gasilcev in policistov.

7.3.1 Obvezno nezgodno in življenjsko zavarovanje tujih potapljačev

Z Zakonom o varstvu pred utopitvami je predpisano, da se tujim državljanom na območju Republike Slovenije tehnično potapljanje⁸⁹ dovoli le pod pogoji, da o nameravanem kraju in času potapljanja obvestijo krajevno pristojno policijsko postajo, ki o prijavi izda potrdilo in vodi evidenco izdanih potrdil, da se izkažejo, da

⁸⁹ Tehnično potapljanje je potapljanje, globlje od 40 m, vsako potapljanje v podzemnih jamah, rudnikih z avtonomno potapljaško opremo kot je jeklenka, regulatorji ...

so nezgodno in življenjsko zavarovani, da izkažejo, da so za to ustrezno usposobljeni ter da jih pri potapljanju spremlja državljan Republike Slovenije, ki je prav tako usposobljen za potapljanje v skladu za določili tega zakona (Zakon o varstvu pred utopitvami, 2000, 19. člen).

Spet ni predpisanih minimalnih zavarovalnih vsot in letnih agregatov. Prav tako pa ni specifično določena vrsta življenjskega zavarovanja, ki naj bi bil sklenjen, saj je tudi pokojninsko zavarovanje ena izmed vrst življenjskih zavarovanj, pa mu v primeru utopitve nič veliko ne koristi, ne njemu kot tudi ne njegovi družini (Pavliha, 2000, str. 246). Družinsko pokojnino sicer otroci dobivajo, vendar so potapljači ponavadi mlajše osebe, ki imajo pokojninsko dobo prav tako krajšo in iz tega izhajajo nizki zneski družinske pokojnine. Ponavlja se nedorečenost predpisovanj obveze in se prepušča popolna avtonomnost zavarovalniškemu sektorju glede izoblikovanja cenikov in možnosti zavarovalnega kritja.

7.3.2 Obvezno nezgodno zavarovanje prostovoljnih gasilcev

Zakon o gasilstvu v 26. členu govori o tem, da mora gasilska organizacija operativne člane svoje gasilske enote zavarovati za primer smrti, trajne izgube splošne delovne zmožnosti in prehodne nezmožnosti za delo, nastale pri gašenju in reševanju, na vajah ali med šolanjem (Zakon o gasilstvu, 2005). Temu bi z drugimi besedami lahko rekli obvezno nezgodno zavarovanje članov gasilskih enot.

7.3.3 Obvezno nezgodno zavarovanje policistov

V 89. členu Zakona o policiji je določeno, da policija zavaruje policiste za primer nesreče pri delu, katere posledica je smrt ali trajna izguba splošne delovne zmožnosti, če opravlja delo, ki je zdravju in življenju posebno nevarno (Zakon o policiji, 2006). Katero delovno mesto spada v omenjeno kategorijo, je določeno v aktu o sistemizaciji delovnih mest.

7.3.4 Odgovornost kolesarjev

Kolesarska zveza Slovenije (v nadaljevanju KZS) v skladu s priporočili Mednarodne kolesarske zveze (UCI⁹⁰) zahteva obvezno zavarovanje kolesarjev proti tretji osebi. Član KZS⁹¹ mora k prošnji za izdajo licence pri KZS poleg fotografije priložiti tudi fotokopijo zavarovalne police. (to zavarovanje mora skleniti

⁹⁰ UCI – Union Cycliste Internationale

⁹¹ Član KZS ni nujno le v vlogi tekmovalca. Lahko je tudi kolesarski turist, spremljevalec, osebje, sodnik ali organizator.

za vsako izdano licenco) in nezgodno zavarovanje za časa treninga in tekmovanja. Za izdajo licence pri Kolesarski zvezi Slovenije, ki je članica mednarodne kolesarske zveze, je tako obvezno skleniti nezgodno zavarovanje za časa treninga in tekmovanja za vse licencirane tekmovalce.

Nezgodno zavarovanje kolesarjev pa se mora skleniti na zavarovalno vsoto 1,5 mio SIT za nezgodno smrt in na 3 mio SIT za invalidnost, kar je delno urejeno pod okriljem Kolesarske zveze Slovenije in delno na nivoju posameznega kolesarja.

7.4 PREDLOG ZA UVEDBO OBVEZNEGA ZAVAROVANJA

Glede na vse ugotovljeno v tem magistrskem delu predlagam, da se kot obvezni zavarovani vrsti uvedeta še:

- zavarovanje splošne odgovornosti ter
- zavarovanje proizvajalčeve odgovornosti za izdelke.

7.4.1 Zavarovanje splošne odgovornosti

Do omenjene ideje me je pripeljalo razmišljanje pri zavarovanjih poklicnih odgovornosti. Pri navedbi udeležencev, ki se pojavljajo v različnih razmerjih do izvajalcev storitev, sem prišla do zaključka, da je idealno zavarovalno kritje za izvajalca storitev zavarovanje tako splošne odgovornosti, ki ureja razmerja izvajalca do tretjih oseb (in po želji tudi zaposlenih) ter zavarovanje poklicne odgovornosti, ki ureja razmerje izvajalca do naročnikov njegovih storitev.

Temu botruje tudi dejstvo, da odškodninsko pravo iz dneva v dan dobiva širše razsežnosti in uveljavlja nove ugotovitve glede urejanja splošne odgovornosti za povzročeno škodo. Pri obravnavi razvoja zavarovanja odgovornosti sem omenila, da se je le-to zelo uveljavilo in na nek način vgradilo v miselnost delovanja sodobne družbe.

Dejstvo je, da gre tehnološki in gospodarski razvoj z roko v roki z razvojem vedno novih dejavnosti, postopkov, pripomočkov. Kljub zadostni skrbnosti ni mogoče v vseh okoliščinah imeti pod nadzorom vseh nevarnih stvari oziroma dejavnosti. Nevarnosti le-teh se v naglici in mogoče celo v rutini sploh ne zavedamo več. Zaradi tega ni mogoče pravočasno preprečiti nastanka škode.

Na drugi strani pa je ozaveščenost potrošnika, naročnika ali tretje osebe precejšna in poznavanje prava je za širšo množico že samo po sebi umevno. Znano je, da se v interesnem konfliktu med oškodovancem in povzročiteljem škode, z načelom

varstva šibkejšega, daje prednost oškodovancu. Spomnimo se določila Obligacijskega zakonika o prepovedi povzročanja škode, in da je vsako ravnanje, ki povzroči škodo protipravno in se zahteva povrnitev v stanje pred povzročeno škodo (Obligacijski zakonik, 2001). Tudi posluževanje pravnih zastopnikov je v hitrem porastu, kar nas ironično zopet pripelje do poklicnih odgovornosti.

Sodna praksa kaže, da je ideologija varovanja šibke stranke vplivala na porast odškodninskih zahtevkov iz naslova odgovornosti, kajti za oškodovanca so dovolj že indici, domnevni povzročitelj pa mora izvesti točen in popoln dokaz, da bi se lahko opral odgovornosti. Odškodninski zahtevki iz naslova splošne odgovornosti ponavadi niso nizki in prav zaradi dejstva, da je potrebno zaščititi splošno blaginjo prebivalcev, tako potencialnih oškodovancev, kakor tudi potencialnih povzročiteljev škode, bi bilo zavarovanje splošne odgovornosti pametno uvesti kot obvezno.

Prikazala bom gibanje premije in škod po letih, kar bo dokaj nazorno pokazalo mojo trditev in podprlo moj predlog v smislu visokih zneskov izplačanih škod v primerjavi z zbrano zavarovalno premijo. Zavarovanje splošne odgovornosti glede na podatke dejansko služi svojemu namenu in prav zaradi tega bi moralo postati obvezno vsaj za vse pravne osebe, če že ne za fizične.

Tabela 12: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova zavarovanja splošne odgovornosti po letih⁹²

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat
2002	3.268.182.730	3.232.685.837	98,91 %
2003	3.695.252.259	3.750.571.865	101,5 %
2004	4.242.710.104	4.094.207.073	96,50 %
2005	4.770.459.807	4.486.161.258	94,04 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005)

Zavarovanje splošne odgovornosti na slovenskem zavarovalnem trgu predstavlja 2,19 % v celotni zbrani zavarovalni premiji vseh zavarovalnic (Statistični zavarovalniški bilten 2005, 2005).

⁹² Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

7.4.2 Zavarovanje proizvajalčeve odgovornosti za izdelke

To je zavarovalna vrsta, ki na slovenskem geografskem področju ni zelo pogosta, medtem ko jo evropska podjetja že po ustaljeni praksi imajo v svojem zavarovalnem paketu.

Skladno z nalogo in željo poenotiti evropsko pravo, se v Sloveniji poslužujemo smernic, ki jih Evropska unija želi implementirati v pravni red posamezne države članice. V želji, da bi zaščitila potrošnika EU oblikuje različne direktive »Novega pristopa« ter direktivo o varnosti izdelkov, o odgovornosti izdelka z napako in podobno. Upoštevanje teh direktiv bi prispevalo k temu, da bi na evropski trg prihajali le varni proizvodi. V primeru, da bi vendarle kateri izdelek vseboval nevarno napako, pa bi moral proizvajalec odgovarjati za nastalo škodo. Omenjene direktive ne nadomeščajo nacionalnih zakonov, temveč predpostavljajo navodila oziroma smernice, ki jim države članice morajo slediti. Vsaka članica pa lahko z notranjimi ukrepi še dodatno poveča varnost potrošnikov.

Namen tega predloga ni, da bi opisovala pogoje in cenike, pa vendarle ne morem mimo glavnih dejstev in pojasnil v zvezi z obravnavanim zavarovanjem.

Zavarovanje se sklepa kot samostojno, saj zavarovanje splošne odgovornosti iz dejavnosti izključuje škode, nastale zaradi izdelkov, ki jih je zavarovanec kakorkoli dal v promet. Zavarovanje proizvajalčeve odgovornosti za izdelke ščiti proizvajalca pred škodami, ki nastanejo potem, ko je njegov izdelek zapustil tovarno. V kolikor izdelek povzroči škodo, dokler je v tovarni (na primer v skladišču), je to predmet splošne odgovornosti. Če pridejo obiskovalci na ogled tovarne, ki izdeluje pirotehnične izdelke in se v skladišču sprožijo rakete, pri tem pa so obiskovalci poškodovani, zavarovalnica takšno škodo izplača iz naslova zavarovanja splošne odgovornosti. V kolikor podjetje proda svoje izdelke in pride do podobne eksplozije v skladišču ali domu kupca, je takšna škoda predmet zavarovanja proizvajalčeve odgovornosti za izdelke.

Zavarovanje splošno krije civilno pravne odškodninske zahtevke, ki jih tretje osebe uveljavljajo proti zavarovancu zaradi nenadnega in presenetljivega dogodka, do katerega je prišlo zaradi izdelka z napako, ki ga je proizvajalec dal v promet, in ima za posledico:

- telesne poškodbe, obolenja ali smrt osebe oziroma
- uničenje, poškodovanje ali izginitvev stvari.

Izdelki z napako pogosto pripeljejo tudi do ekonomske škode, kot je na primer izguba dohodka. Le-ta je krita samo v primeru, če izhaja iz poškodb oseb in njihovega premoženja. V kolikor pa je oškodovancu nastala čista premoženjska

škoda, katere vzrok ni v poškodovanju oseb ali njegovega premoženja, govorimo o čistih premoženjskih škodah, ki jih zavarovanje proizvajalčeve odgovornosti za izdelke po slovenskih pogojih ne krije.

Pri proizvodnji svojih izdelkov podjetja pogosto vgrajujejo sestavne dele, ki jim jih naredijo in dobavijo njihovi poslovni partnerji. Lahko da so oni v vlogi dobavitelja sestavnih delov za odjemalca. Spomnimo se primera pri projektantski odgovornosti, kjer je bila odgovornost za izdelke z omenjeno razširitvijo na vgrajevanje idealna rešitev za podjetje, ki iz naslova projektantske odgovornosti nikakor ne bi moglo dobiti odobrenega izplačila škode, saj bi vsaka škoda predstavljala njihovo lastno škodo, ki pa je po vseh pogojih izključena iz zavarovalnega jamstva.

Zavarovanje odgovornosti za izdelke ščiti proizvajalca pred odgovornostjo zaradi poškodb tretjih oseb in njihovega premoženja zaradi izdelkov z napako, ki jih je dal v promet. Zavarovalnica ne krije stroškov, ki jih je imel proizvajalec s tem, da je izdelek popravil, predelal ali zamenjal. Zavarovalnice namreč večinoma zagovarjajo stališče, da je to tveganje povezano s prodajo in ga mora zato nositi proizvajalec sam.

Zavarovalna premija se obračuna v promilih od prometa zavarovanih izdelkov. Običajno je obračun sestavljen iz akontacije, ki se pripravi na začetku zavarovalnega leta ter iz poročuna, ki se pripravi, ko so znani dejanski podatki o proizvodnji oziroma prodaji izdelkov. Zavarovalna vsota oziroma jamstvo se določata po posameznem škodnem dogodku, pri čemer se običajno določi enotna zavarovalna vsota za osebe in stvari. Prav tako je določen letni agregat, ki je običajno določen kot dvakratnik zavarovalne vsote, soudeležba pa je običajno zanemarljiva. V primeru, da se zavarovanec udeležuje na severnoameriškem trgu, se postavijo nekoliko strožji kriteriji (na primer letni agregat je enak višini zavarovane vsote in zavarovalnica potrebuje pozavarovalno jamstvo, kar na nek način povišuje premijo, saj premijsko stopnjo delegira pozavarovatelj).

Sicer se že slovenska podjetja vedno bolj zavedajo pomena zavarovanja odgovornosti za izdelke. Temu botruje predvsem dejstvo, da njihovi poslovni partnerji po Evropi in svetu od njih zahtevajo sklenitev tega zavarovanja kot osnove za sklenitev posla odkupovanja izdelkov ali polizdelkov.

Iz spodnje tabele je razvidna rast zbrane zavarovalne premije iz tega naslova po posameznih zavarovalnih letih, kar dokazuje, da se slovenska podjetja zavedajo pomena zavarovanja proizvajalčeve odgovornosti za izdelke in se le-tega vedno bolj poslužujejo.

Tabela 13: Obračunana kosmata zavarovalna premija in izplačane škode iz naslova zavarovanja proizvajalčeve odgovornosti za izdelke po letih⁹³

Leto	Obračuna premija v SIT	Izplačane škode v SIT	Škodni rezultat
2002	386.723.010	52.343.094	13,54 %
2003	500.966.796	35.738.834	7,13 %
2004	594.285.955	62.696.862	10,55 %
2005	618.199.948	108.886.634	17,61 %

Vir: Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2002 (ter 2003, 2004 in 2005).

8 SKLEPNE UGOTOVITVE

V predhodnih poglavjih sem predstavila osnovne značilnosti obveznih individualnih zavarovanj v Sloveniji. Obravnavala sem tudi pravne in strokovne podlage, na katerih se zavarovalni produkti razvijajo v skladu z gospodarskim in tehnološkim razvojem družbe. Pri tem sem opozorila na dejstvo, da je država z vsemi svojimi delujočimi aparati odgovorna za ohranjanje osnovne življenjske ravni svojim državljanom in jim v skladu z njihovimi potrebami in željami ponuditi tudi izboljšanje le-tega. To je temeljna ureditev skupine socialnih zavarovanj ter njihova nadgradnja v okviru spektra individualnih zavarovanj.

Skladno z navajanjem dejstev o obveznih zavarovanjih sem sproti podajala tudi težave, na katere naletimo pri izvajanju obveznih zavarovanj v praksi. Sproti sem dodajala tudi lastno mišljenje, ki sem ga izoblikovala ob svojem vsakdanjem delu.

Množica individualnih obveznih zavarovanj dokaj pestra. Med njimi je večina takšnih, ki so upravičeno obvezna, kar sem utemeljevala tudi tekom analize posamezne zavarovalne vrste. Problem, na katerega naletimo v praksi je tudi preverjanje dejanskega stanja sklenjenih zavarovanj. Če gledamo z vidika zavarovalnice in zavarovancev, pristojne inšpekcijske službe ne delujejo v njuno korist, niti v korist tretjih oseb (oškodovancev, žrtev), ki jih obvezna zavarovanja odgovornosti tudi najbolj ščitijo oziroma so jim v prvi fazi namenjena. Konec koncev se zavarovanje kot obvezno predpisuje prav zaradi zaščite tretjih oseb. To lahko trdim zaradi dejanskega poznavanja razmer na trgu. Kar nekaj pravnih oseb zavrača sklenitev zavarovanja, ki jim ga predstavim kot obvezno in glede na zakon za njihovo dejavnost obvezujoče. Zavračanje se nadaljuje do točke, ko se na primer prijavijo na javni razpis za izvajanje določene storitve, kot pogoj za pridobitev posla pa je sklenjeno zavarovanje odgovornosti. Druga prelomnica je na primer nastala škoda, ki je neposredno bremenila izvajalca storitev, saj zavarovalnica ni bila vpletena stranka v razmerju med oškodovancem in

⁹³ Podatki so predstavljeni za Zavarovalnico Triglav, d.d. kot celoto za vseh 12 območnih enot v Sloveniji.

povzročiteljem. Glavna vzroka za kasnejšo sklenitev zavarovalne police sta zgoraj navedena. V nobenem primeru pa nisem zasledila prisotnosti inšpekcije, ki bi na kraju izvajanja dejavnosti zahtevala izkazovanje ustreznega zavarovalnega kritja v skladu za zakonskimi zahtevami.

Večina obveznih zavarovanj v Sloveniji je zavarovanj odgovornosti. Kar nekaj zavarovanj odgovornosti je še vedno neobveznih, prostovoljnih. Dve od njih sem že tekom dela predlagala kot ključna kandidata za obveznost sklenitve. To sem utemeljila z zapletenimi razmerji, ki se med vsemi udeleženci pri odgovornostnih zavarovanjih pojavljajo. Po mojem mnenju bi bilo potrebno kot obvezna predpisati vsa zavarovanja odgovornosti, saj bi s tem kar najbolj prispevali k racionalnemu obnašanju lastnikov nevarnih stvari oziroma izvajalcev nevarnih dejavnosti in posledično prispevali k ustrezni zaščiti oškodovancev. Tudi potresno zavarovanje zgradb in opreme bi moralo biti obvezno vsaj na potresnih območjih in škoda iz tega naslova bi bila bistveno hitreje sanirana, kakor je to potekalo v obeh hujših potresih v zadnjih letih na območju Posočja. Naloga tako zakonodajne veje oblasti kot tudi zavarovalniških strokovnjakov pa je, da zavarovanje širši množici ljudi predstavijo kot njihovo zaščito pred neutemeljenimi odškodninskimi zahtevki in ne zgolj kot nepotreben strošek, ki jih bremeni pri opravljanju dejavnosti. Lokalno gledano je ta miselnost v določeni meri sicer že razvita, nekaj dela pa nas na tem področju še vedno čaka, saj je zavarovalniška storitev nevidna storitev, ki pred prodajo zahteva veliko pojasnjevanja, prepričevanja in poslušanja. Izrednega pomena je to v primeru, ko med trajanjem zavarovanja ne pride do škodnega dogodka in s tem do zavarovalnega primera, kajti zdi se, kot da storitev ni bila opravljena. Najpomembnejša storitev zavarovalnice je vsakemu zavarovancu ves čas trajanja zavarovalne pogodbe zagotavljanje, da bo morebitna škoda nadomeščena z zavarovalnino oziroma odškodnino, ki izhaja iz sklenjenega zavarovanja.

Dejstvo, da zavarovalnica stoji zavarovancu ob strani in mu ponuja in nudi zavarovalno kritje v času nevarnosti, mora biti stranki predstavljen na pravilen način in dober odnos med njima ni vprašljiv. To pa je seveda umetnost uspešnega prodajalca in uporabljenih prodajnih veščin ter psihološkega vplivanja na zavarovanca.

Obvezna zavarovanja torej niso le nujno zlo, ki ga prebivalci morajo plačevati in jim povzroča visoke stroške v obliki plačevanja zavarovalne premije, ampak je dober instrument za zaščito splošnega blagostanja ljudi v širšem pomenu. Predpisovanje zavarovanj kot obveznih se ureja z namenom ohranjanja premoženja ljudi ob različnih okoliščinah, na katere lahko posameznik vpliva ali pa tudi ne. Ob tem je potrebno izpostaviti dejstvo, ki v bistvu botruje k zmedi na tem področju. Zakonodajna veja oblasti predpiše določeno zavarovanje kot obvezno z enim ali največ z dvema stavkoma. Vsaj takšna so opažanja na začetku razvoja poklicnih zavarovanj kot obveznih.

Kot rečeno je pri tem ključnega pomena to, da če se že nekaj predpisuje, se mora predpisati tako, da vsi udeleženci v pogodbenih razmerjih, vedo natančno kako in kaj. Praksa predpisov pa je taka, da se v zakonskem členu omeni naslednji tekst: »Izvajalec mora imeti zavarovano odgovornost za škodo, ki bi utegnila nastati tretjim osebam v zvezi z opravljanjem dejavnosti.« Ponavadi se tukaj konča delo zakonodajne veje oblasti. Takoj, ko se zahteva izvajanje predpisa v praksi, pride do nesoglasij med zadevnimi udeleženci. Problem relacij med udeleženci sem nazorno predstavila že zgoraj. Potrebna so dopolnila ali podzakonski akti, ki naknadno predpišejo minimalno zavarovalno vsoto za predpisano zavarovanje, saj si izvajalci izbirajo najnižja kritja zgolj, da zakonu zadostijo in plačajo najnižjo možno zavarovalno premijo. Ne zavedajo pa se, zakonodajalec pa jim tega ni nakazal, da se jih s tem zavarovanjem ščiti in varuje pred osebami, ki so naključno v razmerju do izvajalca del ali storitev. Poleg tega je smiselno predpisati tudi višino letnega agregata, ki pomeni znesek vseh izplačanih škod v posameznem zavarovalnem obdobju, ponavadi v enem letu. V praksi znaša letni agregat dvakratnik osnovne zavarovalne vsote, lahko pa tudi manj, odvisno od škodne pogostosti iz naslova posamezne zavarovalne vrste in ocene rizika strokovnih služb na zavarovalnici. Zavarovalni strokovnjaki sicer uskladijo svoje cenike z zakoni, ampak to ni rešitev. Realnost bi morala bolj vplivati na nastajanje ustreznih zakonov, vsaj kar se zavarovanja poklicnih odgovornosti tiče.

Zaključim lahko z mislijo, da obvezna zavarovanja niso sama po sebi namen, niso predpisana zaradi zavarovalnic, ki bi hrepenele po zbiranju zavarovalne premije in niso predpisana zato, da bi se izkoriščalo širšo množico. Ob predpisovanju je potrebno paziti le na to, da se potrebe zavarovateljev, uporabnikov zavarovanja (zavarovancev) in potencialnih oškodovancev primerno uskladijo, se temeljito razjasnijo vse relacije, do katerih bi med udeleženci utegnilo priti ter pravice in obveznosti za vsakega od omenjenih. Pri postavljanju razmerij med omenjenimi udeleženci mora imeti prav država najbolj aktivno vlogo, saj s tem pripomore k pravno stabilnemu zavarovalnemu sistemu, ki rezultira v ohranjanju ekonomskega položaja oškodovancev in povzročiteljev. Država je s svojo izvršilno močjo edina sposobna zagotavljati optimalno stopnjo zavarovanosti, če državljanje osvešča, izobražuje, promovira in konec koncev reklamira ponudbo zavarovalnih vrst zavarovalnic. Z izvajanjem navedenih naporov pri izvajanju v praksi ne bi bilo večjih težav in zavarovanje kot tako bi služilo svojemu osnovnemu namenu in ne bi bilo podvrženo morebitnim goljufijam in izkoriščanju, večkrat pa tudi zavračanju prebivalstva.

9 LITERATURA

1. Bjelič Mile: Zavarovanje in pozavarovanje. Ljubljana: Art agencija, 1998. 343 str.
2. Boncelj Jože: Zavarovalna ekonomika. Maribor: Založba Obzorje, 1983. 351 str.
3. Brank Janez: Obligacijsko pravo. Koper: Visoka šola za management, 1998. 156 str.
4. Bubnič Edi: Zavarovanje pred odgovornostjo po Zakonu o graditvi objektov. Zavarovalniški horizonti. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2, 2006, 2, str. 3 – 11.
5. Cigoj Stojan: Institucije obligacij. 3. ponatis. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2002. 388 str.
6. Cigoj Stojan: Teorija obligacij. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2003. 483 str.
7. Cooter Robert, Ulen Thomas: Ekonomska analiza prava. Četrta izdaja. Ljubljana: Časnik Finance, 2005. 549 str.
8. Ferlan Mihael: Zavarovanje naravnih nesreč. 6. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 1999, str. 173 – 183.
9. Ferlan Mihael: Zavarovanje projektantske odgovornosti. 5. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 1998, str. 171 – 178.
10. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju III. knjiga. Ljubljana: Pozavarovalnica Sava: Zavarovalnica Triglav, 1995. 416 str.
11. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju IV. knjiga. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, Gospodarsko interesno združenje slovenskih zavarovalnic, 1999. 606 str.
12. Gostič Štefan et al.: Zakon o zasebnem varovanju s komentarjem. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2004. 244 str.
13. Greene Mark R. et al.: Risk & Insurance. Eighth edition. Cincinnati, Ohio: South-Western Publishing Co., 1992. 749 str.
14. Gregorič Janez: Obseg zavarovalnega rizika pri zavarovanju pred odgovornostjo. 12. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2005, str. 253 – 270.
15. Gregorič Janez: Razvoj odškodninske odgovornosti. 13. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2006, str. 437 – 454.
16. Harrington E. Scott, Niehaus R. Gregory: Risk Management and Insurance. Boston: Irwin/McGraw-Hill, 1999. 674 str.
17. Hartman Rasto: Globalni izzivi in odzivi zavarovalništva. 13. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2006, str. 291 – 304.
18. Ivanjko Šime et al.: ABC zavarovalništva s primeri. Maribor: Založba Kapital, 1999. 103 str.

19. Ivanjko Šime: Uvod v zavarovalno pravo. Maribor: Pravna fakulteta, 1999a. 249 str.
20. Ivanjko Šime: Zavarovalna pogodba v luči obligacijskega prava. 5. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 1998, str. 119 – 133.
21. Jereb Tilen: Pravni vidiki profesionalne odgovornosti zdravnika. Obzornik. Ljubljana, 29(2006), 6, str. 4.
22. Kloman Felix R.: Rethinking Risk Mangement. Geneva Papers, 1992, str. 299 – 313.
23. Končina Miroslav: Razvoj in rast slovenskih zavarovalnic na evropskem zavarovalnem trgu. 11. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2004, str. 133 – 143.
24. Korbar Tjaša: Škodni primeri iz zavarovanja avtomobilske odgovornosti z mednarodnim elementom. Zavarovalniški horizonti. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2, 2006, 2, str. 53 – 62.
25. Kotler Philip: Marketing Management – Trženjsko upravljanje, analiza, načrtovanje, izvajanje in kontrola. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1998. 832 str.
26. Kožar Anton, Marinšek Nives: Zakon o nepremičninskem poslovanju s komentarjem. Ljubljana: Center za poslovno usposabljanje, 2003. 259 str.
27. Kožar Anton: Zavarovanje odgovornosti nepremičninskih posredniških družb – zdaj in po vstopu v EU. 10. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2003, str. 251 – 266.
28. Krašovec Helena: Slovar zavarovalništva: angleško-slovenski in slovensko-angleški. Ljubljana: Pegaz International, 2006. 235 str.
29. Levart Jakopec Renata: Zavarovalna pogodba po novem. 8. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2001, str. 15-170.
30. Močnik Vojko et al.: Koroška pokrajina. Ravne na Koroškem: CZP Voranc, 2001. 110 str.
31. Mramor Dušan: Slovar poslovnofinančnih izrazov: slovensko-angleški, angleško-slovenski. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1999, 116 str.
32. Mramor Dušan: Uvod v poslovne finance. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1993. 381 str.
33. Pavliha Marko et al.: Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu s komentarjem. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2002. 222 str.
34. Pavliha Marko: Prevozno pravo. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2000. 351 str.
35. Pavliha Marko: Zavarovalno pravo. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2000. 371 str.
36. Pavliha Marko: Zbirka slovenskih zavarovalnih predpisov. Ljubljana: Pozavarovalnica Sava, 1996. 421 str.
37. Prelog Irena: Standard MSRP 4 – Klasifikacija zavarovalnih pogodb. Zavarovalniški horizonti. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2, 2006, 1, str. 31 – 45.

38. Puharič Krešo: Gospodarsko pravo z osnovami prava. 8. izdaja. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2004. 369 str.
39. Ristin Gordana: Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu s komentarjem. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1995. 245 str.
40. Srše Dejan: Zavarovalni primer pri zavarovanju odgovornosti. Zavarovalniški horizonti. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 1, 2005, 4, str. 33 – 39.
41. Strohsack Boris: Odškodninsko pravo in druge neposlovne obveznosti. Tretja spremenjena in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list RS, 1996. 297 str.
42. Šenk Matija: Enotni zavarovalniški trg v EU. 11. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2004, str. 117 – 131.
43. Škufca Franc: Zavarovalstvo na slovenskem. Ljubljana: Pegaz International, 2003. 297 str.
44. Štiblar Franjo: Zavarovalništvo novih članic EU. 11. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2004, str. 49 – 80.
45. Tinauer Cvetka: Osnove obligacijskega prava. Novo mesto: Visoka šola za upravljanje in poslovanje, 2002. 236 str.
46. Tomažević Milan: Problematika zavarovanja avtomobilske odgovornosti. 4. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 1997, str. 76 – 89.
47. Trklja Marija: Odgovornosti in obvezna zavarovanja. Dnevi slovenskega zavarovalništva. Bled: SZZ, 1995, str. 151 – 128.
48. Vaughan Emmet J.: Risk management. New York: John Wiley & Sons, 1997. 812 str.
49. Viršek Milan: Pregled zavarovalne prakse. Ljubljana: Zavarovalnica Triglav, 2002. 182 str.
50. Viršek Milan: Vinkulacija zavarovalne police. 11. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2004, str. 385 – 394.
51. Viršek Milan: Zavarovanje proizvajalčeve odgovornosti. 12. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: SZZ, 2005, str. 237 – 251.
52. Žnidarič Boris: Zavarovalništvo in varnost. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede in Slovensko zavarovalno združenje, 2004. 256 str.

10 VIRI

1. Annual Report 2003-2004. CEA.
2. Annual Report 2004-2005. CEA.
3. Direktive EU.
4. Insurance solutions for a changing society (Between Public and Private). CEA.
5. Interna gradiva Zavarovalnice Triglav.

6. Obligacijski zakonik z uvodnimi pojasnili Marka Ilešiča. Ljubljana: Uradni list RS, 2001. 542 str.
7. Obligacijski zakonik. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2004. 392 str.
8. Pomorski zakonik (Uradni list RS, št. 37/2004).
9. Poročilo o poslovanju Zavarovalnice Triglav, d.d. v letu 2004. Ljubljana, 2004. 195 str.
10. Pravilnik o kliničnem preizkušanju zdravil (Uradni list RS, št. 54/2006).
11. Pravilnik o medicinskih pripomočkih (Uradni list RS, št. 71/2003 in 51/2004).
12. Pravilnik o najnižji zavarovalni vsoti za izvršitelja (Uradni list RS, št. 95/2002).
13. Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003. Ljubljana, Zavarovalnica Triglav, 2004.
14. Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2004. Ljubljana, Zavarovalnica Triglav, 2005.
15. Pregled zavarovalne premije in škod po zavarovalnih vrstah v obdobju od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2005. Ljubljana, Zavarovalnica Triglav, 2006.
16. Profesionalna prodaja v Zavarovalnici Triglav, d.d., Gradivo z delavnic, Krško, 2005, 2006.
17. Prospects for simplifying European Insurance Legislation. CEA.
18. Slovar slovenskega knjižnega jezika. IV knjiga. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1985. 1125 str.
19. Spletne strani Kolesarske zveze Slovenije. [URL: <http://www.pavonis.spic.si/koleszveza/kpub/index.php>].
20. Spletne strani Mednarodne kolesarke zveze. [URL: <http://www.uci.ch/modello.asp>].
21. Statistični zavarovalniški bilten 2002. Ljubljana: SZZ, 2002, 70 str.
22. Statistični zavarovalniški bilten 2003. Ljubljana: SZZ, 2003, 69 str.
23. Statistični zavarovalniški bilten 2004. Ljubljana: SZZ, 2004, 71 str.
24. Statistični zavarovalniški bilten 2005. Ljubljana: SZZ, 2005, 72 str.
25. The Single EU Insurance Market: How Does It Work?. CEA.
26. Uredba o izvajanju Uredbe (ES) o zahtevah v zvezi z zavarovanjem za letalske prevoznike in operatorje (Uradni list RS, št. 74/2005).
27. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/1991).
28. Zahlen und Fakten 2006.
29. Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (Uradni list RS, št. 98/2004).
30. Zakon o gasilstvu (Uradni list RS, št. 113/2005).
31. Zakon o geodetski dejavnosti (Uradni list RS, št. 8/2000).
32. Zakon o gorskih vodnikih (Uradni list RS, št. 99/2004).
33. Zakon o gradbenih proizvodih (Uradni list RS, št. 52/2000).
34. Zakon o graditvi objektov (UL RS, št. 110/2002 in 47/2004).
35. Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 44/2006 in 69/2006).
36. Zakon o letalstvu (Uradni list RS, št. 18/2001 in 79/2006).

37. Zakon o nepremičninskem posredovanju (Uradni list RS, št. 42/2003 in 47/2006).
38. Zakon o notariatu (Uradni list RS, št. 4/2006).
39. Zakon o obligacijskih in stvarnopravnih razmerjih v letalstvu (Uradni list RS, št. 12/2000).
40. Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (Uradni list RS, št. 35/2005 in 30/2006).
41. Zakon o odgovornosti za jedrsko škodo (Uradni list SFRJ, št. 22/1978 in 34/1979).
42. Zakon o odvetništvu (Uradni list RS, št. 18/1993 in 24/2001).
43. Zakon o orožju (Uradni list RS, št. 23/2005).
44. Zakon o policiji (Uradni list RS, št. 03/2006).
45. Zakon o prevozu nevarnega blaga (Uradni list RS, št. 33/2006).
46. Zakon o revidiranju (Uradni list RS, št. 11/2001).
47. Zakon o spodbujanju razvoja turizma (Uradni list RS, št. 02/2004).
48. Zakon o varnosti cestnega prometa (Uradni list RS, št. 25/2006).
49. Zakon o varstvu kupcev stanovanj in enostanovanjskih stavb (Uradni list RS, št. 18/2004).
50. Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/2006).
51. Zakon o varstvu pred požarom (Uradni list RS, št. 71/1993 in 87/2001).
52. Zakon o varstvu pred utopitvami (Uradni list RS, št. 44/2000).
53. Zakon o zasebnem varovanju (Uradni list RS, št. 126/2003).
54. Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 102/2004, 76/2005, 08/2006 in 79/2006).
55. Zakon o zdravilih (Uradni list RS, št. 31/2006).
56. Zakon o zdravilih in medicinskih pripomočkih (Uradni list RS, št. 101/1999, 70/2000, 7/2002 in 67/2002).
57. Zakon o zdravniški službi (Uradni list RS, št. 36/2004 in 47/2006).
58. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 105/2005, 38/2006 in 79/2006).
59. Zakon o zdravstveni dejavnosti (Uradni list RS, št. 23/2005).